

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Κριτική

== ΣΥΝΘΕΣΜΟΣ
ΟΙΩ ΤΩΝ ΟΙΩ
ΟΟΟΙΠ ΤΛΗΚΑ
ΛΛΑ ΤΕΧΝΑ
ΕΙΣ ΤΩΝ ΚΑΚΤΩ
ΧΑΝΙΑ 1924 ==

**ΕΡΩ
ΤΟΚ
ΡΙΤ
ΟΣ** ΧΑΝΙΑ
1924

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΟΡ
ΗΣΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΚΑ
ΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ — ΕΠΙ
ΣΤΗΜΑΙ — ΠΟΛΙΤΙ
ΚΗ ΖΩΗ

SCIENTIFIC
LIBRARY

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΤΟΣ Α.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1924

ΑΡΙΘ. 1.

ΕΙΝΕ ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΚΛΑΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΝΕ: ΝΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙ ΣΕ ΟΜΑΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΟΛΗ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΑ ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΤΗΝ ΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ.

Ο ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ΕΙΝΕ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΒΗΜΑ. ΔΕΝ ΤΟΝ ΔΕΣΜΕΥΕΙ ΚΑΜΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΗ Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΦΙΡΜΑ.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΠΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ Κ. Κ. ΣΤ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ ΜΑΝ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗ Γ. Ι. ΚΑΛΟΥΤΣΗ ΔΑ ΜΑΡΙΑ ΦΟΥΜΗ Ρ. ΚΤΙΣΤΑΚΗ ΜΑΝ. ΚΑΛΙΤΣΑΚΗ Δ. ΣΑΚΟΡΡΑΦΟ.

ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΣΤΟΝ Κ. ΜΑΝ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗ ΧΑΝΙΑ ΚΑΘΕ ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΟΝ Κ. ΚΩΣ. ΧΡΥΣΑΚΗ ΧΑΝΙΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΕΤΗΣΙΑ ΔΡΑΧΜΕΣ 80.
ΕΞΑΜΗΝΗ ΔΡΑΧΜΕΣ 50

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΑΓΓΛΙΑ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΛΙΡ. 1.—
ΑΜΕΡΙΚΗ ΔΟΛΛΑΡ. 5.—
ΓΑΛΛΙΑ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΦΡ. 40—

ΤΙΜΗ ΚΑΘΕ ΤΕΥΧΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΔΡΑΧΜΕΣ 3. ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΠΙΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΡΑΧΜΕΣ 10

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ :

Κ. ΧΡΥΣΑΚΗΣ, Α. ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ, Α. ΚΥΔΩΝΑΚΗΣ, ΨΥΧΑΡΗΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ, Ν. ΑΛΪΑΝ ΚΑΡΑΓΪΣΚΑΚΗ, Μ. ΣΚΟΛΟΥΔΗΣ, Α. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ, Β. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΗΣ, Α. ΑΛΕΞΙΟΥ Μ. ΒΑΛΣΑΣ, Α. ΛΟΓΪΖΟΣ, ΔΑΦΝΗΣ, Ζ. ΒΡΑΔΥΝΟΣ, Θ. ΣΤΑΥΡΑΚΙΣ, Σ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. LENAY, L. YHLANT, R. DEHMEL, A. DROIN, R. TAGORE, Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ, Φ. ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ, Δ. ΜΟΑΤΣΟΥ, Α. ΣΑΟΥΝΑΤΕΟΣ, L. ROYSSSEL.

ΕΡΩΤΟΛΟΓΙΟ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΤΟ ΤΥΠΩΜΑ ΤΕΛΕΙΟΣΕ ΣΤΙΣ
4 ΤΟΥ ΞΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΣΤΑ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙ-
Α ΤΟΥ κ. ΓΟΡΓ. Π. ΦΟΡΤΣΑΚΗ

ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΑΣ

Είναι καιρός και καιρός τώρα που περάσαμε τον ένα χρόνο από τότε που γενήθηκε η σκέψη πώς και πρέπει να γείνη στο μακάριο τούτο τόπο να ξυπνήσουμε από τον καλλιτεχνικό λήθαργο και να κινηθούμε λιγάκια προς το καλλίτερο.

Πόσο γρήγορα περνά αλήθεια ο καιρός! δέν θ'ι τὸ πίστευα κι' ἐγὼ ἂν δὲ ἀνασάλιζα κάτι χαρτί κι' ἂν δὲν σταματοῦσα σὲ κάποιες ἡμερομηνίες.

Κι' ἡ ἡμερομηνίες αὐτὲς ελεγον πὼς ἀπὸ πέρουσι τὸν Ἰούνιο ὁ φίλος κ. Μανώλης Σκουλούδης πιανιστ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου μου ἐπιστευόταν μίαν μελετημένη ἰδέα του. Ἐν ἰδέα μιτς ὠραίας προσιθειας γι τὴν ἴδρουη Ὠδείου στὶ Χανιά. Κι' ἐξήτουζε τὴ δημοσιογραφικὴ μου συνδρομή.

Πρῶτα πρῶτα ἐπρεπε νὰ προλαρασκευασθῆ τὸ ἔδαφος μὲ τὸν τύπο. Μιτς μελέτη τοῦ κ. Σκουλούδη πάνω στὰ μουσικὰ ἱστορικὰ καὶ σύγχρονα δεδομένατων Χανίων που κριτήσε 18 ὑλόκληρα φύλλα στὸν «Κήρυκα» δυῶ ἀνταποκρίσεις δικές μου στὸν «Ἐλευθερολόγο» τῶν Ἀθηνῶν, ἀπειτέλεσαν τὴν ἀπαρχὴ μιτς σοβαρὰς καλλιτεχνικῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ζωτικῆς αὐτῆς ἀνάγκης τοῦ τόπου.

Αὐτὸ δηλαδὴ που ἐπεδιόκαιε κι' ἐμεῖς. Τὸ πρῶτο βῆμα εἶχε συντελεσθῆ. Ὅλοι ἀναγνώριζαν πὼς καὶ επρεπε νὰ γείνη κι' ὅλοι μεμψιμοιροῦσαν γι τὴν τωρινὴ κατάντια μας.

Ἐπρεπε νὰ συγκεντρώσωμε τί στοιχεῖα ἐκείνα που ἦσαν ἀπαροαίτητα λόγω τῆς ἐιδικότητός των ἀπὸ τὴ μι μερὴ καὶ ἐκείνα που λόγω τῆς μορφώσεως καὶ τῆς θέσεως των θ'ι εἰργάζοντο γιὰ τὸ καλλίτερο. Μυστικιστικὴ βούλια στὸ ἀτελιὲ τοῦ καλλιτέχνου κ. Κοκοτοάκι που θυμίζαν τίς συγκεντρώσεις τῶν Χριστιανῶν στὶς Ρωμαϊκὲς κατακόμβες, συζητήσεις τολημῆς πάνω σὲ θέματα τολημηρὶ τάραξαν τὰ αὐτὶ τῶν θαμόνων τῶν κέντρων τῆς πολιτείας μας. Σχέδια γράφονταν, μαζί μὲ ἀριθμοὺς στὰ μαρμάρινα τραπεζάκια τους ἐπειτα σβύνουνταν καὶ γράφονταν ἄλλα, καὶ ὅλα τέλος πάντων εδειγναν συμπέματα κάποιου πόνου πὺ εὔρισκε διέξοδο καὶ ἐκδήλωση.

Ἦσαν τώρα μὲ τὸ μέρος μας ἡ δις Ἀντωνάκη, ἡ Κα Καλούτση, ὁ Κορκοτσάκις. Στὶ τέλη τοῦ περσιμένου Νοέμβρη ἐξαπολύδτανε μιτς πρόσκλησι στοὺς καλλιτέχνας καὶ σὲ προσοδεντικὴ στοιχεῖα τῆς πόλεός μας γιὰ τὴν ποσὶνὴ τῆς Κυριακῆς 9 Δεκεμβρίου 1923 μὲ τὸ σκοπὸ τῆς ἀνταλλαγῆς γνώμων γι τὰ μέσα που θ'ι χρησιμοποιοῦσαμε νὰ δώσωμε σάρκα καὶ ὀστά στὴ Γενικὴ πιτς ἐπιθυμία νὰ κίνομε ὠδεῖο.

Τὸ πεντάμηνο αὐτὸ που μερολάβησε δέν προσθέτει παρὶ ἐνεργητικὸν ὀριμότηας εἰς τὴν προσπάθεια τῆς προλαρασκευαστικῆς καλλιτεχνικῆς ζυμώσεως. Τὸ μελαγχολικὸ αὐτὸ πρῶτὸ ἀνέπτυξε ὁ κ. Μ. Σκουλούδης τὴν ἀνάγκη τῆς ἰδρύσεως ὠδείου, στηρίζόμενος στὴν αἰσθητὴ ἐμφάνιση τάσεων γι πλάτει τὴ μουσικὴ μόρφωση που ἐκδηλώνεται πιτς σὰν ἀνάγκη στοὺς 35) μαθητὲς διαρρύων μουσικῶν σχολιῶν ἀπ' τὸνα μέρος καὶ στὴ μεγάλη, ἐξ ἄλλου πρῶτὴ μῖα ἐκ μέρους σεβαστῶτατης πατριδας τῆς Κοινοίας μας πρὸς ὑποστήριξιν ἐκλεκτοῦ εἶδους μουσικῆς κινήσεως.

Ὡς ὑλικὰ κεφάλαια γι τὴν ἐκκείνη αὐτὴ ἀνέφερε τοὺς καρπούς ἰδιωτικῶν διαβημάτων καὶ βολιδοσπολήσεων τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καὶ τοῦ

Δήμος, πού ἦσαν βέβαια ὑποσχέσεις μὰ πού ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδείχθηκαν βάσιμος καὶ ἐξεπληρώθησαν, καὶ ἐπρόσθεσε πῶς τι ἤδη δίδακτρα τῶν εἰς τις δυνάμεις μουσικῆς σχολῆς φοιτούντων ἀποτελοῦσαν ποσὸ ὄχι εὐκαταφρόνητο ἀφοῦ ἔφταναν τὶς 15 χιλιάδες δραχμῆς. Ποσὸ πού θὰ ἀρκοῦσε τὴν συντήρησιν ἑνὸς σχετικῶς ἀρτίου μουσικοῦ σχολείου πού θὰ εἶχε καὶ κάποιο σχετικὸ πρωταρχικὸ κεφάλαιο.

Ἄφοῦ μίλησε καὶ ὁ Κορ. Κοκοτσάκις γιὰ τὴν ἀκμὴ ἄλλοτε τῆς Κρήτης στὴ Ζωγραφικὴ καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ συστηματοποιηθῇ ἡ διδασκαλία τῶν Καλῶν Τεχνῶν, καὶ ἄφοῦ ἀνταλλάγησαν οἱ γνώμες ἀτοχουσταλλώθηκε ἡ ἀπόφασις νὰ συμπυκνωθῇ ὁ Σύνδεσμος γιὰ τὴ διάδοσιν τῶν Καλῶν Τεχνῶν στὴ Κρήτη μὲ ἔδρα τὴ Χανιά καὶ μὲ σκοπὸ τὴ διάδοσιν τῶν Καλῶν Τεχνῶν μουσικῆς, ζωγραφικῆς, πλαστικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῶν Γραμμάτων στὴ Κρήτη, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διηγετησίαν τοῦ Κρητικοῦ Καλλιτεχνικοῦ αἰσθηματός, τὴν συλλογὴ τῶν δεδομένων τῆς Κρητικῆς δημοτικῆς μουσικῆς καὶ ποιήσεως ὡς θεμελίων ἐπιμοδουρητικῶν τῆς Κρητικῆς Τέχνης, καὶ τέλος τὴν ὕλην καὶ ἠθικὴν ἐποστήριξιν τῶν ἐπιδεικνυόντων ἐξαιρετικῶν τάλαντων Κρητῶν Καλλιτεχνῶν.

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σκοποῦ τοῦ Συνδέσμου θὰ ἐπεδιόχετο διὰ τῆς ἰδρύσεως πλήρους Ὑψείου, Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν καὶ διὰ τῆς συστάσεως Βιβλιοθήκης Φιλολογικῆς καὶ Ἐπιστημονικῆς.

Συνετάχθη τὸ πρακτικὸ ἰδρυτικὸ ὑπομνηματικὸν ἀπὸ 22 πρόσωπα καὶ ἐξελέγη Προσωρινὸ Συμβούλιον ἀπὸ τοὺς κ. κ. Κ. Καλεμικέρην, Δ. Κοκοτσάκιην, Μαν. Σκουλοῦδη, Κωστ. Φούνη, Κ. Μανουσάκη, Μιχ. Σαββάκη, Μιχ. Παπαμαννάκη, Νικ. Πάλλη καὶ Εὐαγγ. Βαρούχα γιὰ τὴ σύνταξιν Καταστατικοῦ (πού ψηφίστηκε στὶς 17 Δεκεμβρίου) καὶ τὴν Ἀναγνώρισιν τοῦ Συνδέσμου.

Στὸ μεταξὺ αὐτὸ τὸ Συμβούλιον παρουσιάζετο στὸν τότε ἀναπληρωτὴ τοῦ Γεν. Διοικητῆ Κρήτης κ. Ἐμμ. Λυδάκι γνωστὸ γιὰ τὰ φιλοποροῦσα αἰσθηματὰ του καὶ τὴ δράσιν του γιὰ τὴν ἰδρύσιν ὁδείου στὸ Ἡράκλειο μὲ τὸν κ. Σφακιανάκι. Ὁ κ. Λυδάκις μὲ τὴν εὐγένεια πού τὸν διακρίνει ἐφάνη προθυμώτατος νὰ βοηθήσῃ ὅσο τὸ δυνατόν τὸν Σύνδεσμον στὶς προσπάθειάς του καὶ ὑποσχέθη νὰ παραχωρήσῃ ἀπὸ τὸ μικρὸν ὑπόλοιπον τῶν περιουσιμῶν του Ἐπισιτισμοῦ ἕνα ποσὸν ὡς πρώτην οἰκονομικὴν ἀρωγὴν τοῦ Συνδέσμου. Πράγματι δι' ἀποφάσεως του παρεχώρει 5.000 δραχμὰς εἰς τὸν Σύνδεσμον.

Ὁ Σύνδεσμος ἀναγνωρίστηκε ὡς τόσο ἀπὸ τὸ Πρωτοδικεῖο καὶ κατατεθείσης ἀπὸ τὸ προσωρινὸ Συμβούλιον τῆς ἐντολῆς συνεκλήθη τὴν 5 Ἀπριλίου ἡ ἐ. Γενικὴ Συνέλευσις κατὰ τὴν ὁποίαν γενομένων ἀρχαιροσιῶν ἐξελέγη τὸ τακτικὸν Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀπὸ τοὺς :

Κωστῆ Καλεμικέρην Πρόεδρον, **Γεράσιμον Πιερρομπόνην** Ἀντιπρόεδρον, **Ἰωάννη Μαναρῶλι** καὶ **Νικόλαον Πάλλη** Γραμματεῖς, **Κωστῆ Χρυσάκι** Ταμῖα, **Κωστῆ Μανουσάκι** **Φλωρεντίνην Καλούτση**, **Δημήτριον Κοκοτσάκι** **Μιχαὴλ Σαββάκι** Συμβούλους.

Τὸ νέο Συμβούλιον παρουσιάστηκε ἀμέσως στὸ Νέον Γεν. Διοικητὴ κ. Π. Εὐρυπαῖο πού ἀναγνώρισεν ἀμέσως τὴ σπουδαιότητα τοῦ σκοποῦ τοῦ Συνδέσμου, ἀλλ' ἐπαρ' ὅλην τὴν καλὴν διάθεσιν δὲν μποροῦσε νὰ κάμῃ τίποτε γιὰτὶ δὲν εἶχε στὰ χεῖρά του λεπτὰ. Καὶ ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρή-

ση παρεκάλεσε τὸν Γεν. Γραμματεῖα κ. Χαρ. Ἀποστολόπουλο νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα καὶ ἐξευρίσκων νὰ παραχωρήσῃ ἕνα χρηματικὸν ποσὸν μέχρι 3000 δραχμῶν ἐκ τῶν εἰς χεῖρας τοῦ Γεν. Διοικητῆ πιστώσεων. Πράγματι ὁ κ. Ἀποστολόπουλος Ἀναπληρωτῆς ἤδη τοῦ Γεν. Διοικητῆ ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ κ. Εὐρουπαίου παρέχώρει δι' ἀποφάσεως του τὸ ποσὸν τῶν τρισχιλίων δραχμῶν. Μᾶλλον γιὰ ἠθικὴ ἐνίσχυση τοῦ Συνδέσμου παρὰ γιὰ βοήθειαν οἰκονομικὴν, ὡς τόσο ἢ τρεῖς χιλιάδες ἦσαν τὸ πρῶτον χρηματικὸ ποσὸν ποῦ εἰσῆρχετο στὸ ταμεῖον τοῦ Συνδέσμου ἐκτὸς ἀπὸ τῆς συνδρομῆς τῶν μελῶν του.

Τὸ Συμβούλιον τώρα εἶχε κλοσσιαία εὐθύνη καὶ δουλειὰ μπροστά του. Τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ τοῦ τμήματος Καλῶν Τεχνῶν ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τὴν Κα Φλωρεντίνην Καλοῦτση καὶ τὸν Κο Δημήτριον Κοκοτσάκι καὶ ἦταν ἔτοιμο καὶ ἤμποροῦσε ἀξιόλογα ν' ἀρχίσῃ τὴν λειτουργίαν του ἃν εἶχαμε οἴκημα. Γι' αὐτὸ ἐκάμαμε σχετικὴ αἴτησιν στὴ Γενικὴ Διοίκηση καὶ παρουσιάστηκε τὸ Συμβούλιον στὸν Ἀναπληρωτῆ Γεν. Διοικητῆ κ. Ἀποστολόπουλο, Πρόεδρο τότε τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀστικῆς ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων γιὰ τὴν παραχώρησιν οἰκίας. Ὁ κ. Ἀποστολόπουλος ὑπεσχέθη μόλις τελειώσῃ ἡ ἀστικὴ ἐγκατάστασις νὰ μᾶς παραχωρήσῃ ἕαν ὑπάρχει. Ὁ καιρὸς περνοῦσε ὡς τόσο καὶ ἰδρυνότανε τὸ Λογοτεχνικὸν τμήμα ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν Στελ. Χαριτάκι, Γεωργ. Ἰ. Καλοῦτση, Μανώλη Σκουλούδη, Μαρίαν Φούμη, Δημ. Σακιορράφου Στέλιον Καφρομένου, Ρούσου Κτιστάκι καὶ Μανώλη Καλλιτσάκι.

Τώρα ὁ Σύνδεσμος βρίσκεται στὶς παραμονὲς τῆς ἐνοικιάσεως ἐνὸς σπιτιοῦ κατάλληλου γιὰ νὰ χωρέσῃ τὰ πολυσύνθετα τμήματά του. Γιατὶ ὁ Σύνδεσμος εἶχε σκοπὸ ἀπὸ τὴν πρῶτην Ὀκτωβρίου νὰ κάμει ἐναρξὴ τῆς λειτουργίας τῶν τμημάτων του, ἔστω καὶ μὲ τὰ λίγα μέσα ποῦ πρὸς τὸ παρὸν διαθέτει. Ἐπιτυχία σύγχρονη τοῦ Συνδέσμου μποροῦμεν νὰ θεωρήσουμε, καὶ τὴν ἐκ μέρους τοῦ Δήμου Χανίων ψήφισιν εἰς τὸν προϋπολογισμόν του ἐτησίους ἐπιχορηγήσεως δραχμῶν δέκα χιλιάδων. Τὸ Δημοτ. Συμβούλιον μὲ τὴν χειρονομίαν του αὐτὴ ἀπέκτησε μὴ ἐκλεκτὴ θέσῃ στὴν συνείδησιν τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων τῆς Κοινωνίας μας. Ἀξίος ἰδιαιτέρων συγχαρητηρίων γιὰ τὴν ὑποστήριξίν του στὴν περίστασιν αὐτὴ εἶναι ὁ κ. Κ. Μησοτάκις Πρόεδρος τοῦ Δημ. Συμβουλίου.

Οἱ ἐμποροὶ τῆς πόλεως μας ὅσοι δὲν ἐμιμήθησαν ὡς τώρα τὸν Δῆμον μας θὰ τὸν μιμηθοῦν ἐλπίζομεν ὅταν τοὺς ζητήσουμε εἰς προσεχῆ ἔρανον τὴ συνδρομὴν των. Καὶ ἐδῶ τελειώνει ἡ σύντομη ἱστορία μας.

Δὲν ἀσχολήθηκα μὲ τὸ νὰ περιγράψω τὴν μελετημένη κατεύθυνσιν τοῦ Συνδέσμου, οὔτε τὴν ἰδεολογικὴ ἀποψή μας, οὔτε τὸν ζῆλον καὶ τὰ τόσα ἄλλα «ἔσωτερικὰ» προσόντα τῆς ὀργανώσεως μας, ποῦ εἶνε καὶ τὰ μεγαλῆτερα ἐπιχειρήματα γιὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκβασὴ τῶν προσπαθειῶν μας. Ἀνάφερα μοναχὰ τὶ μικρὰ μας ἱστορικὰ γεγονότα ξηρὰ ξηρὰ ἀντίγραφα τοῦ βιβλίου τῶν προκτικῶν τοῦ Συνδέσμου μας. Ὡς τώρα ἡ δουλειὰ μας δὲν εἶνε παρά μιά πολὺ καλὴ ἀρχή. Ὁ Ἐρωτόκριτος, τὸ ὄργανον τοῦ Συνδέσμου μὲ ὅλες τὶς ἐλλείψεις ποῦ παρὸν ἵζει, ὅταν κριθεῖ μὲ τὴν ἐπιείκεια ποῦ κρίνεται ἕνα πρῶτον φύλλον ἐλπίζομε πὼς θὰ φανεῖ περισσότερο παρά καλὸ. Ἐκεῖνο ὁμως γιὰ τὸ ὅποιο εἶμαι πολὺ σύγυρος εἶνε τὸ πὼς ἂν φτάνατε ὡς τὴν καρδιά τοῦ Συνδέσμου μας καὶ ἐσφιγγομετροῦσατε τὸν παλμόν της, θὰ βεβαιωνόσαστε πὼς ἡ ἱστορία τοῦ μέλλοντος τοῦ Συνδέσμου μποροῦσε νὰ

γραφῆ ἀπὸ τώρα. Ἐνα ἀκατάσχετο κορσέντο προόδου περιμένει τὴν λαμπρὰ διαδρομὴ του. Ἄν ὄχι ἐγὼ πάντα κάποιος ἱστορικός πάλι θὰ βρεθῆ γιὰ νὰ περιγράψει τὸν ὀλόφωτο δρόμο πού θὰ ἔχουμε κάνει.

ΚΩΣΤΗΣ ΧΡΥΣΑΚΙΣ

ΛΕΩΝΤΟΣ ΚΟΥΚΟΥΛΑ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΡΑ

“ΛΥΡΙΚΟΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ,”

VI

Βαθειά μου ζῆς, καὶ νοιώθω πὺ ἀναπύλλεσαι
Θεομή, σὰν τὸ σφυγμὸ μέσα στὶς φλέβες μου
Κάθε παλμὸς, σὲ σένα μί μου ἐπίκληση,
Κάθε παλμὸς, μιὰ κίνηση ἀπὸ σένα.

Εἶμαι μακρὸύ σου κι' ὅμως γύρω, μέσα μου
Τὰ ρεῖθρα τῆς φωνῆς σου ἀκούω πὺ χύνονται,
Τ' ἀκούω καθὼς τὸν ἦχο τὸν ἀδιάκοπο
Μιᾶς μακρυνῆς ἀνήσυχης θαλάσσης.

Τὰ μάτια μου δὲν εἶναι πὺ σε χαίρονται,
Τὰ χέρια μου μονάχα, κάθε μου αἰσθήση,
Πὺ ἀχόρταγη τρυγάει, καθὼς τὴ μέλισσα,
Κάθε χυμὸ τῆς πρωΐμης ἀνθισῆς σου.

Σὲ νοιώθω ὡς μιὰ πνοὴ στὴν ἴδια σῆρα μου,
Σὰν κάτι πὺ εἶχα ἐντὸς μου ἀπὸ τὸ λίκνο μου,
Σὰν τὴ μοιραίαν αἰτία, πὺ ἔτσι ἀνήσυχα
Πάλλει ἡ καρδιὰ καὶ τὸ αἷμα μου κολλάζει.

ΑΜΟΙΡΑΣΤΟ ΚΕΡΔΟΣ

[Στὸ φίλο μου Ἀλκιβιάδῃ]

Ἦτανε καλὰ περασμένο τὸ μεσημέρι, ὅταν ὁ Μπάριμπ—Ἀλέξης, ὁ τορναδόρος, ἀνέβαινε τὸ λίγο ἀνηφορικό δρόμο γιὰ τὸ σπίτι του.

Ὁ ἥλιος τοῦ Ἰουνίου πιάνοντας δουλειὰ στὸ καλοκαίρι, μὲ προθυμία νεοδιορισμένου ὑπαλλήλου, εἴπνε αλύπητα καὶ δρόμους καὶ διαβάτες.

Κάποτε, ὁ Μπάριμπ—Ἀλέξης, ἀνασήκωνε τὸ κατέλο του, καὶ σέρνοντας τὸ μεγάλο δάχτυλο τ' ἀριστεροῦ χεριοῦ του πάνω στὸ κοντελό του, ἐσοῦρωνε τὸν ἴδρωτα ποῦ μαζεβότανε, ἀναστενάζοντας βαθεῖα, σὰν βογκητό. Βιαζότανε, καὶ μ' ὅλα του τὰ χρόνια καὶ τὴ ζέστη, ἡ πορπατησιά του, ἦταν στέρεα καὶ γλήγορη.

Ὁ Μπάριμπ—Ἀλέξης ἐγύριζε ἀπὸ τὸ κακουργοδικεῖο, ὅπου δικαζότανε ὁ φονιάς τοῦ γιοῦ του.

Ἐνα χρόνο πρὶν ὁ γιός του ποῦ εἶχ' ἐρθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀμερική γιὰ νὰ δεῖ τοὺς γονιοὺς του βρέθηκε ἕνα πρωτὶ σκοτωμένος σὲ μιὶ ἐξοχή, καὶ κλεμένα τὰ λίγα λεφτά ποῦ βαστούσε.

Ὁ φονιάς δὲν ἄργησε νὰ βρεθῆ ἦτανε παλιὸς φίλος του, γλεντούσανε μαζί· καὶ ἀπὸ τὰ φουσκωμένα λόγια τοῦ ξενητεμένου, ἐπίστεψε πὼς βαστούσε μαζί του ρολλὶ λεφτά.

Τὸ δικαστήριο ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἐβγαλε τὴν ἀπόφασή του στὶς 12 ἡ ὥρα περασμένες. Ἀργησε λίγο μὲ τὸ δικηγόρο τοῦ κατηγορουμένου, ἀν καὶ ἦτανε ὅλα φανερά, καὶ καταδίκασε τὸ φονιά σὲ θάνατο.

Ἡ δικαιοσύνη ἔκαμε τὸ καθήκον της, δὲν ἐχωρότεψε· ἔτσι τοῦλάχιστο δείχνανε τ' ἄγρια γουρλωμένα μάτια τοῦ Προέδρου σὰν διάβαζε τὴν ἀπόφασή, οἰχόντας κάποτε καὶ ματιές στ' ἀκροατήριο, ὅπου ὅλοι, σὰν ἕνας ἀνθρώπος, ἀνασαίνανε σιγά, φοβισμένοι, μήπως καὶ ταράζοννε τὴ δικαιοσύνης τὴ σκέπη.

Ὁ Μπάριμπ—Ἀλέξης τοῦ τόσο καιρὸ βρισκότανε σὲ τόση ἀγωνία, ὡς ποῦ νᾶρθεῖ ἡ ὥρα ν' ἀνασαίνει ἀκούγοντας τὴ δικαιοσύνης τὴ διαταγή, δὲν ἀνάσανε.

Τὸ βάρος ποῦ ἀδιάνοχα πατοῦσε τὸ στήθος ἐξ αἰτίας τὸν ἕνα θάνατο, δὲν ἔνοιωσε νὰ τοῦ τ' ἀλαφρώσουν τὶ ξερά καὶ βιαστικὰ λόγια τοῦ Προέδρου, ὅταν διάβαζε τὴ διαταγὴ τοῦ νόμου γιὰ ἄλλο ἕνα θάνατο.

Ἦθελε ὅμως νὰ πιστέψει πὼς αἰστάνθηκε, καὶ ἔχει ὑποχρέωση καὶ εὐγνωμοσύνη, γιὰ τὴν ἱκανοποίησή ποῦ τοῦ δώσανε.

Κύτταξε μ' εὐλάβεια τὴν εἰκόνα τοῦ Βασιλιῶ ποῦ κρεμότανε ψηλά, καὶ χαιρέτησε μὲ μετ' ἄλλῃ ὑπόκλιση καὶ σεβασμὸ τὸν πρόεδρο καὶ τοὺς δικαστὰδες, σὰν ἐπεράσαν ἀπὸ μπρὸς του βιαστικὰ π' ἄργησανε.

Σοβαρεβότανε βλέποντας πὼς τὸν κυττάζουνε πολλοί, ποῦ γνωρίζανε πὼς ἦταν ὁ πατέρας τοῦ σκοτωμένου, καὶ φαντάστηκε πὼς τοῦ ζηλέβουνε γιὰ τὴν τόση ἀγάπῃ ποῦ τοῦ δειξε ἡ δικαιοσύνη, τόση, ποῦ μπορούσε καὶ νὰ μοιράσει...

Ἐτσι ἔφυγε ὁ Μπάριμπ—Ἀλέξης πολὺ ὑποχρεωμένος, μὰ, ὄχι καὶ εὐχαριστημένος. Τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι του βιαστικός, νὰ φέρει τὴν εἶδηση στὴ

γυναίκα του, με μιὰ κρυφή ἐλπίδα στὴ ψυχὴ του, πῶς, οἱ δύο τους μαζί, θὰ βροῦνε τὴν εὐχαρίστηση

Μπῆκε στὸ σάιτι σοβαρός, καὶ κάθησε σιγανὴ μ' ἀνακούφιση στὸν καναπέ, πετόντας τὸ καπέλο του σὲ μιὰ μερία μὲ τέτοιο τρόπο, ποῦ σὰν νὰ ἦτανε αὐτὸ ἡ τελευταία πιὰ δουλειὰ ποῦχε νὰ κάμει σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση.

Ἡ κερὰ Μαρσιῶ ἡ γυναίκα του, πετάχτηκε ἀπὸ τὴν κουζίνα, καὶ μισοσκυμμένη σκουπίζοντας τὰ χέγια της στὴν ποδιά της, τοῦ κούνησε ἐρωτηματικά καὶ ἀνυπόμονα τὸ κεφάλι της, γνέφοντάς του σύγχρονα μὲ τόνα της μάτι.

—Αἴ; τὸν ρώτησε.

—Τὸ δίκιο καὶ τὸ σωστὸ....σὲ θάνατο.....εἶπ' ἀδιάφορα ἐκεῖνος ξεκουμπώνοντας τὸ ποκάμισό του στὸ λαιμὸ.

Ἡ κερὰ Μαρσιῶ σταμάτησε τὸ σκουπίσμα τῶν χειρῶν της, ἐστάλωσε τὰ μάτια της σὰν ἀλλοίφωρα, καὶ ψιθύρισε ἐκστατικά.

—Σὲ θάνατο !!!!!

Μὰ ἀμέσως γύρισ' ἀπότομα, ἐβαθειαναστέναξε, καὶ κινώντας γιὰ τὴν κουζίνα εἶπε μ' ἀπογοήτευση.

—Τι τ' ὄφελος;... ποιὸς μ' ἀνασταίνει ἄμενα τὸ παιδί μου...ἄχ...ἄχ...

Ξαφνιαστικὴ ὁ Μπάρμπ' Ἀλέξης. Γύρισε καὶ τὴν ἐκύτταξ' ἄγρια ποῦφρευε. Ἐκαμὲ κάτι νὰ τῆς πεῖ... μὴ...πάλι μετάνιωσες... Καὶ τι νὰ τῆς πεῖ;

Πῶς δὲν ἔχει δίκιο;... πῶς εἶν' ἀχάριστη; τί περισσότερο ἤθελε δηλαδὴ! τόσα μέσα μεταχειριστήκανε, καὶ τόσα ἐξοδα ἐκάμανε τοῦ φρονιά οἱ συγγενεῖς, καὶ ὅμως,, ἡ δικαιοσύνη δὲ τ' ἄκουσε αὐτὰ. Ἐμᾶς ὑπερασπίστηκε τὸ δίκιο μας, κ' ἄς εἴμαστε καὶ φτωχοί. Ἐπρεπε νάσαι στὸ δικαστήριο νὰ δεῖ τοὺς δικαστᾶδες.... τοὺς γραμματικούς, νὰ ἔχουνε τόσο ἐνδιαφέρον.... ἀλήθεια.... κ' ὕστερα, μὲ τί σέβος π' ἀκούστηκε τοῦ προέδρου ἡ φωνὴ «ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως».... λίγο ἔναι τοῦτο γιὰ μᾶς, ὅπου μποροῦσανε καὶ καθόλου νὰ μὴ μᾶς λογαριάσουν; Τί; πῶς ἦτανε παιδί μας; ἐχάθηκε ποῦ ἔχθηκε, γιατί νὰ πάει κ' ἄλλος;... Τί παράτονο ποῦ θὰ τ' ὄχαμε τότες πῶς ἐπεριφρονήσανε τὸ πόνο μας...τὸν ἀδικασκοτωμένο μας.....

Κάτι τοῦ ἐσφίξε τὸ λαιμὸ, τὰ μάτια του δακρῦσανε. Αἰσθανότανε πῶς τὸ βάρος, ποῦ στὸ στήθος του ἀπὸ τότες τόχε καὶ τὸν ἐπνιγε, περισσεψε τώρα, διπλὸ, πὸ ἀσάλευτο.

Σηκώθηκε ἀπότομα, ἐβγαλε τὸ σακίκι του καὶ τὸ τίναξε, θέλοντας μαυτὸ νὰ στρέψει ἄλλου τὸ νοῦ του. Καταλάβαινε τὴ στενοχώρια τοῦ φυλακισμένου μέσα σὲ παλάτι. Γύρισε καὶ κύτταξε πάλι ἄγρια κατὰ τὴν κουζίνα π' ἀκουγότανε τὰ συγγυρίσματα τῆς γυναίκας του, κ' εἶπε μὲ θυμὸ.

—Ἀχάριστη... Ἐπρεπε νὰ συλλογιστεῖ τοῦλάχιστο τοὺς κόπους μου τόσο καιρὸ... Ἐνα φαριστῶ δὲ μοῦπε....χρόνο τώρα δὲν ἐφαγα ψωμί νὰ φαριστηθῶ. ἐδῶ μοῦ καθότανε: κ' ἐχτύπησε μὲ τὴν γροθιά του τὸ στήθος του: Καὶ τώρα... πούρθε ἐπὶ τέλους ἡ ὥρα ν' ἀνασᾶνω καὶ ἔγω, νὰ φάω λίγο γλυκὸ ψωμί βλέποντας τὴν ἱκανοποίησή τοῦ παιδιοῦ μας, μοῦχει καὶ λόγια ἀπὸ πάνω. Σάματις δὲν εἶτανε ἄμενα παιδί μου,.. καὶ δὲν τὸ πόνεσα ἔγω.

Ἐκανε χειρονομίες ἀπότομες, δὲν εὔρισκε πιὰ λόγια. Ἐκάθησε κουρασμένος, ἐστάλωσε τὸ χέρι του στὸν καναπέ, καὶ ἀκούμπισε τὸ κεφάλι του μουρμουρίζοντας.

—Ἐτσι ἔτανε πάντα τῆς ἀφαρίστητη... Αὐτὴ φταίει... μὲ τίς μουρμου-

οες της από τότε ν'ιφέρει τὸ παιδί ἀπ' ἐκεῖ ποῦ ἦτανε... γιὰ νὰ μὴν πεθάνει, λέει, καὶ δὲν τὸ δεῖ, νὰ τώρα... Κούνησε τὸ κεφάλι του συλλογισμένος.

—Ἐτοιμα... ἔλα... ἀκούστηκε ἄι' τὴ κουζίνα ἢ φωνὴ τῆς γυναίκας του.

Ἐκαμε νὰ μὴν πάει, μὰ πάλι σκέφτηκε πὼς θ'ἔβραζε ἀφορμὴ νὰ τῆς τὰ πει.

—Ἐλα γιατί θ'ἔκουώσει τὸ φαί: τοῦ ἴτε ἢ κερά Μαριγὼ σὰν μπῆκε στὴν κουζίνα. ἔξακολουθῶνας αὐτὴ νὰ πηγαίνονχεται προκομένα, καὶ λέγοντας κάποτε δύο τρία λόγια.

—Καὶ ποιὸς δὲν εἶχε ὄρεξη... ἦτανε πάλι τὸ σημερινό... γιὰ νὰ μὴ ξεχνοῦμε...

—Ἐγὼ ἴμα ἱκανοποιημένος, τοῦτο νὰ ἴδουσα... νὰ γδικηθῶ... εἶπε ζωηρὰ ὁ Μπάρμλ Ἀλέξης.

—Μάλιστα... χωρὶς ἄλλο... χυρὴ... τ' ἀπάντησε ἀμέσως σὰν περιπαιχτικά ἢ κερά Μαριγὼ. Ἰκανοποιήθηκες δὲ μ' ὅ λες; καὶ πὼς ἴονε καταδικάσανε; ε; χυρὴ. Μὰ εἶται βέβαια φανερὰ ποῦ ἦτανε τὰ πράγματα, ἀφοῦ δὰ τὸ μαρτύρησε κι' ὁ ἴδιος ὁ φονιάς, δὲν ξέρω, τί ἄλλο ἴθελος νὰ κάμουνε κι' αὐτοί...

—Ἐγὼ ξέρω τοῦτο, πὼς ἢ δικαιοσύνη εἶκαμε τὸ καθῆκε της... εἶπ' ὁ γέρος σοβαρὰ.

—Ποιὰ δικαιοσύνη μτρὲς χριστιανὲ μου... ποιὸς το' εἶπε ν' ἀνακατωθεῖ; ἐκεῖνο ποῦ χρειάζοντανε νὰ κάμει, νὰ μοῦ δώσει τὸ παιδί μου, δὲν τὸ μπορεῖ... οὐλα τ' ἄλλα νὰι λόγια... εἶπε χειρονομόντα; θυμωμένη ἢ κερά Μαριγὼ.

—Ἐτσι νὰι ὁ νόμος, ἐσὺ ποτέ σου δὲν θὰν' εἶσ' εὐχαιοστημένη, τὴ διέκοψε θυμωμένος, μὲ τὸ αἰδὸ πολὺ σαστισμένος ἐκεῖνος. Δὲν ἔμποροῦσε νὰ τὰ θυμηθεῖ ὅσα συλλογιζόντανε πρὶν, νὰ τῆς τὰ πει καὶ τὴν ἀποστομάσει. Ἐκαταλάβαινε πὼς τὴν ἀπογοήτευση ποῦ αἰσθάνθηκε στὸ δικαστήριο, τὴν ἐξεκαθαροῦσανε τὰ λόγια τῆς γυναίκας του. Σὰ νὰ μετάνοιωσε π' ἀνακατωθήκε σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση. Τὶ τὸν ἐνοιαζε πλὴν αὐτὸν σὰν ἔλασε τὸ παιδί του. Ἐλασε καὶ τὸν κόπο τ' ἄδικα, Ἐνόμιζε ὅμως πὼς αὐτὸ θὰ φχαριστοῦσε καὶ τὴ γυναίκα του, θ'ἔτῆς λιγότερευε τὴ λύπη της. Γιατὶ δὲ τοῦ τὰ ἔλεγε αὐτὴ ἀπ' τὴν ἀρχή;...

Δὲν τοῦ πῆγαινε τὸ φαί κάτω. Ἐφαγε λίγο, μὲ τὸ στανιό. Ἐσηκώθηκε καὶ πῆγε στὴ κάμερα, ἀφίνοντας τὴ γυναίκα του νὰ σιγολέει ἀκόμα. Ἐκάθησε στὴ γωνιὰ τοῦ καναπέ, καὶ ἄρχισε νὰ στοίβει τοιγάρω.

Αἰστανόντανε τώρα τὴν μοναξιά του, γιὰ πρώτη φορὰ ἀπ' τὸ θάνατο τοῦ παιδιοῦ του. Ὡς τώρα εἶχε μιὰ παρηγοριά μὲ τὴν συντροφιά τῆς δικαιοσύνης. Σὰν νᾶτανε τὸ παιδί του στὴ θέση της. Σύμμαχοι, φίλοι, μὲ τὸν ἴδιο σκοπὸ, Τώρα μόνος, χωρὶς παιδί, χωρὶς παρηγοριά, μήτε ἀπ' τὴ γυναίκα του, γελασμένος ἀπ' τὸ σύμμαχό του, ποῦ κράτησε μόνο γιὰ τὴ μεριά του τὸ κέρδος ἀπ' τὸ κόπο καὶ ἰὼν δυσωδούς.

Ἀναστενάξε, ὁ Μπάρμλ Ἀλέξης, σὰν κατάρα γιὰ τὸν κλέφτη τοῦ δικηρον του, μὲ περισσότερο πάθος παρὰ σ' ἕν καταργιόντανε τὸ φονιά τοῦ παιδιοῦ του.

Τώρα ἐνοιωθε πὼς πρόπει, καὶ νὰ ξεχάσει τὸ παιδί του. Πὼς δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα πιά, οὔτε τὴ λύπη του νὰ δείχει, γῆ νὰ παραπονιέται, γιατί θάνατι ἀχάριστος ἀφοῦ ἱκανοποιήθηκε καί... εἶται μάλιστα... Ἰκανοποιήθηκε... πὼς; Νὰ θ'ἔτῆς τοῦ ποῦνε μεθαύριο, δείχνοντάς του ἕνα κομματιασμένο

κορμί, σου σκότωσε, και 'μεις τότε σκοτώσαμε. 'Ως τώρα ήταν στο νου σου ένα πτώμα, τώρα θε να ναι δυο. 'Οπως θα βλεπες ζωντανους τους δυο φίλους, νι είναι αχώριστοι, νι μη τους ξεχωρίζεις και συ στην αγάπη σου, έτσι και τώρα παιλι θα ναι αχώριστοι στη σκέψη σου και μεταξύ των πλιά ξωφλημένοι. 'Ετσι... ζημιλι και κέρδος 'πεθαμένα...

Γεμίσανε τι μάτια του δάκρυα. Θυμήθηκε το παιδί του μικρό... εκεί δίπλα στο τώρνο του, που τον δουλευε σκυμμένος τόσα χρόνια, και δεν είχε καιρό μήτε τον ιδρωτά του νι σκουπίσει, γιατί επρεπε νι προσέχει νά κάμει το κούτσουρο που δουλευε κρημρό και γυαλιστερό. Μι δέ ξεχνούσε όμως νά στρέφεται συχνά και νι κιντάει μήπως και χτυπήσει ο μικρός του πουθενά...! και σαν 'μυλωνάσε... που πήγαινε και πατούσε με το ποδαράκι του τον τώρνο, γι νι τόν βοηθήσει. Λέει... πώς χαιρότανε σιν τούλεγε πώς βιάζεται νά μεγαλώσει, νι του γροίσει τον τροχο, νι μην κουράζεται ο πατέρας του. Γελούσε τότε με τη 'πεθονία του παιδιού, που δεν συμφωνούσε με τη δική του φιλοδοξία, γιατί ήθελε αυτός νι το δει το παιδί του άλλο άνθρωπο, καλύτερο από τον αδόρο, και νά ζήσει, νι γερίσει κι' αυτός μαζί του, νά μη δουλέυει, νι τόνε ζηλεύουνε γιι τή κολοπέραςή του.... Τάχασε όλα τώρα.... Φίληκε μπροστά του ροβερό το φονταμα της δυστυχίας. Γέρος, ανήμπορος σε λίγο καιρό, χωρίς στήριγμα... Ποιός θα τόνε σκεπτεί αυτόνε τώρα; που είναι την τή δικαιοσύνη... δικαιοσύνη μόνο γιι τους πεθαμένους; Μόνο τή τιμωρία ενός καινού κινηγά... 'ς έβλεπε κ' ήλιο τ' αποτελέσματα.... 'ς έδινε λιγότερη ίκανοποίηση στον πεθαμένο, κι' 'ς έφρόντιζε πιο πολύ γιι τή ζημιλι των ζωντανών. Μι... και πιάς δηλαδή βούλκεται νά πουλήσει του παιδιού του θ' ήνατο; Ναι... μι, δεν είτανε μόνο παιδί του, είτανε και συμφάρο του.... 'Αν το λυήθηκε το παιδί του ή καρδιά του το ξέρει, νά λυπάται και τον άπατο του, τή γρηή του τή δυστυχισμένη... ποιός τους λογαριζέι εώρα; 'Αν πέθινε τί φονκι θ' ήνατο, δεν ήσανε παράπονο με κανένα, δεν τονε πιάνε το Θεό ή ανθρώπινη δικηροσύνη, σε τούτο όμως που του 'γινε από άνθρωπο, και που ανακτιόθηκε τούτου του κόσμου ή δικηροσύνη, σκεπτε τή δικη α' αιτήρη κι' αυτός νι τι διορθώσει σωστή αυτή, και νά ικανοποιηθεί το ζωντανό το άθ' ήνο δικηρο. 'Ικανοποιήθηκε όμως ο νόμος, γιατί γράφα, πώς έτσι πρέπει νι είναι σε μιι τέτοια περιπτωση ή τιμωρία του φονιλι θ' ήνατος πέπει. Κι' αν π' ήλι έγγραφε πώς θά επρεπε νι τιμωρηθεί με μιι άλλη τιμωρία, όποια και νι ήταν, νι λερότανε όμως ή πιο άσχηρή, π' ήλι θά επνε ευχαριστηένος γιατί έδινάταξ; και έγινε ή ποιο άσχηρή του θέληση.

'Αναπέναξτε σγοκουνόντας το κερύλι του μ' ένα ειρωνικό χαμόγελο.

Και όμως: έσκέφτηκε χτυπόντας το χέρι του στο γονατό του σα νά ήτανε τραπέζι μπροστά του, τούτος ο νόμος πάλι, με τον καιρό τα ξεχνά όλα, και την άστυροότη, και τον μεγάλο του κόπο, που του δίνει όπως φάνηκε τόση δισημασία, και χαρίζει ποινές καταδικασμένων γιι χρόνια και γιι θ' ήνατο άκμα, σε άνθρωπους γερούς, που κ' ήσανε όμως άλλους άνικανους, γιι τους ζημιώσανε με κάθε λογής τρόπο. Πώς δέ θυμάται τότες ο νόμος τή προηούμενη άστυροότη του, κι' ο άδικημένος απομένει πάλι δυο φροές άδικηένος;.... 'Ας με ρωτούσανε και μένα τι θέλω νι γείνει. Αυτόι τόν έχοννε ξεγρομιένου, άχρηστο, ξεπλώωσε το χροές του σε δαύτους; νά το ξεπλώοσαι και σε μένα... Νι μου δώσει ή δικηροσύνη το στερό της δικαιομα, που ανεξέταχτα δίδει, και νά μου δώσει κιό φονις ότι με ζήμιωσε,

καὶ τὸ στεροῦμαι.... τὴ ξηκούρα τὴ σὶ γερατεία μου... νὶ μοῦ δουλέψει σκλάβος μου... νὶ τοῦ χαρίσω κι' ἐγὼ τὴ ζωὴ, τὴ ζωὴ τοῦ φρονιά τοῦ παιδιοῦ μου, ποῦ θὶ κατανοῦσε νὰ τὴνε προσέχω, νὶ τὴνε φροντίζω, σὴν καὶ νάτανε τοῦ ἴδιου τοῦ παιδιοῦ μου....

Εἶχε σηκωθεί ὀρθὸς, χειρονομοῦσε βάνοντας τὸ σακίκι του μηχανικῶς, κόκκινος, δρωμένος ἀπὸ τὴν ταραχὴ του. Ἐβάλε τὸ καπέλο του στραβά, ἔπῃρε τὴ μαγκούρα του, καὶ τράβηξε βιαστικὸς ἔξω.

Μπήκε στὸ δρόμο τοῦ τὸν ἤξερε καλὰ. Πάσας φορὸς πάλι ἔτσι ταραγμένος, μὰ ἀπὸ ἄλλες ὁμως σκέψεις, ἀντίθετες ἀπὸ τίς τωρινές του, δὲν ἐγράβηξε οὔτε τὸν ἴδιο δρόμο μηχανικὰ διὰ τοῦ ἀγαπημένου, ὡς τώρα φίλον τοῦ τὸ σπίτι, γιὰ νὶ τοῦ παραπονεθεῖ π' ἀργούσε νὶ τότε φχαριστήσῃ.

Βαρὺ, σὴν κοιμισμένο θεοῦ, μὲ τὸ μαῦρο σκιανὸ του, καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ μενοβγέτανε σὴν μύγες ποῦ τὸ ἔξιδιούσαν, τὸ σπίτι τῆς δικαιοσύνης φάνηκε μπροστὸ του.

Κόντηνε τὸ βῆμα του. Τὸ κύτταξε σὶ νάθελε νὰ μετρηθεῖ μαζί του, ἔξερόβηξε, καὶ μπήκε μέσα μ' ἀπόφαση.

Τὸν ἐπίασε ἡ σοβαρότη, ποῦ εἶχε καὶ τὸ προῖ, γιὰ τὴ θέση του σὴν πάτεραι τοῦ σκοτωμένου. Δὲν παρατήρησε ὁμως, πὼς τώρα κανένας δὲν τοῦ ἔδωσε σημασία. Κι' αὐτοὶ ἀκόμα οἱ γνωστοὶ του κλητήρες, τὸν κύτταξαν ἀδιάφορα σὴν πολυθωρεμένο θέαμα. Κι' αὐτὸς πάλι, σὴν ἐχθροὶ του, εἶπε πὰ τὸς ἐλογόμαζε, δὲν τοὺς ἐμίλησε καθόλου.

Τράβηξε γραμμὴ στὸ γραφεῖο τοῦ γραμματικοῦ, ποῦ πάντα ἔρωτούσε τὰ νεότερα τῆς ὑπόθεσής του.

Ἄσας ἀπὸ πρὶν εἶχε σκεφτεῖ, ἀνακατωμένα στὸ μεγάλο του, δὲν ἐφантаζότανε πὼς δὲ θὰ ἔμπορούσε τώρα νὶ τὰ πεῖ, καὶ μάλιστα νὶ τοὺς πείσει.

Μπήκε μὲς στὸ γραφεῖο μὲ μεγάλο ἄερα. Πλησίασε μὲ αὐστηρότη στὸ τραπέζι τοῦ γραμματικοῦ, ποῦ αὐτὸς χωρὶς νὰ τὸν προσέξει ἔγραφε, νύσταγμένος ἀκόμη ἀπὸ τὸ μεσημεριανὸ του ὕπνο.

Σὴν σήκωσε τὰ μάτια του, τοῦριξε μὴ ματιὰ ἐρωτηματικῆ. Ἦθελε τώρα ν' ἀρχίσει, ὁ Μπάρμπ Ἀλέξης, πὼς ὁμως δὲν ἤξερε. ἔξερόβηξε δὺὸ τρεῖς φορὸς, καὶ στὸ τέλος ρώτησε.

—Καὶ τί ἀπογίνεται ἡ δουλειά... τί θὰ γέινει τώρα μαθές;... δηλαδὴ... πὼς τὸ βλέπετε κι' ἐσεῖς, δίκη οἶναι... ἔ;

—Μὰ... τί λὲς, γέρο μου; δὲν ξέρω τί θέλεις. Τοῦ ἀπήντησε ὁ γραμματικὸς.

—Δὲ μὲ θυμᾶσαι; δὲν εἶμαι.... εἶπε σασιτισμένος λίγο ὁ Μπάρμπ Ἀλέξης.

—Ὁ γραμματικὸς, μισοκλείνοντας τὰ μάτια του καὶ ξύνοντας τὸ πηγῶνι τὸν κύτταξε μὲ περιέργεια, ἂν καὶ τὸν ἐγνώριζε καλὰ, καὶ τοῦπε.

—Μὰ, θαρρῶ πὼς ἔχεις μὴ δίκη ἔ;

—Μάλιστα.... δικάστηκε, σήμερα τὸ προῖ...

—Ἄ... ναι, τώρα θυμοῦμαι, ἔ; καὶ τί θέλεις τώρα.

Τὶ ἀπόγεινε; δηλαδὴ... τί θὰ τότε κάμειτε τώρα... τό...

—Ὅτι λέει ὁ νόμος, τὶ θέλεις νὰ τότε κάμουμε;... θὰ τότε κόψουνε.... τί; μήπως ἤθελες νὰ τὸν κόψουν σήμερα κιόλας; Μὴ βιάζεσαι γέρο μου.... δὲν γλυτώνει, ἔγνοια σου.

—Μὰ.... δὲ θὰ μποροῦσε νὰ γέινει κι' ἄλλοιῶς; πὼς νὰ στὸ πῶ....νὰ

μου τὸν δώσετε; εἶπε γρήγορα σχεδὸν χωρὶς φωνή, μόνο μὲ τὸ χεῖλι, ὁ Μιχάριπ Ἀλέξης.

—Μι τι ἄλλοῦς μπάριτα μου... εἶπε ἀπορόντας, ὁ γραμματικὸς, καὶ ἄρχισε πάλι νὰ γράφει ἀδιάφορος πάλι.

Τὴν ἔχασε ὁ γέρος. Σαστισμένος ἴσως καὶ ἔφυγε.

Σήκωσε τὸ κεφάλι του ὁ γραμματικὸς τὸν εἶδε ποῦφευγε, καὶ σκέφτηκε.

—Τὴν αἰμοβόρος, ὁ καλὸς γέρος, αἰμοβόρος μιὰ φορὰ!!

Τράβηξε καὶ ἔφυγε ὁ Μιχάριπ Ἀλέξης δίχως νὰ ξέρει ποῦ πάει. Περνώντας ἔμπροσθέν τῆς μεγάλης κάμερας, ποῦ γινότανε τὸ πρωτὸ ἢ δῖχον, ἐστάθη καὶ κύταξε μέσα. Ἐρημὴ τώρα, βρωμερὴ, χωρὶς ζωὴ.

—Τοῦλ ἐχέστον, σκέφτηκε, ἄς εἶχανε ἓνα σκοπὸ νὰ φυλάει, δὲν εἶναι μικρὸ τὸ ὅτι γίνεται ἴδω μέσα...

—Ἡ ματιὰ του ἔπεσε στὸ κίτρο τοῦ Βασιλῆ. Πιὸ χορῆσιμα τοῦ φάνηκε πῶς βροῖσκειται καὶ κλιμαμένο τὸ ὁμοιο κίτρο, στ' ἀντικείμενον τοῦ ταβερνάρη τὸ μαγαζι.

Ἐκείνος ἀφηρημένος, κίπιοις πέρας, τὸν σκύντησε καὶ συνέφερε.

Σὶν ἀπὸ τῆ σκέψη του, σὶν συμπέρασμα, γέμισε τὸ στόμα του σάλια.... κρυσε... καὶ ἔφυγε γρήγορα.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ—ΜΙΛΑΝΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟ ΤΙΣ "ΗΣΚΙΕΡΕΣ ΟΡΕΣ,"

Σ Τ Ο Ν Κ Η Φ Ι Σ Σ Ο

Πάν' ἀτ' τις λεῦκες τοῦ ὄχτου σου δροσάτο νέρι, ὦ Κηφισσέ!

Ἡ παπαρῖνα, ἡ λυγαρι, στὸ ρεῖθρο σου γυρμένες.

Τὸ θεῖο σου τὸ κλάρυσμα, τοῦ Σοφοκλῆ νοσταλγικέ

Σύντροφε σὺ γιὰ τίς ψυχὰς ποῦ ἀτ' τῆ χαρὰ εἶναι ξένες.

Τὴ πλούσια γύρω ἢ βλάστηση π' ἀκούραστα ποτίζεις!

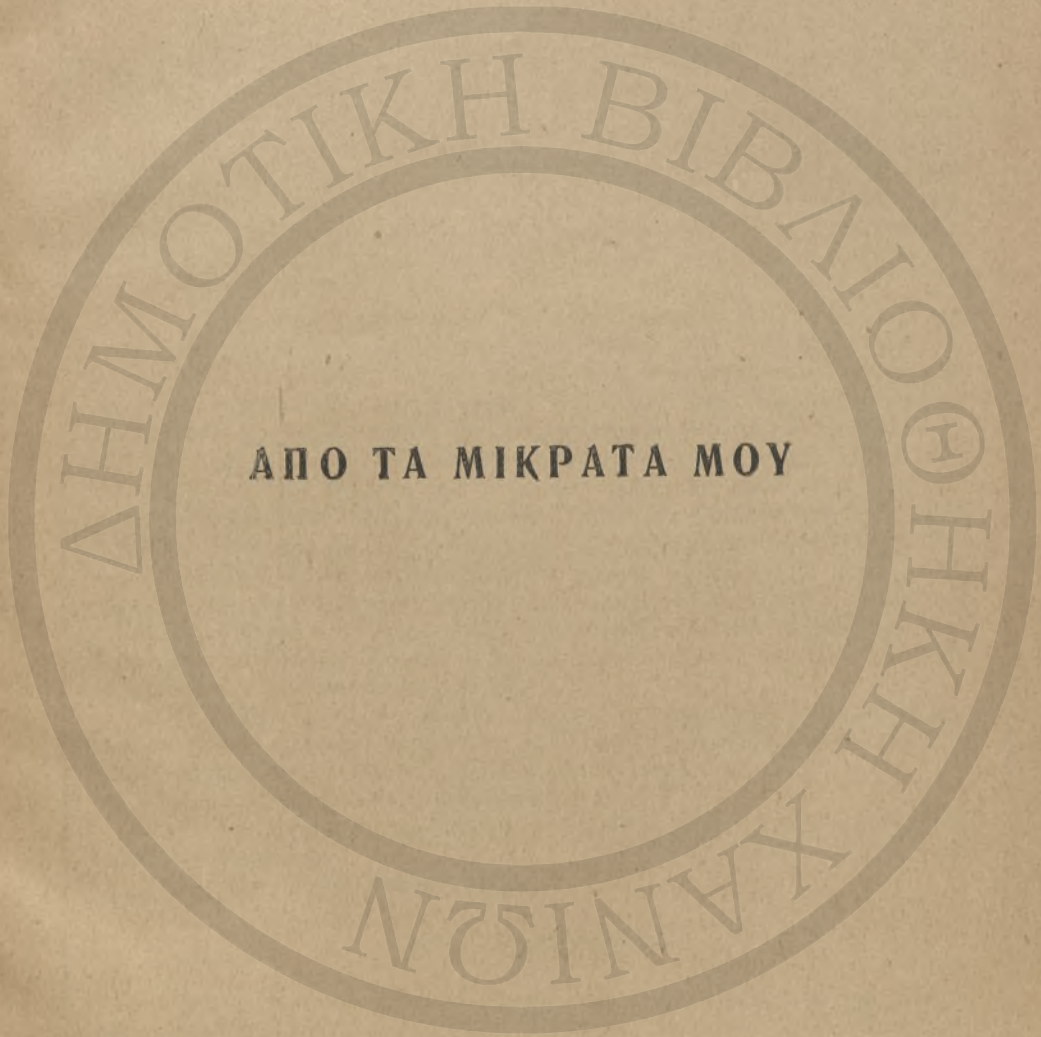
Τῆς πολιτείας φεύγοντας τὴν παγωμένη τὴ καρδιά,

Σὲ σέναν ἐρχομαι, ἱερὸ νερό, καὶ μοῦ δροσιζεις

Τὶς διψασμένες ρίζες μου μὲ τὴν παλιά σου τὴ δροσιὰ.

Κολοκινθοῦ, Ἀπριλῆς 1929

ΨΥΧΑΡΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΜΙΚΡΑΤΑ ΜΟΥ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΜΙΚΡΑΤΑ ΜΟΥ

Α΄ Η ΓΛΥΚΕΙΑ ΜΟΥ Η ΜΑΝΝΟΥΛΑ

Δεκοχτῶ μηνῶ παιδάκι ἔχασα τὴ γλυκειά μου. Ὡστόσο τὴ θυμοῦμαι! Θυμοῦμαι τουλάχιστο πὼς μιά φορά τὴν εἶδα. Ἔτσι κάποτες καὶ στὰ ματάκια τοῦ μωροῦ ἀσβηστή χαράζεται μιὰ εἰκόνα.

Ἐἴτανε στὴν Ὀδέσσα, στῆς γιαγιῶς μου τὸ σπίτι, μὲ τὴ μεγάλη μεγάλη τετράγωνη ἀβλή, ὅπου περνοῦσε πάντα ὁ ντιβύρνικος—ὁ πορτιέρης!—μὲ τὴ σκούπα καὶ σκούλιζε. Στεκότανε στὸ παράθυρο κοντὰ ἢ γλυκειά μου ἢ μαννούλα καὶ μὲ βιαστοῦσε στὴ γέοια τῆς ἀγκουμπισμένο στὸ στήθος τῆς ἀριστερά. Τόσο τρυφερὰ μὲ κοίταζε, πὼς σὶ νὰ τὸ νιώθω ἀκόμη στὴν καρδιά μου μέσα τὸ κοίταγμα τῆς. Καὶ μοῦ φαίνεται πὼς τέτοια λόγια μοῦ ἔλεγε ἢ μαννούλα μου ἢ γλυκειά:

—«Βάνια μου, Βανίκο μου ἐδῶ πὼς γεννήθηκα, ἐδῶ πὼς σὲ γέννησα, ἐδῶ καὶ σὺ θὰ μεγαλώσης, στὴν ἀγαπητὴ μου τὴν Ὀδέσσα, τώρα μάλιστα πὼς κ' ὁ ζηλεμένος σου ὁ μπαμπὰς ἐδῶ ἀποφάσισε νὰποκατασταθῆ. Θὰ πᾶς στὸ Λύκιο, θὰ πάρης βραβεῖα, θὰ γίνης μιὰ μέρα προκομμένος σὰν τὸν θεοῦ μας τὸ Κωστάκη, θὰ γράφης ρούσικα βιβλία σὰν τὸ θεοῦ, μπορεῖ, ποὺς ξαίρει; κατόπι σὰν τὸ θεοῦ νὰ σὲ κάμουνε γενεοράλε. Γιὰ σένα, βλέπεις, τί μεγαλεῖα δὲ βάζω μὲ τὸ νουῦ μου, ἀφοῦ τοῦ θεοῦ τὰ μεγαλεῖα ὀνειρέβουμαι γιὰ σένα! Γιατί ἐγὼ ἀπὸ τὰ ἐξυπνα τὰ ματάκια σου τὸ καταλαβαίνω καὶ τὸ καμαρώνω πὼς ποίηση καὶ δόξα στὸν κόσμο θὰ γυρέψης. Μήπως κ' ὁ ζηλεμένος σου ὁ μπαμπάκης δὲ γράφει ὁμορφα! Τί ὁμορφα τὰ γραμματάκια του ἀχ! Φτάνει νὰ εἶσαι φρόνιμος, νὰ παντρεφτῆς νωρίς, νὰ μοῦ δώσης νόστιμα ἐργονάκια! Τότες πὰ καταγίνεσαι στὰ βιβλία σου ὅσο θέλεις, σὰν τὸ θεοῦ τὸν Κωστάκη. Καμιά μέρα ἴσως καὶ σὺ σὰν τὸ θεοῦ, πλησιάσης τὸν Ἀφροκράτορα τὸν ἴδιο!»

Τὶ ὄνειρα χουσὰ πὼς ἐπλεκε, μπροστὰ στὸ παράθυρο, στῆς μάννας τῆς τὸ σπίτι μὲ τὴν ἀβλή τὴν τετράγωνη ὅπου σκούπιζε ὁ ντιβύρνικος, τί ἐλλίδες δὲν ἔθρεφε στὴν Ὀδέσσα ἢ γλυκειά μου ἢ μαννούλα!

Καὶ γὼ τώρα ρωτῶ, συλλογιζόμενος:

—«Τὸ ζήτημα τὸ γλωσσικὸ τί θὰ γινότανε, ἂν ἢ γλυκειά μου ἢ μαννούλα εἶχε ζήσει.»

Δεφτέρω. ὁ τοῦ Νοέβρη 1923.

Β΄ Η ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

Γέλια, παρνίδια, χορὲς καὶ χοροί. Ὅλο τὸ καλοκαίρι. Κ' ἓνα πατρι-ντί—ἀδιάκοπο. Στὸ σπίτι μας, στὴν Προίγνηπο ἐκεῖ ἀπάνω, στὸ Μαριμαρά. Προῦ' βοάδι μὲ τὸν μαξζάνη, τὸ Σταϊάτη μὲ τίς βοάκες, μὲ τὸ φέσι, μὲ τὴ μύτη του τὴ στραβὴ καὶ τὰ μάτια του τὰ μαργιόλικα. Ἐφτανε νὰ μεθῆση κ' ἔδερνε ἀλύττητα τὴ γυναίκα του τὴ Λεμονιά. Τὸν ἀκολουθοῦσα παντοῦ καὶ γελοῦσαμε. Μὴν ἀπογεματινὴ, στὸν μπαζέ, πήγαινε μπροστὰ νὰ ποτίσῃ. Ἐγὼ στάθηκα κ' ἔτυχε νὰ ρίξω μιὰ ματιὰ στὸ σπίτι τὸ γειτονικὸ. Ἀ-

νοιχτό ένα του παράθυρο. Ἡ γριὰ ἢ γειτόνισσα, ἢ λιγγή, πού πήγαινα κά-
ποτες καί μου ἔδινε γλυκό βύσινα, κοιτότανε στό σοφά ξαπλωμένη, κίτρινη
φλουρί, περαγαμνί τὸ πεσί της, τὰ χέρια της σταβρωμένα στό στήθος της,
ἀσάλευτη, τὰ μάτια της κλεισμένα.

Πρώτη μου φορὰ πού καταντίκρισε τὸ Χάρο ἢ ζωή μου.
Τρίτη, ἕξη τοῦ Νοέβρη, 1923.

Γ' ΟΙ ΦΡΕΣΚΕΣ ΟΙ ΦΩΝΕΣ

Πού εἶναι τώρα, πού εἶναι οἱ φωνές ἐκεῖνες οἱ φρέσκες πού περνού-
σανε στό δρόμο, μέ τήν ἀβγοῦλα, σάν εἶμουνε στήν Πόλη παιδί καί ξυπνοῦ
σαι; Ἐρχότανε ὁ σιμιτῆς μέ τὰ σιμίτια, χαράμιοι, ὅπου κόλλησε λεφκό λεφκό
τό σουσάμι. Ἀρβανίτης ὁ πωλητής, καί τότες, στόν καιρό μου, εἶχε πανέρι,
ὄχι καθὼς σήμερα πού πολιτιστήκανε μαθές, τετραγωνα γυάλινα κουτιά. Ὁ
σιμιτῆς! Ὁ σιμιτῆς!

Τί νά πῶ γιά τίς θεῖες τίς φραντζόλες-τού τίς ἔφερνε ὁ φραντζολάς; Ρω-
μῖός τοῦ λόγου του. Στή ράχη του μιά κοῦφα καί κει μέσα, Παναγιάμου, οἱ
μεγάλες οἱ φραντζόλες. Ἀπό μπροστά, ὁ μισοστρόγγυλος ὁ ταβλάς, καί οἱ
μικρές οἱ φραντζολίτσες μέ τή μαγιά τῆς μπίρας, πού τίς κάνει πιό ἀφράτες
καί ξυνοῦτιτσες. Μάννα μου, σά νά τίς χαίρουνται τὰ δόντια μου, μόνο πού
τίς θυμοῦνται. Ὁ φραντζολάς! Ὁ φραντζολάς!

Ἄμὲ ὁ σαλεψῆς καί τὸ σαλέπι τοι! Τὸ πίνεισ πρῶτ'ι πρῶτ'ι κι ἀναγαλλια-
ζεις. Τὸ κερνά ὁ σαλεψῆς σ' ἕνα φλιντζανάκι κορμασιμένο μέ σωρὸ ἄλλα στό
καλάθι του ἀπάνω, πού εἶναι δηλαδὴ καλάθι ἀπὸ τενεκέ βαμμένο λὲ χρώ-
ματα χτυπητά, μέ μαβιά, πράσινα κόκκινα κοτζάμι λουλουδία. Τὸ καλάθι του
χωρισμένο σὲ δύο μεριές, τὸ σαλέπι στή μιά, πάντα του ζεστό, μέ τὰ καρ-
βουνάκια του στόν πάτο· νερὸ κρύο στή μεριά τῆ διπλανή, γιὰ τὰ φλιντζα-
νάκια, πού τὰ βουτᾶ μέσα καί τὰ πλένει. Ὁ σαλεψῆς! Ὁ σαλεψῆς!

Νά σου πιά κι ὁ γαλάς, νά σου τὸ κοντὸ τσόχινο κεντημένο του γελέκι,
μέ τὸ πορφυρὸ ζουνάρι του, ἢ μπλιού μπροστέλλα τοι, οἱ γάμπες του οἱ τυ-
λιγμένες σὲ ἄσπρη τσόχα πού γυρίζει μπάντα μπάντα καί τίς σκεπάζει. Τὸ
γάλα τὸ παίρνει ἀπὸ τὸ μεγάλο του τὸ γκούμι, σου τὸ χύνει στο μέτρος,
ἀκκουμπώντας τὸ γκούμι στό γόνατό τοι. Ὁ γαλάς! Ὁ γαλάς!

Ἄκουσε, ἄκουσε καί τὸν ψωμά πού ζυγώνει μέ τ'ἀλόγο τοι. Στὸ σαμάρι
του στηρίζονται οἱ δύο του κοῦφες καί φωνάζει. Ὁ ψωμάς! Ὁ ψωμάς!

Ναί, τὸν ἀκούω, σᾶς ἀκούω ἑσᾶς ὄλωνούς, πῶν σταθήκατε οἱ πρῶτοι
μου δασκάλοι, πού πρῶτοι μοῦ μάθατε τὴν ἀλήθεια, πρῶτοι καί τὴ φρε-
σκάδα τῆς ζωῆς. Δὲν πρέπει νὰ λυποῦμαι τὰ χρόνια τὰ περασιμένα. Δὲν πῆ-
γανε χαμένες οἱ φωνές σας. Καί πειδὴ πάντα μου τίς ἀναθυμοῦμαι, πάντα
εἶναι καί τὰ γεράματά μου φρέσκα φρέσκα.

Σάββατο, 10 τοῦ Νοέβρη, 1923, ἡ ὥρα ἔρτᾶ τὸ πρῶτ'ι.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΜΩΧΑΜΕΤΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΜΩΧΑΜΕΤΗΣ

Α'. Υ' ΑΔΟΛΟΠΙΣΤΑ ΕΑΔΕΡΦΙΑ

Ένα χειμωνιάτικο δειλινό, πού κολυμπούσε σ' απέραντη φωτοθάλασσα, δυο καβαλλαράϊοι συναπαντήθηκαν στην «Προσκύνηση», εξω από τὰ Γιάννινα. Ο ένας έμπαινε κι' ο άλλος έβγαινε από την πολιτεία. Έκείνος, πού έβγαινε, είταν Ρωμιός, κι' εκείνος, πού έμπαινε είταν Τουρκοκ.

Απάνω στο συναπάντημα ο Ρωμιός χαιρέτισε με την «καλημέρα» τόν Τουρκο, άλλ' ο Τουρκοκ προσπέρασε χωρίς νά τόν αντιχαιρέτησῃ. Ο Ρωμιός θύμωσε κι' έγεινε φωτιά, και γύρισε άμέσως τ' άλογο του νά τόν προφτάσῃ και νά τού ζητήσῃ πίσω τήν «καλημέρα», όταν, βλέπει τό άλογο τού Τουρκοκ νά ξαφνίζεται και τόν Τουρκοκ κρεμασμένον με τό ένα πόδι στον αναβολέα τού σαμιαριού κι' όλο τ' άλλο κορμί καταγής.

Τ' άλογο άρχισε νά κοντοορίζεται και νά κλωτσάῃ τραβώντας τήν δρόμο πρὸς τὰ Γιάννινα και έβροντος τόν Τουρκοκ σβάρα καταγής.

Φώναζε ο Τουρκοκ με όλα τὰ δυνατά του τό άλογο νά σταθῃ και τό βλαστημούσε, άλλ' αυτό τραβούσε με τήν ίδια όρμη και τήν ίδια κακοκεραλι πρὸς τήν πολιτεία. Ο δρόμος εὐτυχῶς είταν χωματερός και δέν υποφέρνε ακόμα πολὺ ο Τουρκοκ, άλλ' ο κίντυνος θάγγιζε ύστερα από λίγα βήματα, όταν τό άλογο θά λαινε τόν κατήφορο, πού είνε ο δρόμος γεμάτος πέτρος ορίζιμῆς και λακκόματα.

Τό άλογο έξακολουθοῦσε νά τραβιῇ κακοκέφαλο κι' ο Τουρκοκ σβανίζονταν τὰ μπρούμυτα και φώναζε και βλαστημούσε και προσπαθοῦσε με τὰ χέρια του νά προφυλάξῃ τό πρόσωπο κι' ο Ρωμιός δέν κύνταζε και μ' εὐχαρίστηση και με λύπη, κι' αυτή ἤ μυχτή κατάσταση τόν είχε καρφωμένο άπάνω στο άλογο, χωρίς νά κίνη οὔτε μπρός οὔτε πίσω. Τέλος στην άεελπίσια του ο Τουρκοκ πάτησε ⁽¹⁾ τόν διάβολο και φώναξε μ' όλη τή δύναμη πούχε στα στήθια του:

—Βοήθεια ὦρὲ Ρωμιέ!

Ο Ρωμιός αν κι' ήταν πειραγμένος από τόν τρόπο τού Τουρκοκ, πού δέν τόν αντιχαιρέισε, όταν όμως τόν άκουσε νά τού ζητήῃ βοήθεια, λησιμόνησε τό πάθος, πού έχει κάθε Ρωμιός στην καρδιά του για τόν Τουρκο, κι' έκανε νά κινήθῃ, άλλι πάλε τού φαίνονταν άφύσικο, Ρωμιός αυτός νά γλυτώσῃ Τουρκο! Ἦθελε και δέν ἤθελε νά κίνη τό καλό. Μιὰ μεγάλη δύναμη τόν έσπρωχνε πρὸς τὶ έμπρός και μιὰ άλλη τόση τόν τραβούσε πρὸς τὰ πίσω. Ὡς τόσο τό άλογο προχωροῦσε όλοένα και πολὺ λίγα βήματα χόριζαν τόν Τουρκοκ από τό στόμα τού Χάρου. Σ' αυτό άπάνω φώναζε πάλε ο Τουρκοκ με κλάμενο παρίτονο.

—Στόν Χριστό σου, ὦρὲ Ρωμιέ, γλύτώσέ με, και πάρε μου ὅ,τι θέλεις.

Αὐτός ο έξορκισμός στ' όνομα τού Χριστού είταν από τούς ισωότερους. Δέν προσκαλοῦσε πλει ο Τουρκοκ τόν Ρωμιό, άλλ' ο Τουρκοκ τόν Χριστό, κι' ο Ρωμιός έπρεπε νά δείξῃ τήν δύναμη τού Χριστού του, και τήν σιμύ, πού τό ζαλίμικο άλογο πατοῦσε με τὰ μπροστινά του τό μαρμαρόφτυο διέ-

(1) Ἀφήκε τό πάθος κατά μέρος.

σελο τῆς «Προσκύνησης» κι' ὁ Τοῦρκος ἔμπαινε στὸ Βασίλειο τοῦ Θανάτου. ὁ Ρωμιός, χωρὶς κι' ὁ ἴδιος νι τὸ καταλάβη πῶς, ἔβγαλε ἀπὸ τὸ σελιάχι τὴν πιστόλα, τὴν ζύγισε κατὰ τὸ ἄλογο τοῦ Τοῦρκου, τὴν σήκωσε στὴν ἀπάνω σκάλα, τραβῆξε τὸ σκάνιαλο, φωτιὰ καπνὸς ἀνακατεύηκαν μ' ἓνα «μπάμμι!» μαζὺ καὶ τὸ ζαλίμικο κι' ἀγοιμένο ἄλογο σωριάστηκε καταγῆς!

Πέφτοντας τ' ἄλογο, ὁ Τοῦρκος ξεθιγύκωσε τὸ ποδάρι του ἀπὸ τὸν ἀναβολέα, καὶ μπόρεσε νὰ σηκωθῆ γερμάτος χώματα καὶ μολωτισμοὺς στὸ κορμί του καὶ στὸ πρόσωπό του. Ἄρχισε νὰ τινάζεται καὶ νὰ ἔλειενολογεῖται γιὰ τὸν κίντινο, ποῦ τραβῆξε. Ὁ Ρωμιός ὁμοίως, χωρὶς νὰ αἰστάνεται καθόλου τὴν ἰσοῦ καὶ γινκεῖ εὐχαρίστηση, ποῦ αἰστάνεται κανεὶς, ὅταν γλυτόνη ἄνθρωπο, γύρισε ἀμέσως τ' ἄλογο του νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμο του, ὅταν ἀκούει ἀπὸ πίσω τὸν Τοῦρκο νὰ τοῦ φωνάζη:

—Στάσου νι γνωριστοῦμε, ὦρὲ Ρωμιέ! Σοῦ χρωστῶ τὴ ζωὴ μου κι' ἐγὼ καὶ τὸ σπίτι μου!

Ὁ Ρωμιός σταμάτησε χωρὶς νὰ θέλῃ, τὸν ζύγωσε ὁ Τοῦρκος καὶ τοῦ εἶπε μὲ φωνή, ποῦ ἔβγαине μέσ' ἀπὸ τὰ ριζοκάδια του:

—Σκύψε νι σὲ φιλήσω ἀδελφέ! Μὲ γλύτωσες ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χάρου!

Ὁ Ρωμιός ἔσκυψε ἔξκαρδα, ὑπικουόντας σὲ μιὰ ἄγνωστη δύναμι, κι' ὁ Τοῦρκος τὸν φίλησε μ' ὅλη του τὴν καρδιὰ καὶ κλαίγοντας ἀπὸ εὐγνωμοσύνη τοῦ εἶπε:

—Ποιὸς εἶσαι; Πέ μου πῶς σὲ λένε;

—Εἶμαι ὁ Χρηστος Ζιουλάτης ἀπὸ τὸ Σουλί!

Τοῦ ἀπολογίθηκε ὁ Ρωμιός μ' ἐκείνη τὴν περφηράνεια, ποῦ δίνει ἓνα τιμημένο καὶ δοξασιμένο ὄνομα.

—Ζιουλάτης; (Τοῦ ἀπάντησε μὲ χαρὰ ὁ Τοῦρκος). Κι' ἐγὼ Ζιουλάτης εἶμαι. Μὲ λέν Μωχαμέτ Ζιουλάτη!

—Εἶσαι ἀπὸ τὸ Σκλιάβι;

Τὸν ρώτησε ὁ Χρηστος.

—Ἀπὸ τὸ Σκλιάβι!

Ἀπολογίθηκε ὁ Μωχαμέτης.

—Εἴψετε ξαδέσφια!

—Εἴψετε ξαδέσφια!

Εἶπαν καὶ οἱ δυὸ μ' ἓνα στόμα.

Ἡ ἀποκάλυψη αὐτὴ τοὺς προξένησε μεγάλη κατάπληξη. Συνήρθαν, κοινβέντιασαν καμπόσο, ρωτῶντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο γιὰ τὴν κατάστασή τους, κι' ὅστερα ἀποχαιρετίστηκαν μ' ἀγκαλιάσματα καὶ μὲ φιλήματα καὶ τραβῆξαν ὁ καθένας τὸν δρόμο του. Ἄλλ' ὁ Χρηστος σὰν νάχε λησιμονήσῃ κατὶ ἀκόμα γύρισε πάλι τ' ἄλογο του καὶ φώναξε τοῦ Μωχαμέτη:

—Ξαδέσφε! Ξαδέσφε!

Γύρισε ὁ Μωχαμέτης καὶ τοῦ ἀπολογίθηκε:

—Τί δοῖζεις, ξαδέσφε;

—Ἐλα ἐδῶ μὰ στιγμὴ!

Τοῦ εἶπε ὁ Χρηστος.

Ὁ Μωχαμέτης πῆγε κοντά του κι' ὁ Χρηστος ἔβγαλε τὴ φλωροκαπινημένη του πιστόλα, ποῦχε κτυπήσῃ μ' αὐτὴ τὸ ζαλίμικο τ' ἄλογο, καὶ τοῦ εἶπε:

—Σου τὴν χαρίζω γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὴ σημερινὴ τὴν ἡμέρα.

Ὁ Μωχαμέτης τὴν πῆρε χαρούμενος, καὶ στὴν στιγμὴ ἐβγαλε κι' αὐτὸς τὴν δική του τὴν πιστόλα καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε ὡς ἀντάλλαγμα λέγοντας:

—Πᾶρε κι' ἐσὺ τὴ δική μου γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὴ γνωριμία μας.

—Ἄδειασέ (1) τὴν πρῶτα (τοῦ εἶπε ὁ Χρῆστος) κι' ὕστερα δός μου τὴν.

—Συμπάθειο! Γὸ λησιμόνησα!

Ἀπάντησε ὁ Μωχαμέτης, κι' ἀμέσως τὴν ἄδειασε τὴν πιστόλα στὸν ἀγέρα καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε.

Τὴν πῆρε μ' εὐχαρίστησῃ ὁ Χρῆστος, τὴν ἐβαλε στὸ σελιᾶχι του καὶ ματαξέχωριστηκαν, τραβώντας ὁ ἕνας γιὰ τὸ χωριὸ του κι' ὁ ἄλλος γιὰ τὰ Γιάννινα.

Β. ΜΙΑ ΠΑΛΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἀλήθεια θὰ φαίνεται πολὺ παράξενο νᾶναι ξαδέσφια ἕνας Ρωμιὸς μ' ἕναν Τούρκ. Κι' ὅμως ἀληθινὰ εἶταν μακροσμένα ξαδέσφια συναμεταξύ τους ὁ Χρῆστος μὲ τὸν Μωχαμέτη! Ἄλλ' ἢ ἀλλαξοπιστιὰ τοὺς εἶχε ἀποξενώσει τόσο πολὺ, ποῦ ἂν δὲν τύχαινε αὐτὸ τὸ περιστατικὸ νὰ τοὺς ἀνταμώσῃ γιὰ νὰ γνωριστοῦν, δὲν θὰ γνωρίζονταν ποτὲ συναμεταξύ τους. Ὁ Χρῆστος Ζιουλάτης μὲ τὸν Μωχαμέτη Ζιουλάτη!

Εἶνε παλιὴ ἡ ἱστορία τῆς ξαδερφοσύνης τῶν Ρωμιῶν καὶ τῶν Τούρκων Ζιουλαταίων. Μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ, ἑκατὸν χρόνια πρὶν ἀπὸ τότε, ὅλοι οἱ Ζιουλαταῖοι εἶταν ἕνα σπῆτι πολὺ μεγάλο καὶ ξακουστό. Ἀκέρια φάρα, μ' ἑκατὸν πενήντα ὀνοματαίους καὶ παραπῖνο. Σαραντα ἕξη ντουφέκια ἐβγάξε ὅλη ἡ φάρα σ' ὦρα ἀνάγκης τότε... Πίστευαν ὅλοι τὸ Χριστὸ κι' ἦταν ἀπὸ τοὺς καλύτερους Ρωμιοὺς τοῦ Ζιουλατιοῦ, χωριοῦ τῆς Λιατουριάς.

Μιὰ δίσσεφτη χρονιὰ εἶχε πέσει μεγάλη πείνα στὸν τόπο καὶ κοντὰ στὴν πείνα ἦρθε κι' ἡ σαρακοστή τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων μὲ σαραντα τρεῖς μέρες νηστεία, γιὰ τὸ ἐκοψε αὐτὴ ἡ σαρακοστή τὸ γάλα, τὸ τυρί, τὸ βούτηρο καὶ τ' αὐγά, καὶ ζήτησαν τὴν ἄδεια ν' ἀρτηθοῦν τὸν Δεσπότη ν' ἀρτηθοῦν.

Ὁ Δεσπότης ὅμως νομίζοντας ὅτι μιὰ τέτοια ἀπόλυση θὰ χαλοῦσε τὴν θρησκεία τους, ἀρνῆθηκε νὰ δώσῃ τὴν ἄδεια ν' ἀρτηθοῦν. Πολλὰ χωριὰ μαζῆ μὲ τὸ Ζιουλάτι θύμωσαν γι' αὐτὸ κι' ἄρχισαν ν' ἀρταίνωνται. Ὁ Δεσπότης, κακοστόχαστος ἄνθρωπος, τοὺς ἀφώρσεσε γιὰ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ. Τὸν παρεκάλεσαν νὰ τοὺς λύσῃ τὸν ἀφωρισμὸ, ἀλλ' ἐστάθησε ἀδύνατο. Τότε παροουσιάστηκε ἀπὸ τὴν Ἀρβανιτὰ ἕνας ἐξυπνος ντερβίσης μπροστὰ τους κι' ἔκανε πῶς ἔκλεισε.

—Γιατί κλαῖς, Ντερβίση;

Τὸν ρώτησαν τ' ἀφωρισμένα χωριὰ κι' αὐτὸς ὁ πονηρὸς τοὺς ἀπάντησε:

—Κλαίω γιὰ σᾶς καυμένοι ἄνθρωποι! Γιὰ σᾶς μονάχα κλαίω.

—Γιατί κλαῖς γιὰ μᾶς;

Τὸν ρώτησαν πάλι τὰ χωριὰ:

—Κλαίω (τοὺς εἶπε), πὼς ὅλοι ἐπεῖς, ποῦ εἶστε ἀφωρεσμένοι ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ Χριστοῦ σας, τὸν Δεσπότη, θὰ γένετε Ἑβραῖοι στὸν Ἄλ-

(1) Θεωρεῖται κακὸς οἰωνὸς ἡ ἀνταλλαγὴ γεμάτων ὄπλων.

λον Κόσμο !

— Πῶς ; Πῶς ;

Τὸν ξαναρώτησαν.

Πῶς ; (τοὺς εἶπε) Ναι πῶς. Ὅταν πεθνήσῃ ἕνας ἀπὸ οἷς καὶ πᾶν ἡ ψυχὴ του στὸν Ἄλλο Κόσμο, βγαίνει ὁ Χριστὸς σας κι' ἅμα τὴν βλέπει ἀφωρισμένη λέει : — « Δὲν εἶνε δική μου ! » — Τότε βγαίνει κι' ὁ Μωχαμέτης κι' ἅμα τὴν βλέπει ὅτι δὲν εἶνε δική του, λέει κι' αὐτὸς : — « Οὔτε δική μου εἶναι ! » καὶ τὴν ἀφίνει. Τότε, ὡρὲ ἀδέρφια μου !... (κι, ἄρχισε νὰ βουκάλῃ ἀπὸ τὰ κλάματα)... Τότε παρουσιάζεται ὁ Μωϋσῆς, ὁ προφήτης τῶν Ἑβραίων καὶ λέει : — « Ἀφοῦ δὲν τὴν θέλετε αὐτὴν τὴν ψυχὴ ἔσεις οἱ δύο, τὴν παίρω ἐγώ, κι' εἶσι τὴν παίρνει ὁ μωϋσῆς καὶ τὴν βάνει στὸ μέρος, ποῦ βρίσκονται οἱ ψυχὲς τῶν Ἑβραίων, τῶν Τοιφυτῆδων.

Τελειόνοντας ὁ Ντερβίσης τὸν λόγο του, ἄρχισε πάλι νὰ κίνη πῶς κλαίει καὶ νὰ χύνη μαύρα δάκρυα, γιατί θ. γένονταν οἱ ψυχὲς τῶν ἀφωρεσμένων χωριῶν Ἑβραϊκῆς !

Ὁ κόσμος τότε εἶταν τόσο ἀγράμματος κι' ἀνήξερος κι' ἀνίδεος, ὥστε συχναίνονταν κι' ἀπεχθάνονταν πλείτερο τοὺς Ἑβραίους ὡς « σταρωτῆδες » τοῦ Χριστοῦ, παρὰ τοὺς Τούρκους !

— Καὶ τί νὰ κινῶμε τώρα ;

Ῥώτησαν περίτρομοι τὸν Ντερβίση.

— Τί νὰ κάνετε ; (τοὺς ἀπολογηθῆκε αὐτὸς.) Ναι πᾶτε στὸν Δεσπότη νὰ τὸν παρακαλέσετε νὰ οἷς λύσῃ τὸν ἀφωρεσμό, κι' ἂν δὲν θελήσῃ, τότε, ὅσοι δὲν θέλουν νὰ γίνουν οἱ ψυχὲς τοὺς Ἑβραϊκῆς, νὰ γίνουν Τούρκοι.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶταν τ' ἀφωρεσμένα χωριὰ ν' ἀρνηθοῦν τὴν Χριστιανικὴ θρησκεία, ποῦ τοὺς ἐμπόδιζε νὰ φᾶν γίλα, τυρί, βούτυρο κι' ἀγνὰ ἐκείνη τὴ σαρακοστή, καὶ νὰ πινῶν μετὸν Μωχαμέτη, ποῦ δὲν τοὺς μπόδιζε τίποτα, κι' εἶχαν ὅλοι Τούρκοι, καὶ μόνον ἕνα σπιτι, τὸ Σπίτι τῶν Ζιουλταίων, τῶν προπατουδῶν τοῦ Χριστοῦ Ζιουλᾶη καὶ τοῦ Μωχαμέτη Ζιουλᾶτη, σπιτι πρωτόσπιτο καὶ θεοφοβούμενο, δὲν παραδέχτηκε ν' ἀρῆθῃ τὴν πίστι του κι' εἶμινε στὸν Χριστιανισμό καὶ στὴν ἀλήθεια ! Γι' αὐτὸ λοιπὸν δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ αὐτὸ τὸ σπιτι στὸ Τουρκεμένο Ζιουλᾶτι ! Τί νὰ κινῶν τότε οἱ Ζιουλταῖοι ; Ξεθάρτον τὴ κίκαλα τῶν παιδαμένων τους, παίρουν τὲς εἰκόνας τους, καίουν τὴν ἐκκλησίᾶ τους, τὰ σπιτία τους, τὲς καλύβες τους καὶ τὰ μαντριά τους, μὴν μπορῶντας νὰ μένουν στὸ τουρκεμένο χωριὸ τους, φρότωναν τὸ βιὸ τους, τὰ μικρά τους, τὲς κόττες τους, καὶ τὲς γάτες τους, βάνουν μπροστά τὰ γιδοπρόβατά τους, τὰ γελᾶδια τους, τ' ἀλογοφόρατά τους, καὶ τὰ σκυλιὰ τους, τραβοῦν τὸν καθηφορο γιὰ τὴν Τοιαμοσιᾶ, καὶ καταπαίνονται δύο-τρεις μέρες μακρὰ, δίπλα στὸν Καλαμᾶ, σ' ἕνα ἐρημοχώρι, λεγόμενον Σκλιαβί...

Αὐτὸ τὸ μέρος εἶταν ἄλλοτε χωριὸ μ' ὅλα τὰ χρειαζόμενα, νερό, χωράφια, ἐλιόδενδρα, λαβᾶδια, καὶ λόγια, ἀλλὰ πέρασε μιὰ φορὰ ἕνα θαυνατικὸ καὶ τὸ ῥήμαξε.

Φτάνοντας αὐτοῦ οἱ Ζιουλταῖοι, ἔχτιαν ἀπέσως σπιτία, καλύβες κι' ἐκκλησίᾶ, ἔστησαν μαντριά κι' ἔφτιασαν καινούργιο χωριὸ, καὶ περνοῦσαν καλά. Δὲν πέρασαν ὅμως δέκα-δεκαλέντε χρόνια κι' ἄρχισαν νὰ τουρκεοῦν καὶ στὸ Τοιμίκι ! Ντερβιῆδες καὶ Σιέηδες περιφέρονταν στὰ χωριὰ καὶ κήρυχναν ὅτι ἡ πίστι ἡ τουρκικὴ εἶταν καλύτερη ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴ, κι' ὁ-

ποιος πίστευε τὸν Μωχαμέτη σὲ τοῦτον τὸν Κόσμο εἶχε δόξες καὶ τιμὲς καὶ μπορούσε νὰ τρώῃ πίνει ὅτι θέλλῃ, χωρὶς νὰ λογαριάσῃ σαρακοστὲς καὶ τετραδοπαράσκεινα, καὶ στὸν ἄλλο τὸν Κόσμο θὰ κἀθεται στὸν Παράδεισο μὲ γυναῖκες καὶ παιδιὰ ὅσες θέλλῃ ἢ ψυχὴ του, καὶ θὰ τρώῃ πλάφι ἀπὸ τὰ Ἑφτὰ Πιλαφοβούνια, μέλι ἀπὸ τὰ Ἑφτὰ Μελοπόταμα, γάλα ἀπὸ τὰ Ἑφτὰ Γαλοπόταμα, καὶ θὰ πίνῃ κρασί ἀπὸ τὰ Ἑφτὰ Κρασοπόταμα καὶ νερὸ ἀπὸ τὰ Ἑφτὰ Νεροπόταμα ⁽¹⁾ ποῦ ὅσον καὶ ἂν τρώῃ κανεὶς κ' ὅσο κ' ἂν πίνῃ, δὲν σώνονται ποτέ.

Κι' ἀλήθεια ἐδῶ σὲ τοῦτον τὸν Κόσμο, ὅσοι ἀρνιῶνταν τὸν Χριστὸ καὶ πίστευαν τὸν Μωχαμέτη εἶχαν ὅλα τ' ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, ἔκαναν ὅ,τι ἤθελαν, γίνονταν ἀγαθὲς, ἀφεντὰδες μπερῆδες καὶ Πασαῖδες, εἶχαν ὅλους τοὺς Ρωμιοὺς στὴν ὑποταγὴ τους, εἰρωνῆσαν κ' ἐπῆσαν καὶ φοροῦσαν ἀπὸ τοὺς κόμους ἐκεινῶν, ποῦ δὲν ἀρνιῶνταν τὸ Χριστὸ, ἀλλ' εἶχαν ἀγκαλιασμένο τὸν Σταυρό, ζοῦσαν χωρὶς νὰ δουλεύουν καθόλου, κ' ἔκοβε τὸ σπαθὶ τους ἀπ' ὅλες τὲς μεριές, ἐνῶ ὅσοι ἔμεναν πιστοὶ στὴν Χριστιανωσύνη δὲν εἶχαν μέρα ⁽²⁾ στὸν Κόσμο καὶ ζοῦσαν καταφρονεμένοι κάτω ἀπὸ τὸ τουρκικὸ σπαθὶ.

Ἔτυχε ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ νὰ ναι χωρισμένοι οἱ Ζιουλαταῖοι σὲ δύο κόμματα. Τὸ ἓνα τὸ κόμμα, τὸ μεγαλύτερο ἦταν μὲ τὸν ἀρχηγὸ τῆς φάρας, τὸν Καπετὶν Πάντο, γέροντα ὀγδοήντα χρονῶν κ' ἀπάνω, καὶ τὸ ἄλλο τὸ μικρότερο, μὲ τὸν ἀνεψιὸ του τὸν καπετὰν Θόδωρο.

Μιὰ μέρα, θεὸς κ' ἀνεψιὸς μάλωσαν πολὺ κ' ὁ ἀνεψιὸς στὸ πείσμα τοῦ θειοῦ, γιὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὰ πρωτεῖα, προσκάλεσε τοὺς Ντερβισιᾶδες καὶ Σιέχηδες κ' ἀρνήθηκε τὸ Χριστὸ μ' ὅλη τὸ κόμμα του, πίστεψε τὸν Μωχαμέτη κ' ἐγένετο Τοῦρκος, κ' ὠνομάστηκε Χασὶν Ἀγᾶς, κ' ἀντήχησε ὅλο τὸ χωριὸ ἀπὸ τὰ νταούλια ⁽³⁾ τῶν Ντερβισιζῶν καὶ τῶν Σιέχηδων.

Ἰδόντας ὁ Καπετὶν Πάντος αὐτὴν τὴν κατάστασι, φέρεσε ἀνάποδα τὰ φορέματά του, καταράστηκε τὸ μουστάκι τὸν ἀνεψιὸ του κ' ὅλο του τὸ κόμμα καὶ, μὴν μπορῶντας νὰ ζήσῃ πλεὶς στὸ ἴδιο χωριὸ, καινὴ βλέπη τὰ σπλάχνα του τουρκεμένα, ἔμασε τὸ κόμμα του, τὸ βιὸ του ὅλο, ζωντανὸ κ' ἄζωντανο, καὶ τὲς εἰκόνες, εἰσαψε τὴν ἐκκλησίαν, τὴ σπιτίου καὶ τὰ μαντιρά, ξέθαψε τὰ κόκκαλα τῶν πεθαμένων του καὶ τράβηξε γιὰ τὴν Ἁγία Μαύρα ἀπὸ τὴν Γουμενίτσα μ' ἑπτὰ καούβια. Ἀπὸ τὴν Ἁγία Μαύρα μὴν μπορῶντας νὰ ζήσῃ ἐκεῖ πέρασε στὴν Πάργα, ὅπου εἰμίειν τὸ μισὸ σπιτί, καὶ τ' ἄλλο τὸ μισὸ ἀνέβηκε στὸ Σούλι ⁽⁴⁾ κ' ἀπὸ τὸ Σούλι, ὑστερα ἀπὸ καμμὶ ἑκατοστὴ χρόνια πέρασαν ὅλα τὰ μέλη τῆς Ζιουλαταϊτικῆς φάρας στὴν Τσερκοσίστα τοῦ Καλαμῆ, κ' ἀπ' ἐκεῖ πῆγαν κ' ἔχτισαν χωριὸ κάτω ἀπὸ τὴν Κρετσούνιστα, στὴν ἄκρη τοῦ Καλαμῆ, ποῦ λέγεται ὡς τὴ σήμερα Σούλι, ἐνῶ οἱ Τουρκοζιουλᾶτες τοῦ Σκληαβίου δὲν ταράχτηκαν καθόλου ἀπὸ τὸ χωριὸ τους ἀφόντας εἶχαν τουρκεψαί.

Πέρασαν ἀπὸ τότε πολλὰ χρόνια κ' οἱ Ζιουλαταῖοι οἱ Τοῦρκοι κ' οἱ Χριστιανοὶ δὲν εἶχαν καμμὶ γνωριμίαν καὶ καμμὴ σχέσιν συναμεταξύ τους, κ' ἂν ἀνταμόνονταν ποτέ δὲν γνωρίζονταν καὶ μοναχὰ ἢ οἰκογενειακῆ πα-

(1) Αὐτὲς οἱ ἡδονὲς ἀναφέρονται στὸ Κόραν.

(2) Περιφρονημένοι.

(3) Τύμπανα. Τὰ νταούλια εἶνε μουσικὸ ὄργανο τῶν θερησκευτικῶν ἐορτῶν τῶν Μουσουλμάνων καὶ προπάντων τῶν περιτομῶν.

(4) Στὴν ὀνοματολογία τῶν φαρῶν τοῦ Σουλιοῦ καὶ τῆς Πάργης φαίνονται Ζουλᾶτες στὴν Πάργα καὶ Ζιουλᾶτες στὸ Σούλι.

ράδοση ζούσε, περνώντας από πατέρα σε παιδί, ότι όλοι οι Ζιουλταίοι Ρωμιοί και Τούρκοι είχαν μια φορά κι έναν καιρό αδερφοξάδερφα με όλες τις ιστορικές λεπτομέρειες, που ακολουθήσαν από το Ζιουλάτι ως το Σκλιάβι, από το Σκλιάβι ως την Λευκάδα, από την Λευκάδα ως την Πάργα και το Σούλι, κι από το Σούλι ως την Τσερκοβίστα και το Σούλι ⁽¹⁾ του Καλαμά.

Πρώτη λοιπόν φορά, που ανταμώθηκαν και μίλησαν ένας Ρωμιοζιουλάτης με έναν Τουρκοζιουλάτη, είχε εκείνη την ημέρα που έσωσε ο Χρήστος Ζιουλάτης με μια πιστολιά τον Μωχαμέτη Ζιουλάτη, την στιγμή που τον σβάρνιζε τ' αλόγο του, κρεμασμένον από το πόδι στην «Προσκύνηση» έξω από τα Γιάννινα.

Γ. ΞΕΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΑΔΕΡΦΙΑ

Κάμποσες εβδομάδες, ύστερα από εκείνη την ημέρα του γλυτωμού του, ο Μωχαμέτης Ζιουλάτης πήρε καμμι δεκαρι Ζιουλταίους αδερφοξάδερφά του, και πήγε ένα Σαββατόβραδο στο χωριό των Ρωμιοζιουλταίων για να επισκεφτή τον σωτήρα του το Χρήστο Ζιουλάτη και να γνωρίση και το λοιπό συγγενολόγι. Στην στιγμή σφάχτηκαν για τους Τουρκοζιουλταίους τραγιά και κριάρια, αναγάλιασε όλο το Σπίτι από χαρά, οι χοροί και τα τραγούδια ήταν αδιάκοπα ως το πρωί, τα χαρούμενα νιουφέκια άχολογούσαν, σαν σ' εύτυχιμένο γάμο, κι έγινε μεγάλο και θυμαζικό πανηγύρι.

Τρία άκέρια ημερονύχια βίασαζε αυτό το συγγενικό ξεφάντωμα και την Τετράδη το πρωί ζήτησαν ψομί για τον δρόμο οι Τουρκοζιουλταίοι κι έδωσαν τα τσαρούχια ⁽²⁾ να ξεκινήσουν για το χωριό τους.

Τότε έγινε το τελευταίο απ' όλα: Ρωμιοί και Τούρκοι άνοιξαν ο καθένας την φλέβα του ξερβίου χεριού του, κι έχυσαν όλα τα αίματα ανακατωμένα, Τούρκικα και Χριστιανικά σ' έναν μαστραπώ, κι απ' εκεί μετάλαβαν όλοι κι είπαν:

— Ξέω από την πίστη είμαστε αδέρφια ⁽³⁾ κι αδέρφια θα είμαστε πάντα!

Ύστερα παρακάλισαν οι Τούρκοι τους Ρωμιούς να τους ορίσουν πότε θα τους επισκεφτούν κι αυτοί.

— Πότε; Πότε;

— Ούτε σαρακοστή, ούτε ραμαζάνι. ⁽⁴⁾

— Ούτε πασκαλιά, ούτε μπαϊράμι.

— Μιά άλλη γιορτή!

— Τ' "Αϊ—Γεωργιού!

— Ναί, ναί, τ' "Αϊ—Γεωργιού.

Τ' "Αϊ—Γεωργιού χωρίς άλλο!

— Τότε! Τότε!

— Ναί, τότε, αν είμαστε καλά από τον Θεό.

(1) Οι Ζιουλάτες του κλάδου της Πάργας διατήρησαν τ' όνομά τους ως τα σήμερα, άλλ' οι Ζιουλάτες του Σουλίου του Καλαμά τώχασαν για πάντα.

(2) Τότε τα τσαρούχια δεν ήταν σαν τα σημερινά, άλλ' είχαν λωριά και δένονταν ως λίγο παρακάτω από το γόνα (ως την καλτσοδέτα).

(3) Διατηρείται ακόμα αυτό το έθιμο, όταν θέλουν ν' αδερφοποιηθούν Μωαμεθανοί με Χριστιανούς.

(4) Μωαμεθανική νηστεία.

—Καλή ἀντάμωση τότε !

—Ναί, ναί, καλή ἀντάμωση τότε !

Ἔστερα ἀπ' αὐτὴν τὴν συμφωνία, ἄρχισαν τὰ φιλήματα, τὰ ὠρακαλήματα καὶ τὰ καλανταμώματα.

Οἱ Ρωμοζιουλαταῖοι ξεπροβόδησαν τὰ τουρκοξάδερφά τους ὡς ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, ὡς τὴν ράχη, κι' ἔκει ἄλλα φιλήματα κι' ἀγκαλιάσματα, κι' ὠρακαλήματα, καὶ καλανταμώματα, καὶ χαρμόσυνες ντουφεκιές ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔδωσαν τὸ σύνθημα τοῦ ἀποχωρισμοῦ.

Οἱ Τοῦρκοι τράβηξαν μπροστὰ ντουφεκοβολῶντας κι' οἱ Ρωμοὶ γύρισαν στὸ χωριὸ ντουφεκοβολῶντας κι' αὐτοί, τραγουδῶντας καὶ τοῦτοι κι' ἐκείνοι τὸ τραγούδι τῆς ἀδερφοσύνης :

- « Ἀνάθεμά τον ποῦ θὰ πῆ τ' ἀδέρφια δὲν πονοῦνται !
« Τ' ἀδέρφια σκίζουν τὰ βουνὰ καὶ ξεριζώνουν δέντρα
« Ν' ἀνταμωθοῦν χαρμόσυνα μ' ἀδέρφια καὶ ξαδέρφια.
« Τὸ αἷμα νερὸ δὲν γένεται, κι' ὅταν ποτέ του γένη,
« Καὶ πέση ἀπάνω σὲ σκοutiά μὲ μᾶς τὰ κοκκινίζει ! »

Δ. Ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΙ' Ὁ ΜΩΧΑΜΕΤΗΣ ΔΕΝ ΓΕΝΟΝΤΑΙ ΞΑΔΕΡΦΙΑ

Πέρασε ὁ χειμῶνας, ἦρθε ἡ ἀνοιξη καὶ μπῆκε ὁ Ἀπρίλης.

Στὲς 22 τ' Ἀπριλιοῦ οἱ Ρωμοζιουλαταῖοι διαλέχτηκαν ἕνας κι' ἕνας ἀπ' ὅλο τὸ ρωμαϊκὸ συγγενολόγι τους, ἄντρες καὶ γυναῖκες κι' ἀνύπαντρα παλληκάρια, σαράντα ὀνομάτοι, οἱ ἄντρες καὶ τὰ παιδιὰ μὲ τ' ἄρματα τους τὰ φλωροκαπνισμένα καὶ τὲς χιονᾶτες τους τὲς φοιτανέλλες, κι' οἱ γυναῖκες μὲ τὲς πασκαλιᾶτικὲς τους τὲς ἀρματωσιές, καὶ ξεκίνησαν ἀπὸ τὸ χωριὸ τους γιὰ τὸ χωριὸ τῶν τουρκοξαδερφιῶν τους μὲ μεγάλη χαρὰ καὶ μεγάλη ἐπιθυμία. Ἡ ἰδέα τῆς ἰδιαίτερης πίστεως καὶ τὰ πολλὰ τὰ χρόνια, ποῦ εἶχαν περάσει, ἀφόντας εἶχαν ξεχωριστῆ οἱ παπποῦδες τους στὸ Σκλιαβί, δὲν τοὺς ἐμπόδιζαν καθόλου νὰ θεωρεῦν τοὺς Τουρκοζιουλαταῖους ὡς πρωτοξάδερφά τους. σὰν νὰ εἶταν δυὸ ἀδερφιῶν παιδιὰ.

Βράδυ, βράδυ μπῆκαν στὰ σύνορα τοῦ Σκλιαβιοῦ. Ἄμα ξεκάμπισαν κι' εἶδαν τὸ χωριὸ ἄρχισαν νὰ ντουφεκοβολοῦν. Μονομᾶς ἀπ' ὅλα τὰ παραθύρα τῶν σπιτιῶν τοῦ Σκλιαβιοῦ κάπνισαν καὶ βρόντισαν ντουφέκια, καὶ σὲ λίγο Τοῦρκοι καὶ Ρωμοὶ Ζιουλαταῖοι ἀγκαλιάζονταν καὶ φιλιῶντ' ἀγκαρδιακά. Οἱ Τουρκοζιουλαταῖοι μέρασαν τοὺς Ρωμοζιουλαταῖους γιὰ τὸν ὕπνο στὰ καλύτερα κι' εὐρυχωρότερα σπιτία τους, πέρασε ἐκείνη ἡ νύχτα, χωρὶς μεγάλη ἐπισημότητα καὶ τὸ πρωὶ τοῦ Ἄι—Γεωργιοῦ ἄρχισαν οἱ ἐτοιμασιές γιὰ τὸ μεγάλο κοινοτικὸ τραπέζι, ποῦ θὰ κάθονταν ὅλο τὸ τουρκοχωρὶ μαζί μὲ τοὺς Ρωμοζιουλαταῖους γιὰ νὰ θυμηθοῦν τὰ χρόνια τῶν κοινῶν παποῦδων τους, ὅταν παρόμοιες γιορτές, πασκαλιές κι' Ἀποκριές, Ἄι—Γεωργοῦ κι' Ἄι—Δημητριοῦ ἔτρωγαν σ' ἕνα κοινὸ τραπέζι καὶ σ' ἕνα σπιτί ὅλοι Χριστιανοί, σὰν γιὰ οἰκογένεια ποῦ εἶταν.

Εὐπλῶντας τὸ πρωὶ οἱ Ρωμοζιουλαταῖοι συγυρίστηκαν καὶ βγήκαν ἔξω κι' ἀνταμώθησαν ὅλοι μαζί καὶ μαζί πῆγαν ἔστερα στὴν γκερμισμένη τὴν ἐκκλησιά, ὅπου φαίνονταν ἀκόμα στὸν περίβολό τῆς τὰ μνήματα τῶν τελευταίων Χριστιανῶν Ζιουλαταίων. Ἐκεῖ ἀναψαν τ' ἀποκαΐδια τῶν κηριῶν

τῆς Μελίης; Γιακαλιῆς, ποῦ εἶχαν φέροι μαζί τούς κι' ἔφαλον τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» κι' ὁ πλειὸ γραμματισμένος τούς εἶπε καὶ τὸ τροπάρι τοῦ Ἀϊ-Γεωργίου :

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ὁ ἐλευθερωτὸς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστής, ἐκείθεν ἰατροῦ, βασιλέων ὑπεράμωτος, τροπαιοφόρε μεγαλο-μύχης Γεώργιε, πρέσβευε σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Ἔπειτα ἔρχοντο εἰς τὸ μεσοχώρι, ὅπου τοὺς περιμέναν λαμπροφροσμένοι κι' ἀρματομένοι ὄλοι οἱ ἄντρες τοῦ χωριοῦ καὶ κίμποσες γυναῖκες. Ἀπ' ἐκεῖ ξεκίνησαν κι' ἐφάραν ὅλα τὰ σπίτια γύρα γιὰ νὰ χαιρετίσθουν τὸν κάθε νοικοκύρη καὶ ξαναβῆκαν εἰς τὸ μεσοχώρι, ὅπου Τοῦρκοι καὶ Ρωμιοὶ στρώθηκαν οἱ μεγαλύτεροι στὸν ἥλιο τῆς πυκνὸς κλαρῆς καὶ πολὺφυλλῆς βλανιδιάς. Κι' ἄρχισαν νὰ κερβεντιάζου γιὰ τὰ γεννήματα, γιὰ τὰ ζωντανά, καὶ προπάντων γιὰ τοὺς παιποῦδες τοὺς, νὰ πίνουν ρακὴ μὲ τὴ παγούρα καὶ νὰ λέν εὐχὰς ἀλάτῃ, κι' ἀδερφοτῆνης, οἱ δὲ νιότεροι, ἄλλοι πηδοῦσαν τὲς τρεῖς, ἄλλοι ἐροῦσαν τὸ λιθίρι, κι' ἄλλοι τραβοῦσαν στὸ σημάδι. Κι' οἱ γυναῖκες, οἱ μὲν γεροντότερες Ρωμῆς κερβεντιάζαν μὲ τὲς γεροντότερες Τοῦρκισσες, οἱ δὲ νιότερες, Τοῦρκισσες κι' Ρωμῆς, ἔπηταν τὸν χορὸ καὶ μιὰ καλὴ ζυγὴ λαλοῦμενα βαροῦσαν γλυκὴ στὴν μέση τοῦ χοροῦ.

Πέρασαν δυὸ-τρεῖς ὥρες ἔτσι ὅταν ἄρχισαν νὰ κουβαλοῦν ἀπὸ τὸ χωριὸ ψίθες γιὰ στρώσιμο, τραπέζια, λίμπες, γουλιάρια, ψωμιὰ, καζάνια γεμῆτα φαγητά, ἀρνὶ καὶ κατσίκια ψημένα στὸ σουβλί, τεμπὰ μὲ πῆττες, καὶ πλόσκες γεμῆτες κρασί.

Χερὶ σὲ χερὶ ⁽¹⁾ ἔπησαν τὲς ψίθες, ἔβαλαν τὰ τραπέζια στὴν ἀράδα τοῦ μίχου, ἀπὸθεκαν ἀπάνω τὰ ψωμιὰ καὶ τὰ γουλιάρια κι' ἄρχισαν ὄλοι νὰ κίθονται κατὰ ἡλικία, χῶρια οἱ ἄντρες καὶ χῶρια οἱ γυναῖκες. Εἶχε μαζεωτῆ ἐκεῖ ὅλο τὸ χωριὸ, καὶ μόνον κανέναν ἀρρωστος θάλειτε. Διακόσιοι ἀνθρώποι κι' ἴσως καὶ πλεονότεροι ἄντρες, γυναῖκες καὶ λειανοπαῖδια, εἶταν καθισμένοι γύρα σὲ τὰ τραπέζια. Στὸ κεφαλοτοράπεζο κάθονταν οἱ γεροντότεροι ἄντρες, κι' ἀνάμεσα στοὺς γεροντότερους εἶταν καθισμένοι πλάι—πλάι ὁ Χρῆστος Ζιουλιάτης κι' ὁ Μωχαμέτ Ζιουλιάτης, οἱ πρωταῖτιοι ἐκείνου τοῦ ἀδερφικοῦ πανηγυριοῦ.

Πρῶτα-πρῶτα ἔβαλαν στὰ τραπέζια τὰ τεμπὰ μὲ τὲς πῆττες. Κάθε πῆττα εἶταν μισὴ μὲ χοιρινὸ κρέας γιὰ τοὺς Ρωμιούς, καὶ μισὴ μὲ πρόβιο ἢ μὲ τράγιο γιὰ τοὺς Τοῦρκους, καθὼς συνηθίζονταν τότε, κάθε φορά, ποῦ τὴ χαινε νὰ τρῶν μαζί τὸ Τοῦρκοι καὶ Ρωμιοὶ συγγενῆδες. Στὴν μέση τῆς πῆττας, ἐκεῖ ποῦ σμίγονταν τὸ μέρος τοῦ χοιρινοῦ μὲ τὸ μέρος τοῦ πρόβειου, χωρίζονταν μὲ δυὸ κλωστῆς : μιὰ κόκκινη πρὸς τὸ μέρος τὸ πρόβειο, κι' ἡ γαλάζια πρὸς τὸ μέρος τὸ χοιρινὸ.

Εἶταν ὅλα ἔτοιμα γιὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ φαγητό, καὶ δὲν ὑπολείπονταν ἄλλο. παρὰ τὸ σύνθημα τοῦ προεστοῦ, ποῦ κάθονταν στὸ κεφαλοτοράπεζο, καὶ τὸ σύνθημα αὐτὸ δίδονταν μὲ τὲς συνηθισμένες εὐχὰς. Τέλος ὁ γεροντότερος ἀπὸ τοὺς Τοῦρκους ἀπώσσε τὴν δεξιὰ του τὴν παλάμη στὸ στήθος του, ὄλοι σὴσασαν μὲ μιὰς κι' αὐτὸς ἄρχισε νὰ λέγῃ :

—Καλῶς ἦρθατε καὶ καλῶς σὰς ἀποδεχθήκαμεν ξαδέφρια μας Ρωμιοί !

(1) Γλίγοσι, γλίγοσα.

(2) Αὐτὴ ἡ εὐχὴ εἶταν στερεότυπη μεταξύ τῶν Μωαμεθανῶν.

—Καλῶς ἀνταμωθήκαμαν !

Ἐπανάλαβαν ὅλοι κι' ὁ προεστὸς ἐξακολούθησε :

—Νὰ ζήσωμε χαρούμενοι κι' ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀξιῶσῃ τὸν πολυχρονεμένο Σουλτάνο μας νὰ βάλῃ κάθε Χριστιανὸ στὴν φτέρνᾱ του ἀποκάτω. ⁽²⁾

Ἔτσι οἱ Ῥωμοὶ φαρμακώθηκαν μὲ τὴν εὐκὴ⁴ τοῦ προεστοῦ σὰν νὰ τοὺς εἶχε δαγκάσει μαῦρο φεῖδι στὰ φυλλοκάρδια τοῖς: Τότε ὁ προεστὸς τῶν Ῥωμιῶν Χρῆστος Ζιουλιάτης, ποῦ ἔπρεπε ν' ἀπαντήσῃ στὴν εὐκὴ τοῦ Τοῦρκου προεστοῦ, εἶπε μὲ φωνὴ τρανταχτὴ καὶ τρομερῆ, κάνοντας τὸν σταυρὸ του :

—Καλῶς σᾶς βοήκαμαν ξαδέερφια μας Τοῦρκοι !...

Ἔτσι οἱ ἔμειναν μαρμαρωμένοι καὶ μιὰ βουβὴ νεκρὴ ἀπλωσε τὰ φτερά της σ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ πανηγύρι καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ἀκούγοντάν, παρὰ οἱ κῶγμοὶ τῶν κορακιῶν, ποῦ στεφάνωναν μὲ τὸ πέταγμα τοῖς ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὰ κορφόκλαδα τῆς βαλανιδιάς.

Ἦταν ὁ Χρῆστος Ζιουλιάτης ἐξακολούθησε ἄγριος :

«.....Χρόνους πολλοὺς ὁ Ἅϊ-Γιώργης, ποῦ γιορτάζουμε σημερα, κι' ὁ Θεὸς νὰ μᾶς βοηθήσῃ τοὺς Ῥωμιοὺς νὰ πάρωμε τὴν Πόλιν μὲ τὴν Ἁγίᾱ Σοφίᾱ καὶ νὰ διώξωμε τὸν Τοῦρκο, τὸν Ἄγαρηνό, ὡς τὴν Κόκκινη Μηλιά!»

Ἀπάνω στὴν τελευταία συλλαβὴ «λιά» ἀκούστηκε ἓνας βρόντος ἀπὸ τὸ πιστόλι τοῦ Μωχαμέτη Ζιουλιάτη, κι' ἐγειρε καταγῆς οκοιωμένος ὁ Χρῆστος Ζιουλιάτης :

Βοῦξαν τὰ κοράκια ἀπάνω στὰ κορφόκλαρα τῆς βαλανιδιάς ἀπὸ δαιμονισμένη χαρὰ, καὶ στὴν στιγμὴ ἔβγαζε ὁ καθένας πιστόλα καὶ σημάδευε ὁ Τοῦρκος Ῥωμὸν κι' ὁ Ῥωμιὸς Τοῦρκο. Ὑστερα ἀπὸ τὸ ἀδειασμα τῶν πιστολιῶν, ἄρχισαν μὲ τὰ γιαταγάνια καὶ μὲ τὰ μαγαίρια καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ κάτω ἀπὸ τοὺς πένθιμους κι' αἰμόχαρους κρωγμοὺς τῶν κορακιῶν οἱ σαράντα Ῥωμοζιουλαταῖοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, κι' ἄλλοι τόσοι καὶ πλειότεροι Τουρκοζιουλαταῖοι ἦταν ἄψηχα κουφάρια καὶ τὸ αἷμα τὸ ρωμαϊκὸ σμίγανταν ἀδερφικὰ μὲ τὸ αἷμα τὸ τουρκικὸ.

Χαρὰ μεγάλῃ τὰ κοράκια, ποῦ γοργοπετοῦσαν γύρω στὰ κορφόκλαδα τῆς βαλανιδιάς.

Ἐχτρα, λύπη καὶ τρομὰρα σκέπασαν σὰν μαῦρο σύννεφο τὴν ἀγάπην, τὴν χαρὰ καὶ τὴν εὐχαρίστηση, μαῦρα μυρολόγια εσθῆσαν τὰ τραγούδια, φοβερὸς κατάρες ἔπνιξαν τὲς εὐχὲς, κι' ἐκεῖ ποῦ χόρευε λίγες στιγμὲς πρὶν ἢ ζωὴ καὶ ξεφάντωναν τὰ γέλοια, τώρα ἐτοιμάστηκε τροφὴ γιὰ τὰ μνήματα καὶ γιὰ τὰ κοράκια. ⁽¹⁾

Ἐφριξε ὁ Τόπος ἀπὸ τὸ φοβερὸ φονικὸ, κι' ἀπὸ τότε ἔμεινε καὶ λέγεται :

—«Ὁ Χριστὸς κι' ὁ Μωχαμέτης δὲν γένονται ξαδέερφια !»

(1) Γιατὶ οἱ Τοῦρκοι ἔθιψαν μόνον τοὺς δικούς τους, κι' ἄφησαν τοὺς Ῥωμιοὺς καὶ τοὺς ἔφαγαν τὰ κοράκια !

ΕΣΠΕΡΑ

Τὰ ρίδια πούχεν ἀγκαλιές στὸν ἥλιο στρώσ' ἡ 'Εσπέρα
Τὰ φέρνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὸ κύμα νὰ σκορπᾶνε
Καὶ στὸν ἀσάλευτο, ἤσυχο καὶ διάφανον αἰθέρα
Μ' ἀργὸ φτεροῦ τὰ Ὀνειράτα, οἱ Χαρῆς, οἱ Ρέμβες πᾶνε.

— Χιρᾶζει μὲς στὸ σύθλαμο καὶ μιὰ πνοὴ τὸν σπρώχνει
Τὸν κύκλον ἐρωτόχαρο σὴν ἀγκαλιά σου, ὦ Λήδα!,
Πέραθε ὁ Ἴσκιος τὸ στεγνὸ τὸ φέγγος ἀποδιώχνει
Καὶ στάει ψηλὰ τοῦ Ἀποσπερνοῦ κρυφὰ ἡ δροσοσταλίδα—

Τ' ὄραμα ἐνὸς γλυκόνειρου τὰ μάτια μοῦ σφαλάει
Κι ἀπ' εἰς καρδιές τῶν λουλουδιῶν ἡ αἴθρα μυρωμένη
Ταξιδεμένη στὰ βαθειὰ καὶ φωτερὰ πελάη
Δροσολογᾷε στοὺς ἀφρούς κι' ὅλη τὴ χτίση ραίνει.

ΣΙΤΣΑΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ

Σὺ ποῦ στὸ νοῦ μου φέρνεις τὴν παλιὰ
τὴν ἄμορφη ζωὴ, τὴ χωρὶς ἐνια
πορτραῖτο ποῦ κυτᾶς χωρὶς μιλιὰ
στὴν κορνιζοῦλα τὴ μαλαματένια

Ποῦ σ' ἔφερα μαζὶ στὴν ξενητεία
μὲ τῆς ἀγάπης τὰ δεσμὰ τὰ διαμαντένια
πουρνὸ καὶ βράδυ σὲ γεμίζω ἀπὸ φιλιὰ
φιλιὰ ἀπαλὰ γλυκὰ καὶ βελουδένια.

Κι' ὡς ἡ βροχὴ στὸ τζάμι μου σφουρίζει
καὶ στὸ περβολὶ δέρονται ἡ πιτιὰ
κι' σόμπα μου ἐρωτιάσα μουρμουρίζει

Παραμιλᾷ ἡ καρδιά στὴν κοῦα νυχτιὰ
στὴν κορνιζοῦλα τὴ μαλαματένια
— «Ἔλα νὰ πάρεις τὰ φιλιὰ τὰ βελουδένια».

ΜΑΝΩΛΗ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗ

ΓΚΡΙΝΙΑ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ

Τ Ρ Α Γ Ο Υ Δ Ι Α

ΣΤΙΣ ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ Μ' ΕΚΑΜΑΝ ΠΟΙΗ-
ΤΗ ΑΦΙΕΡΩΝΩ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΟΥ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

Γ Κ Ρ Ι Ν Ι Α

ΣΤΗ ΔΙΔΑ Κ. Π.

Σήμερα μ' ἐνενοήσατε . . .
 Ὀχλοβοή πρωτὶ πρωτὶ μ' ἐξύλησε τοῦ δρόμου.
 Στὸ στενοσόκακο τὸ ὕψος
 Κάποιον πλανόδιον γλωσσὸν τρελλὸν
 Χαμίνια πετροβόλαγαν μὲ βλαστημιᾶς τοῦ δρόμου
 Καὶ γιουχαῖζαν . . .
 Πρόωρα μ' ἐξύλησατε . . .
 Τὸ ραφινᾶτο γέλοιο μου δὲν τὸχω πιά
 Μονάχα νεῦρα καὶ βαρυθυμιά
 Τὰ στήθια μου τὰ ξεχειλίζουν . . .
 Ἔλειτα ἐλεῖ, στὸ πρόγευμα βροῦκα ἕνα τσαῖ χλιαρὸ
 Δὲ μοῦφεραν λεμόνι
 Κι' ἕνα λεῖ ἀνακίλυψι στὸ μαῦρο παντελόνι . . .
 Κι' ἐνῶ στὸ βᾶθος κύταγα τ' ὀλόξανθου τσαγιού.
 Ν' ἀντιφραγγίζει ἐκεῖ βλεπα μ' ἀφρημένο νοῦ
 Τὸ μάτι τοῦ τρελλοῦ
 Ποῦ οἱ μόρτες, γιουχαῖζαν . . .
 Κι' ἐνοιῶσα τότε, μέσα μου τοὺς μόρτες τῆς ψυχῆς μου
 Μὲ φόρες νὰ ἐπαναστατοῦν
 Κι' αὐτὸς τὸν δῖπτε νὰ τρελλὸν εἶδα νὰ γιουχαῖζου
 Κι' εἰρωνιὰ μὲ μένα νὰ γελοῦν . . .
 Τὰ νεῦρα μου ἀσθενικὰ ἀντίστασι δὲν φέρουν
 Τὸ ξεφτισμένο μου μυαλὸ
 Χαίρεται κατὰ βῆθος ποῦ κίνω τὸ κακό . . .
 Καὶ πρόχειρ' ἤδη λύσι
 Νὰ βροῖσω τὸν Θεό!
 Στοὺς δρόμους ἕνας ἄνεμος βρομένο, χλιαρὸς
 Σχούριαζε τίς κλειδώσεις μου
 Κι' αὐτὸς ὁ σὸρηνός
 Βαρὺς συννεφισμένος,
 Μοῦδινὲ τὸ συναίσθημα πῶς εἶμαι ἰδρωμένο
 Καὶ πῶς κολλῶ . . .
 Ἡ κίνησι στ' ἴν ἀσφαλτο γυδαῖα καὶ κοινή.
 Μ' ἀμάξια μ' ἀποκίνητα διάφορες Κυρίως
 Ψουνίζαν, καὶ μοῦ φέρνανε τὴν σκέψη ταπεινὴ

Γιατί μ' αὐτὲς ἐσύγγιζα τὶς φυσιογνωμίαις
Τοῦ ὠραίου ὑπερκόσμιου καὶ καλοῦ
Ποῦ πίστευα ὡς ἔχτες, μὲ εἰρηνεμένο νοῦ
Σὰν τέλειος ραφινὲς . . .
Μ' ἀκόμα γίνομ' ἔρμαιο μεγάλου πειρασμοῦ . .
Ἔνας μέγας πειρασμὸς κάνει με νὰ γυρίζω
Κι' ἐσένανε μὲ τὶς Κυρίες τοῦτες τὶς ξανθιῆς
Βάνει με ἀδέλφιά μου νὰ συγκρίνω.

Καὶ δὲν σ' εὐρίσκω ἀσύγκριτη ! . . .

Οἱ μόρτες τῆς ψυχῆς μου
Μὲ βοηθοῦν στὴν πονηριά . . .
Κι' ὅσο κι' ἂν λέω πῶς πετῶ ψηλά
Ἦχι δὲν ἔχω πιά φτερά στὸ δρόμο τῆς ζωῆς μου ! . .

Κι' ἔρχομαι πρὸς τὸ σπίτι σου

Μὰ ἡ σκέψη μου στὸ δρόμο
Δὲν εἶν' ὅλο μὲ σέ
Μὲ χίλια μικροπράγματα
Ψευτοασχολιέται, καὶ νερουλιασμένη σταματᾷ
Καὶ βλέποντας τὸν κόσμον
Βουίζει ἡ κεφαλὴ μου καὶ πονᾷ . . .

Κι' ἔρχομαι πρὸς τὸ σπίτι σου . . .

Μὲ πενιουὰρ μ' ἐδέχτηκες μεταξωτή,
Ποῦ κλάδες εἶχε ἀπάνω τῆς μὲ χρώματ' ἀχαμνά.
Κι' ἦρθε ὡς τ' αὐτιά μου μ' αἰσθήση ὁμορφη μυστικῆ
Σεμνὸ τὸ θρόισμα μιᾶς κομπιναίζον ἀπὸ ταφτά . . .
Σεμνὸ κι' ἱερό. Ὅμως ἐγὼ
Τῆς κάλτσας σου ἐπρόσεξα κάτι ἄσχημες ρυτίδες
Καὶ δὲν μιῶ.
Τοὺς μόρτες τῆς ψυχῆς μου σὺ δὲν εἶδες
Μὰ ἐμένα δὲν βολεῖ μου πιά νὰ τοὺς βαστῶ . . .
Κι' ἔτσι ὅταν μὲ χαμόγελο πρόσμενες κασημέρα
Ἄπὸ τὰ χεῖλη μου νὰ βγεῖ
Δὲν ἄκουσες παρὰ στριγγλὴ κραυγὴ
Ποῦ σούλεγ' «ἔχω νεῦρα» ,
.

Στὸ πρόσωπό μου τὸ γλωσσὸ κι' ἀγέλαστο σὺ τότε;
Τὰ μάτια σου καθήλωσε; τὰ γαλανά; . . .
Τοῦς μόρτες
Ἄμέσως ἀνακάλυψε; μὲ τὴν γαλήνια σου θοοιὰ . .
Ναί! Ἄμέσως τοῦς ἐπρόσεξε; γλήγορη ναὶ τοῦς εἶδες;
Κι' ἔσκυψε; καὶ διόρθωσε; ἐκεῖνε; τίς ριπίδες . . .

ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

ΣΤΗ ΔΙΑΔ. Μ. Φ.

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἦτανε πού ὁ πεσσιμίστας Βαῦδα;
Ἄπ' τὴν φυγὴ μας; τράβαγε λυγμοὺς; νοσταλγικοῦς;
Γιὰ τὴ μοιραία τυρκενικὴ ζωὴ, σὺ ἐτραγουῦδας,
Ὅλες τίς θ. βερότιτες; καὶ τοῦς κατατρογεμοῦς; . . .

Καὶ σ' ἄκουγα κι' ἀντίλεγα μ' ἀγάδε; ἀπ' τὸν Μιέρξον
Τὸ «γέλιοιο του» σ' ἀρμήνευα σὰν ποίημα ζωντανό,
Καὶ σὺ μὲ Σοπενάουερ μ' ἀπόσωνε; καὶ βρέστον
Μοῦ ἔλεγε; τῆς ὁμορφῆς; ζωῆς; τὸν ὄρισμό! . . .

Καὶ εἶμαστε μονάχα ἐμεῖς; τὰ ἔμφυγα τῆς σάλλα;
Γερμένοι στὸ ντιβάνι σου σὲ μιὰ λεπτὴ ἐπαφῇ
Μὸ ἐφιλοδοξάγε; ἐσὺ ἀποστολὴ δασκάλα;
Κι' ἔτσι ἀόστηρὰ ἐμέναμε στὴ μεταφυσική.

Στὸ ἀραβικὸ τραπέζι σου βρῖσκοντι ἐν Τσέρν Μιράντο
Κι' ἐρίναμε σὲ κύπελλα ἀπὸ λεπτὸ γυαλί
Καὶ μέναμε μὲ ἤλεκτρο σιὰ μάτια ὄλο τὸ βράδο
Μιλώντας κι' ἀναλύοντας; τὸ τί εἶνε τὸ φίλι . . .

Τὸ χέρι μου κρατώντας; το συχνὰ ἔλεγε; πῶς βρῖσκεις;
Ἀχαμνοκάμωτο πολὺ καὶ λίγο ἀπαλό,
Καὶ σᾶρεσε . . ὦ πῶς σᾶρεσε; νὰ λέῃ σου πῶς δείχνει;
Εἰς τὸ δικό σου, αἷμα αἴθλο καὶ Χριστιανικό . . .

Μ' ἀκόμα πιδ συχνότερα μιλούσαμε; γι' ἀγάπη
Κι' εἶμαστε ὄλο παράπονο; γιὰ τούτη τὴ ζωὴ,
Ὅπου πινημένη ὀλότελα; στὴν ψεύτικην ἀπάτη
Ψευτοαντροφέει, χαμηλοσέφνετι; καὶ σπλαθροεῖ . . .

Δὲν βρῖσκαμε ἰδανικὸ σὲ πρόσωπο κανένα . .

Καὶ γιὰ τὸ ἀγάπες μας μιλούσαμε πικρά . .

Ἦτανε ἀνάξιες, μικρόθωρες, κάγκελα σιδερένια

Τῆς κοινωνίας οἱ πρόληψες τοῦς κόβαν τὰ φτερά . . .

Θυμᾶμαι—δὲν ἐπέρασαν πολλὰ τὰ χρόνια—κι' ὅμως

Στὰ μάτια μέσα τῆς ψυχῆς, φακοὶ μυωπικοὶ

Ἀργοπαραταχθήκανε, καὶ πέρασεν ὁ τροῦμος

Ποῦ ἀπ' ὄνα μέρος μ' ἔκανε νὰ βλέπω τὴ ζωή.

Συντροφίσσα ἀνιστόρητη τῆς ἐποχῆς τοῦ Βούδα !

Ἀνέγκιχτοι ἐμείναμε ὡς τὸ τέλος καὶ λευκοί . . .

Θυμοῦ. Τ' ἀναστενιάγματα, σὰ ἀρχίζαν τὰ τραγούδια

Ἦ ἀντίληψη τὰ ἔπνιγε τῆς καμαραντεροῦ . . .

ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ

Ὦ ! Πόσο μένουνε τὰ χρόνια πίσω

Ὅταν σὲ κάποια σταχτωμένα δειλινὰ

Ἦ φύση ἀποστεριώνεται, καὶ δὲν μπορῶ ν' ἀφίσω

Τὴ σκέψη μου ἀπὸ σέ. ! Ἐνῶ ὡς τόσο μιὰ νοτιά φουσᾷ.

Τί τάχα κραίνει τῆς νοτιάς τὸ μοιρολόι

Σὰν ἀπ' τῆς κλειδαρότρυνας βραχνὸ περνᾷ . . .

Εἶν τὸ μακρὸ πανόραμο ρολοῦ

Ποῦ ἀδιάφορο τοῦς πόνους μου μετροᾷ . . .

Μοιάζει μὲ τῆς λατέρνας τὸ ἄθλιο ἔλεγχο

Ξεκούρητιστα παράπονα σκορπᾷ

Καὶ τῆς δικαῆς μου τῆς ψυχῆς τὸ κοῦο

Μὲ ξεκληρισμάτα καὶ παρακμῆς κερνᾷ.

Κι' ἐνῶ ἡ νοτιά στὶς κλειδαρότρυνας σφυρίζει

Σ' αὐτὸ τὸ ἀποστεριωμένο δειλινὸ

Ἀρμονικὰ τὴν σκέψη μου γυρίζει

Ἦ γνώμη—Τὴ ζωὴ μου ἂν θέλω σταματῶ . . .

Καὶ δὲν μπορῶ ! Ὡ δὲν μπορῶ, στὸ λέω,
Τὴν ὥρα αὐτὴ νὰ σ' αἰσθανθῶ ἀψηλὴ,
Μ' ὄλο πού ἐμπρός σου μιὰ λαμπάδα καίω,
Κι' αὐτὸ προσμένω σὰν ἐλπίδα μου στερνὴ . . .

— Ὅχι λοιπὸν, δὲν θέλω συντροφιά
Σὲ κάτι τέτοια σταχτωμένα δειλινά . . .

Κι' ἂν τὴν λαμπάδα μου τὴν ψόφια καίω
Ἔτσι ἐμπρός στ' ὄραμά σου τ' ἀχαμνὸ
Εἶνε γιὰτὶ σὲ σέβανε γυρεῦω
Ἀρπάγη τῆς ζωῆς γιὰ νὰ πιαστῶ.

Ναί ! ὥραία ἀπάτη τῆς ζωῆς γιὰ μένανε εἶσαι
Σὲ κάτι τέτοιες ὥρες ποῦ ἡ ψυχὴ μὲ μαρασμούς μεθᾶ
Τὸ σκοτεινὸ μὰ ὥραϊο τῆς μαρτύριου σὺ εἶσαι
Ποῦ ὅσο μπορεῖς, ναί, κάνε το ν' ἀργοκυλᾶ . . .

ΚΩΣΤΗΣ ΧΡΥΣΑΚΙ

Π Ο Ρ Ρ Ω Σ Ε Λ Ι Α

*Πῖσα σκοτίδι γύρω βασιλεύει
καὶ προχωρεῖ σιγὰ τὸ καραβάνι
εἰς τοῦ βουνοῦ τὴν κορυφή. Δὲ βγάνει
μιλιὰ κανεῖς. Ἀκούεις νὰ παλεύη
ὁ οὐρανὸς κι' ἡ γῆς. Τρέμει σαλεύει
ὁ κόσμος· καὶ σὰν μέγα πυροφάνι
γεμίζει φῶς τὸ χάος. Δὲν προφτάνεις
νὰ δῆς τὰ κυπαρίσσια στὰ ἐρέβη,
καὶ σὰν ἀπὸ ἐκατόφωνο τουφέκι
τρῶει τ' αὐτιά βροντῆ κι' ἀστροπελέκι.
Σκότος, παλ' ἀστραπόβροντα, σκοτίδι
κρύο, νεροποντῆ, ἀγέρας, χιόνι,
διάβα γκρεμοῦ. Ὁ φόβος σοῦ γροιλῶνει,
μάχωμε τοῦ βουνοῦ διαβῆ τὸ φρεῖδι.*

ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1920

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ

Με τοῦ φθινόπωρου τ' ἀγέρι, πέφτουν τὰ φύλλα και γερωῶν,
σάν τὰ σκιαγμένα περιστέρια, πού κάποιοι ἀητοὶ τὰ κυνηγοῦν

Και μέσ στοῦ μούχρωμα τὸ μπλάβο, δυὸ πεταλούδες λέν πικρά,
πού πῆσαν τὰ λούλουδα, τὰ κρίνα, πού πᾶ ἡ χρυσὴ καλοκαιριά.

Φταῖν οἱ μαβιὲς δροσοσταλίδες, πού χτὲς ἐπέσαν στὴν αὐλή,
φταίει τὸ παράπονο τοῦ γρύλλου, μὲ τῆ φωνὴ τῆ σιγαλή.

Κι' ἦρθε παντοῦ μιὰ τόση ἀχνάδα καθὼς παντοῦ σκορπᾶ ἡ βροχὴ
λὲς κι' ὀλογύρα φτερουγιάζει τοῦ ἐτοιμοθάτου ἡ ψυχὴ.

ΑΠΟ ΤΩΝ ΚΟΣΜΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ

Β. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΗ

Ο ΓΕΡΟΣ

Περπατοῦσε. Γελοῖ περπάτημα. Μεθύσιμος νάταν; Κάθ' ἄλλο. Κουρα-
σμένος; Ναί! ἀπὸ τὰ χρόνια. Τί περπάτημα, Θεέ μου! Σιν ἀγοξελιτύγμα
ἡμέρας γεμάτης δυστυχίας καὶ πίκρας.

Μια μαγικοῦρα ἀκομπάνιασε τὴν πεθαμένη ἀναπνοὴ τῶν βημάτων του.

Κι' ὅμως περπατοῦσε...

Γύρω του τί ἀνθηθῆ. Λευκὴ κορίτσια—σπάνια κρίνα—ροδινοὶ νέοι—πει-
ζήτητα ἑκατόφυλλα τριαντάφυλλα. Κι' ἐκεῖνος μὴ ρίζα κομένου δέντρου
ἀνάμεσα σὲ λαὸ ποικιλόχρωμων λουλουδιῶν, εὐδίασμένων.

Γύριζε κι' ἐβλέπε. Ἐκεῖνος τὴ πρόσχευ ἄλα. Ἐκαίγαν ποιός; Μὴ λαβω-
μένη μέλισσα ἀνάμεσα σὲ γεμάτα γυῖα τριαντάφυλλα.

Καὶ τὴ βήματά του πλῆθαιναν. Κι' ὄλο προχωροῦσε βλέπωντας χωρὶς νὰ
βλέπεται.

Ἦρμεο ξετύλιγμα νύχτας πού ἡ μέρα δὲν τὸ βλέπει.

Κάποιος—οὐ! γέρος κι' αὐτὸς—τὸν βλέπει.

—Θρασύβουλε! Θρασύβουλε!

Γύρισε κείνος καὶ σκέφτηκε. «Θεέ μου, ἅμα γεράσει κανεὶς μόνο τ' ὄνομα
τοῦ μένει.»

Ο ΝΙΚΗΜΕΝΟΣ ΝΙΚΗΤΗΣ

Κι' ἐκεῖνος δούλευε, δούλευε σάν σκύλλος χρόνια. Ἐυβίαζε τὴν γῆ πού πάγ-
τα γορῖζει. Ἦθελε νὰ πλουτίσει. Τέλος πλούτισε. Ἐνα πρωὶ ξύπνησε καὶ
τὰ ταμεία του ἦσαν γεμάτα. Ὅλος γιὰ φώναζε.

—Εἶμαι ὁ νικητὴς! Ἐνίκησα τὴ ζωὴ.

Κι' ὁ φίλος του, πάντα πιστὸς κι' ἀγαπητὸς:

—Καῦμένε γιατί ἄσπρισαν τόσο γρήγορα τὰ μαλλιά σου!

ΛΕΥΤΕΡΗ ΑΛΕΞΙΟΥ (ΣΟΦΙΣΤΗ)

ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ ΗΡΑΚΛΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ "ΗΡΑΚΛΗΣ ΛΥΟΜΕΝΟΣ,"

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ ΗΡΑΚΛΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ "ΗΡΑΚΛΗΣ ΛΥΟΜΕΝΟΣ,"

ΗΡ.—Μιά δρακόντισσα ζοῦσε ξακουστή
μ' ἔννι ἰ κεφάλια. Πλάϊ στή Λέονα ἐφώλιαζε
τῆς Ἐχίδνας παιδί καί τοῦ Τυφώνα.

Ἦταν κ' αὐτὴ πληγὴ στήν Ἀργολίδα
καί πάλι ἐγὼ τῆς γῆς ἤμου ὁ πρόβουλος.

Πῆρα στρατὶ-στρατὶ μέσ' ἀπ' τὰ σκοίνα
κ' ὁ φίλος ὁ πιστός μ' ἀκολουθοῦσε.

Μακροιάθε ἅμα τὴν Ὑδρα πρωταγνάντεφα
ἐμοιάζε κλῶσσα μαύρη ποῦ κυκλώνου
ὄχτῳ μαζί πουλλὰ κουκουβιασμένα.

Μ' ἓνα λοφίον τρεμάμενο κ' οὔθε ἔσταζε
ἶδρος πυκνός, τὸ μεσακὸ κεφάλι

ἦταν ὄρθιο, πάντα ἄγρουπνο, ἀνειρήνευτο
ἀλαφρωμένο ἀπ' τὴν ἀθανασία.

Ζάρες βαθειές κατέβαζαν τὸ κούτελο
πάνω ἀπὸ μάτια πάντα δακρυσμένα

κ' ἀπὸ τὸ στόμα τὸ ἀνοιχτὸν ἢ γλῶσσα
μ' ἄριωνη λύσσα τοὺς αἰθέρες ἐγλείφε.

Μέσ' στοῦ μεσημεριοῦ τὸ κάμα, τὰ ἄλλα
κεφάλια κουλουριάζονταν κοιμάμενα

Ἐμνησαν ἄλλα πίστομα σὸ χῶμα.

κ' ἄλλα γεομένα ἀνάσκελα, ξεχίσκιζαν
μὲ στόμα ποῦ ἄχνιζε βαθὺ καί δειχναν

τοῦ λαιμοῦ τὸ καρδίον ἀγγουσεμένο.

Σὰν βόδια ποῦ πᾶν κάτω ἀπ' τὴ ζεύλα
ὅμοια σκυμιμένοι ὁ σύντροφος καί γῶ

ἀγάλι—γάλι πίσωθε ἐξυγώναμε
κνιττάζοντας ἀθώρητοι ν' ἰ φτάσοιμα

κ' ὡς θέμε ἔμεϊς στή μάχη νά μπλεχτοῦμε,
Σάφρον θαμπὰ τὰ μάτια μου γροῖζει

τὸ ἀθάνατο κεφάλι κ' ὡς ἀγίστοι
διπλό, στ' ἰ μάτια σίχνει μου τὸ βλέμμα

Σὰν γερανῶν ἀράδα ποῦ περνᾷ
καί ξάρνου ὅλοι μαζί γυρνοῦν τὰ ράμφη

οὔθε περαστικὴ γοικήθη βοτὴ
μέσ' στοῦ ἀγέρα τ' ἀδιάβητα πελάγη

ὅμοια κ' οἱ ὄχτῳ ξηπνήσαν κεφαλές
καί γύρισαν σὲ μῆς τὴ γλῶσσα ὡς βέλος.

Ὅχι π' ἀκοῦσαν τ' ἀλαφρά μας βήματα
ἢ σκέψη σ' ἄν ὄχτῳ νινη τηγῆ

κὴλησε ἀπ' τὴν ἀπέθαντη κορφῆ

κι' όλα ξυπνήσαν τὰ κεφάλια ἀντάμα.
 Γοργὸς πῆδησα γὼ κοντι, δικλόρησο
 στὴ γῆς πλατιάκι μπῆσαντας τὰ λώδια
 Σφύριζαν καὶ τὰ ἐννια λαούγγια κι' ἄρῃσαν
 μαύρους καπνοὺς τὰ ροθούνια τ' ἀνοιγμένα
 καὶ μιὰ βουλή τὸ κροῖο θεοῦ συγγλόνισε
 καὶ σύγκορμο τὸ οἶγνει καταπάνω μου.
 Τρεῖς ποκλαμοὶ τὸ κάθε ἓνα μρεὶ μου
 περιζώσαν κι' ἀπὸ ἓνας κάθε μπράτσο μου.
 Κ' ἡ κεφαλὴ, ποῦ θάνατος δὲ γρίζει
 στὴ μέση μου τυλίχτη τρεῖς φορές
 κι' ἀντίκρουτά μου ἐσταθή καὶ τὸ βλέμμα
 ἐκάρφωσε στὰ μάτια μου στηλι
 ΟΜΦ.—Ἀνατριχιάζω, σόπα, σὲ φοβοῦμαι
 ΗΡ.—Δίπλα σκοφτός ὁ Ἰόλαος, σκαθρωτός
 ξύλο στὸ βράχον ἐκλώθε ζητώντας
 φωτιτὶ ν' ἀνάψη ὡς ἦταν μιλῆμένο,
 Ἄγάλι καὶ τὰ ἐννιὶ στενευὰν βρόχια
 ἢ σάρκα τοῦ θεοῦ μὲς στὴ δική μου
 συζεσταμένη σφίγγοντας ἐλούφαζε.
 Πρῆσκονταν καὶ μελάνιαζαν τὰ μέλη μου
 ἔτρηξαν οἱ πλευρὲς ἢ ἀνάσα ἐκλάνταζε
 πυκνὴ σκεπή, τὰ μάτια μου ἐκατέβαζαν
 ὡς ποῦ μονάχα μὲς στὸ μεσηρέρι
 σὰ μαῦπος ἦσκιος ἐμνησκε μπροστά μου
 τοῦ σκοτεινοῦ ἐρπετοῦ τ' ὄρθιο κεφάλι....
 Ὑστερα ζάλη μ' ἐκορυφ: τὰ πάντα...
 Μὲς στὸν ὕπνο τοῦ φίλου τὴ φωνὴ
 σὲ λίγο ξεδιαλύνω μακροσμένη
 καὶ σὰν ξύπνησα, ἀκούω...
 ΟΜΦ.—Μή, μὴν τὸ πῆς!
 ΗΡ.—Πῶς τὸ τέρας μὲ μένα ἐρίνηκε ἓνα
 Οἱ ὀχτὼ στὶ μέλη ἐλούφαζαν ψυχὰς
 κι' ἡ ἄλλη τὸ σιέρο σαίζοντας ἐχόσιτη,
 ὄντας ὄρθιος κι' ἀσάλευτος στεκόμουν.
 Ὡς τόσο εἶχε μαζέψει ὁ φίλος φούγανα
 ξερόκλαδα καὶ φύλλα κι' εἶχε ἀνάψει
 τροπὴ φωτιτὶ, ποῦ τοῖζοντας ἐπλήθνε.
 Ἦταν θαμπὰ τὰ μάτια μου καὶ τὸ αἶμα
 σὲν πίσσα μὲς στίς φλέβες μου κυλοῦσε
 πηχτὸν ἀπὸ τῆς Ὑδρας τὴν οὐσία.
 Βαθιτὶ ἢ φωτιά μὲ κάλιε, ὁ ἴδος ἐτρέχε
 πυκνὸς κι' ἢ πίστη ἐντὸς μου ἐλιγοθύμα.
 Τέλος ἀπὸ τὸν πόθο γκαρδιωμένος
 τὰ πάντα νὰ θυσιάσω ἢ νὰ κερδίσω
 Τὰ χέρια πρῶτα καὶ τὸ στήθος ἄτρεμο
 βουτῶ στὴ φλόγα' κι' ὕστερα ὅλος λούζομαι
 στοῦ κριτηρίου στοιχείου τὸ καμίνι.

Β. ΒΑΣΣΑ

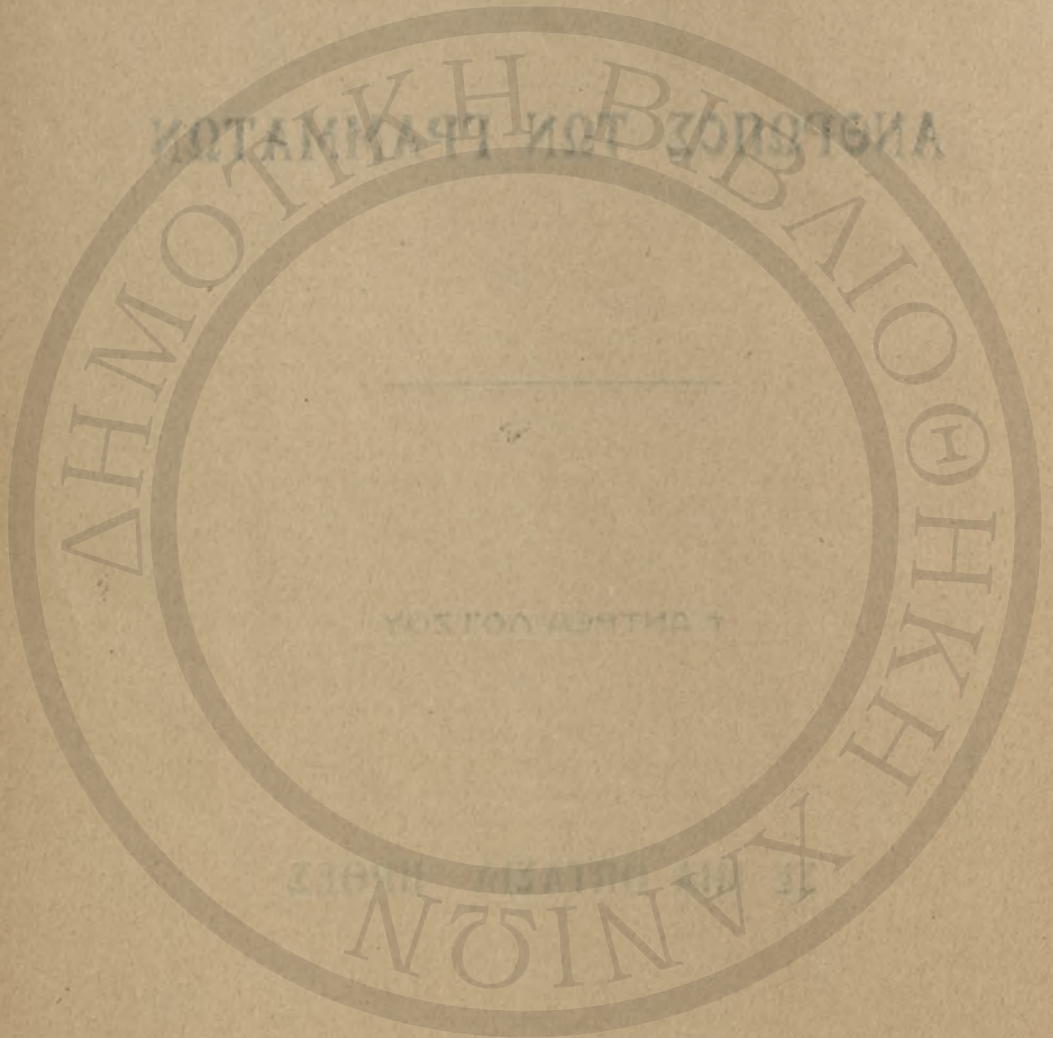
ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

† ΑΝΤΡΕΑ ΛΟΪΖΟΥ

ΣΕ ΜΙΑ ΟΠΤΑΣΙΑ—ΗΡΘΕΣ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

Β. ΒΑΛΛΑ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

7) ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

[«Έγώ», και πάλι «Έγώ», και όλο «ΕΓΩ»]

“Ανθρωπος τών γραμμάτων” δέ φαίνεται όμως τόσο από τά έργα του, όσο από.. τά γράμματα του. “Αν από τό έργο του δέ θα μείνη τίποτε, ή αλληλογραφία του θαφήση τουλάχιστον την φωτογραφία του ήθικου ανθρώπου.

“Ορίστε μερικές μορφές του ανθρώπου τών γραμμάτων.

ΠΡΩΤΟ ΓΡΑΜΜΑ. (Σε άνωτέρω του)

Εύγενέσατε κύριε Υπουργέ,

“Έρχομαι δια τής παρουσίας μου ταπεινότητας ήμών θεράπων, όπως προσφέρω ήμιν τό άρτι έκδοθέν έργον μου, όπερ ευμειώς αναμνόςκεται. “Έχω εις την διάθεσιν ήμών όσαδήποτε άντίτυπα θέλήσητε. Και επί τη ευκαιρία ταύτη τοιμώ, όπως ήπνεθυμίσω ήμιν, ότι ήλοκινούμενος υπό πολλών θανμαστών μου άφήκα νι τεθή τό όνομά μου εις ήλοψηριότητα δια την προσεχή άπονομήν του μεταλλίου. Συγγραφεύς ήπερδιακοσίων έργων (χρονογραφημάτων, κωμωδιών, τραγωδιών, μυθιστορημάτων, ποιημάτων και άλλων πονημάτων) έρχομαι νι παρακαλέσω ήμάς όπως εδραστούμενος τονίσητε εις την κατάλληλον ήλιτρολήν τους τίτλους μου, ήτινες περιβαλλόμενοι υπό του ήμτέρου κύρους θέλουσιν ειςθαι άκαταμάχητοι.

Εύπειθέστατος και εκ τών προτέρων ευγνώμων

‘Αδαμάντιος Δεπτόπουλος

ΔΕΥΤΕΡΟ ΓΡΑΜΜΑ (Σε ίσο του)

Φίλιτάτέ μου,

Είδες τί έγραψε ό Κουρκογιάννης στον «Έωθινό Ταχυδρομό»; Δέ τό περίμενα άπ’ αυτόν. “Ελπίζα άλλα προματα’ έγώ στο χρονογράφημά μου τον ήθύμισα ήπερβαλλόντως. Φταίς όμως και σύ λιγάκι σ’ αυτό. Κάθισες και άράδιασες όλόκληρη στήλη νι τους Νέους. Δέ συμφωνήσαμε πώς τέτοιο ζήτημα δέ θι τάγγισουμε; “Ας τους στι περιοδικά τους. “Εμεις πρέπει νι τους άγνοούμε. “Αν μιλούσες νι τό έργο μου (ξέρεις τάσταλα στον “Υπουργό και με την ίδια ευκαιρία ήποστήριξα και την ήλοψηριότητά σου στο μέταλλιο’ γιατί έγώ δήλωσα πώς τραβήχηκα άντι νι νι τής σαχλαμάρας τών νέων, δέ θι είχαμε τόσο θόρυβο στής έρημερίδες. Και κίτι πού ξέχασα’ στην κωμωδία πού γράφουμε, τό δικό μου τόνωμα πρέπει νι μετῆ πρώτα’ όχι γιατί έγώ είχα πρώτος την ιδέα, παρ’ γιατί τό δικό σου στέκει άλφαβητικά πάρα κάτω. Τό βρίσκω αισθητικώτερον.

Γειά σου

Διαμαντής

(1) Οί προηγούμενοι *Γερόι Πόντου* δημοσιεύτηκαν σέ κίληά φύλλα τών *Προπτυλαίων* και του *Δίγρον* τής Πόλης.

ΤΡΙΤΟ ΓΡΑΜΜΑ (Σὲ κατώτερο)

Μικρὲ μου φίλε,

Πολὺ μὲ τιμῇ ἡ ἐπιστολή σου. Σὰς συγχαίρω διὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ συλλόγου καὶ τοῦ περιοδικοῦ σας. Δὲν ξέρετε μὲ τί ἐνδιαφέρο παρακολουθῶ τοὺς νέους τῆς φιλολογίας μας. Ὅπως διόλου ἰδιαίτερος σὰς λέγω πὼς τὸ προχθεσινὸ σημείωμα τοῦ φίλου μου κυρίου Μπαγιτίτικου στὰ «Καθημερινὰ Ἠλύσια» χροσωσιεῖται εἰς τις προτροπὰς μου τὰς ἀλλεπαλλήλους νὰ γίνῃ λόγος διὰ τοὺς νέους μας. Γιαντὸ καὶ οἱ νέοι μας κάτι πρέπει νὰ κάμουν γι' αὐτοὺς ποῦ τοὺς ὑποστηρίζουν. Σὰς στέλνω κατάλογο τῶν ἔργων μου, σὰς συμβουλεύω νὰ τὰ διαβάσετε καὶ νὰ τὰ μελετᾶτε, διότι ὁ καιρὸς τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλακωρίτου πέρασε. Σένα ἀπὸ τὰ προσεχῆ σας φύλλα θὰ ἐβλεπα μ' εὐχαρίστηση μιά σας μελέτη γιὰ τὸ ἔργο μου. Εἰς ἀντάλλαγμα θὰ σὰς στείλω ἓνα πρόλογό μου γιὰ τὰ πρωτόλειά σας *χαμένοι στίχοι*. Καὶ σχετικὴ μαυτὸ, μὴν ἀμελήσετε νὰ πῆτε τοῦ τυπογράφου νὰ μὴν ξεχάσῃ νὰ βάλῃ στὸ ξωφύλλο: «Μὲ πρόλογον τοῦ γνωστοῦ λογίου κ. Λεπτόπουλου». Εἶναι τόσον ἀφηρημένοι οἱ εὐλογημένοι!

! Ἦι οἰαδήποτε πληροφορία θέλετε γιὰ τὸ ἔργο μου, μένω πάντα δικὸς σας.

Α. Λεπτόπουλος

Υ. Γ. Λησιμόνησα νὰ σὰς πῶ πῶς ἀπὸ τὸ τελευταῖο μου ἔργον δὲ μοῦ ἔμεινε κανένα, μὴ κανένα ἀπολύτως ἀντίτυπο νὰ σὰς στείλω. Τί κρίμα!

Α. Α.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΓΡΑΜΜΑ (Σὲ κριτικὸ)

Καλέ μου φίλε,

Ἔννοια σας καὶ δὲ σὰς ξέχασα. Ἀπόδειξη ποῦ ἀπὸ τοὺς πρώτους ἔχετε τὸ βιβλίον μου. Ξέρω τώρα πὼς θὰ μοῦ κίμετε φασαρίες γιὰ τὸν ὑπογράφο τὸν τόμο «Λεπτόπουλος» μὲ π. Ξέρετε τὴν προτίμησή μου: ἐγὼ «Λεπτόπουλος» πάντα ὑπογράφω. Δὲ θέλω ὅμως νὰ δυσχεραίσω καὶ τὸν κόσμο, ποῦ δὲ συνείδησις ἀκόμα τὶ μαλλιαρᾶ. Τὸ φῖ μπορεῖ νὰ μοῦ χαλάσῃ τὴν πούληση, γιὰτὸ καθὼς θ: δῆτε τὸ ἔργο ἰδεολογικὸ καὶ ἀνώτερης σκέψης καὶ ἐμπνευσης; καθὼς εἶνε μπορεῖ νὰ μὴν ἐννοηθῇ ὡς ἐκ περισσοῦ ἀπὸ τὸ κοινόν. Γιαντὸ βασίζομαι, καλέ μου φίλε, σὲ σὰς καὶ στὸ κῆρος σας. Δημιουργήσετε μὲ γνώμη στους ἀναγνώστες σας μιλιώντας γιὰ τὸ ἔργο μου καθὼς πρέπει, δηλαδή σύμφωνα μὲ τὴν ἀξία του ποῦ δὲν μπορεῖτε νὰ μὴν τοῦ ἀναγνωρίσετε πὼς δὲν εἶνε. Θὰ βρῆτε ἐσπωκλείστω; δυὸ θέσει; γιὰ τὸ θέατρον ἀπόψε; καίτουν τὴ *Δραγόνα* μου ποῦ ἐπιθυμοῦσα ν: τὴν ξαναβλέπετε. Ἔ! ἂν γράφατε δυὸ λέξο ἄλλε καὶ γιὰ τὴν παράστασιν θ: μὲ σκλαβωνάτε.

Σὰς σφιγγὼ ἀγαπητῆ μου θεορῖ ἢ θεορῖ τὸ χέρι.

Διαμαντῆ; Λεπτόπουλο;

ΠΕΜΠΤΟ ΓΡΑΜΜΑ (Σ' Ἑλληνομαθῆ ἕξο μεταφραστή)

Σεβαστὲ κόριε Καθηγητῆ,

Δὲν ξέρω καλὴ τὴ γλῶσσα σας καὶ σὰς γράφω στὴ δική μου, γνωρίζοντας πόσο καλὴ τὴν ξέρετε. Ἀπὸ καιρὸ παρακολουθῶ τὸ μεταφραστικὸν σας ἔργο ἀπὸ τὴ φιλολογία μας καὶ δὲν μπορῶ παρὰ νὰ σὰς ἐκφράσω τὸ θαυμα-

μό μου. Ἐμάθα ἐξ οδίκου ἀπὸ φίλους καὶ θαυμαστάς μου πῶς ἐγίνηκε λόγος στὸ μέρος σας νὰ μεταφράσετε κανένα ἀπὸ τὰ ἔργα μου. Ἴσως νὰ μὴν εἶνε ἀλήθεια καὶ γιὰ τὸ σᾶς ζητῶ συγγνώμην, ἀν ὅμως πραγματικῶς ἐξεφράσατε τέτοιαι ἐπιθυμία ἢ ἀπλῶς σκέψη, θεωρῶ καθήκον μου νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. Γιὰ καλὸ κακὸ σᾶς στέλλω τὰ ἔργα μου πιστεύοντας πῶς θὰ βοηθεῖ τίποτε νὰ σᾶς ἐλύσῃ. Σᾶς ἐσωκλείω καὶ ἓνα δελτίο μὲ βιογραφικὰς σημειώσεις καὶ σᾶς παραθέτω μερικὰς φιλολογικὰς ἀρχὰς τοῦ ἀκολουθήσα.

Ποτὲ δὲ στάθηκα τῶν ἄκρων ἀνθρώπος. Ὑποστήριξα καὶ τὸ κράτος καὶ τὸ δημοτικισμὸν κατάκρινα ὅμως τοὺς ἀτικίζοντας καὶ τοὺς μαλλιαροὺς. Σὲ κάθε φιλολογικῇ κίνησιν δὲν παράλειψα νὰ φανῶ καὶ νὰ χτυπήσω ὅπου ἔπρεπε, μὴ καὶ νὰ παινέσω. Στὸ ἔργο μου θὰ διαβάσετε, θὰ δῆτε πῶς θέλησα νὰ τὶ ἔχω καλὴ μὲ ὅλες τὶς κοινωνικὰς μερίδας. Ἄν δὲν εἶχα ὀρισμένας τάσεις καὶ πεποιθήσεις εἶχα τὴν τάσιν νὰ μὴ ἔχω καμμιά πεποίθησιν τῶν ἄκρων. Καὶ γιὰ τὸ ἐργὸν μου θὰ δῆτε τὴν ἀνωτέραν ἔμπνευσιν τοῦ τοῦ περιβάλλοντος εἶναι ἀπὸ τὶς μερίδας καὶ τὰ κόμματα. Ἐπειτα ἡ γλῶσσα τοῦ μεταχειρίζομαι εἶνε τόσο χυτῆ, τόσο ρέουσα, τοῦ ἢ μετάφρασις εἶναι παιγνιδάκι δοκιμάστε, κύριε καθηγητῆ, γιὰ γούστο καὶ θὰ δῆτε. Περιμένω τὴ χειρογράφα σας.

Μένω προθυμωτάτος σας μὲ τιμὴν περισσὴν καὶ θαυμασμὸν γιὰ τὸ μεταφραστικὸν σας ἔργο.

Ἀδαμάντιος Λεπτόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΕΧΤΟ (Στὴν εὐγενίᾳ μου)

Ἀξιότιμε κ. Βάλσα,

Ἔρω πῶς καθὼς μένετε στὴν ξενιτιᾷ ἔχετε ἓνα σωρὸν καλὰς σχέσεις. Σᾶς γράφω νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ πᾶτε νὰ βοηθεῖ τὸν καθηγητῆ κύριον Ποῦντερο καὶ νὰ τοῦ μιλήσετε γιὰ τὸ ἔργο μου. Φαντασθῆτε τοῦ αὐτοῦ ὁ καλοκάγαθος ἀνθρώπος μὲ θαυμάζει χρόνια τώρα καὶ ἐπιμένει καλὰ καὶ σὺν νὰ μεταφράσῃ κάτι δικὸν μου. Ἐγὼ καταλαβαίνετε ἀπὸ μετριοφροσύνη δὲ δέχτηκα ἐξ ἀρχῆς μὴ τώρα περὶ δὲν μπορῶ νὰ ρηθῶ. Βοηθεῖ τον καὶ μὴν τοῦ κάμετε καθόλου λόγον γιὰ τὸ γράμμα· μόνο φέρετε ἐπιδέξια τὴν κουβένταν γύρω στὸ νόμα, στὸ ἔργο καὶ στὴ δράσιν μου· θὰ τὸν εὐχαριστήσετε ἅμα ἔτσι δὴθεν ἀπὸ σᾶς τοῦ πῆτε πῶς τὸ ἔργο μου θᾶξιζε νὰ τὸ μετάφραζε (κάτι βέβαια ἢ τὸ τὴν κολοσσιαία ἐργασία). Εἶνε τόσο παράξενο γεροντάκι!

Ἄν θέλετε καὶ σεῖς μὴν ξεχάσετε νὰ γράψετε κάτι γιὰ μένα στὰ περιοδικὰ τοῦ γράψετε. Θὰ μὲ υποχρεώσετε.

Μὲ τιμὴν περισσὴν

Λεπτόπουλος

Βλέπετε πῶς δὲν παράλειψα νὰ κάμω λόγον γιὰ αὐτόν. Τέτοιου εὐλιχρονῆ ἀνθρώπου, τῶν γραμμάτων ἀν ἀγαπᾶτε! (τῶν γραμμάτων τοῦ διαβάσατε) μοσοῖ κανεὶς νὰ τοῦ ἀσκηθῆ τίποτε, πρὸ πάντων ἅμα εἶνε νέος, αὐτοῦ τοῦ ἀγαπᾶ τόσο τοῦ; νέου;

ΠΑΡΙΣΙ, 1. ΙΒ' 1923.

ΣΕ ΜΙΑ ΟΠΤΑΣΙΑ

"Ω! φάντασμα πού πέρασες με μιὰ γλυκειὰ χλομή μορφή
μιάς θλιβερῆς ἀγάπης μου πού τόσο ἔχω λατρεύσει
χωρίς νὰ θῆς μου ξύπνησες στήν πεθαμένη μου ζωὴ
τοὺς πόθους πού τοὺς νομίζα πῶς εἶχαν πλέον μισέψει.

Καὶ δὲν σὲ ξαίρω. Ἄλλιμονο, μὰ τί σημαίνει αὐτό ;
Μήπως δὲν εἶχες τὴν ὠχρὴν ἐκείνης καλωσύνη
μέσ στὴ ματιὰ σου ποὺ κλεινε κάτι γλυκὰ χερμαϊρικὸ
ἀπὸ τὸ βλέμα πού εἶχενε καὶ θάχει ἀκόμα ἐκείνη ;

Σὰν ὄνειρο, σὰν φάντασμα κι' ἀκόμη σὰ σκιά
ἀφ' τῆς ζωῆς μου πέρασες τὸ πιδ μουντὸ σκοτάδι.
ξυπνώντας τις λαχτάρες μου ποὺ χανε σβύσει στὴν κερδιά
πού μέσα της βασίλευε τοῦ φθινοπώρου βράδι.

"Ω! δὲν ξεχνῶ τὸ κοίταγμα τῶν ντισμένων σου ματιῶν
πού μέσα τους ἀντίφεγγε μιὰ θλίψη ἀγαπημένη.

"Ω! δὲν ξεχνῶ πῶς σὰν ἀυγὴ μέσα στὴν πίσσα τῶν νυχτιῶν
Ἦρτες νὰ ρίξεις ἓνα φῶς σὲ μιὰ ζωὴ χαμένη.

Η Ρ Θ Ε Σ

Τρέλα ἢ ζωὴ μου κι' ὄνειρο γλυκὸ !
Φῶς λαμπερὸ σκορπίζεις στὰ σκοτάδια
τῶν ἀναμνήσεων τῶν παλιῶν.
Καὶ μούσαι τὸ τρελὸ
μεθύσι τῶν ἀτρύγητων φιλιῶν
πού δίδονται σὲ μιὰ σκιά βουβῆ, πνιχτὴ σὰ βράδυα

Μοῦ εἶσαι τ' ἀστέρι, πού ἀναψε χλωμὰ
στῆς μοίρας τὸ θολὸ της οὐρανό μου !
Κι' εἶσαι, καλή μου, σὰν καρδιά,
πού ἐσώπασε τόσον καιρὸ καὶ σὸ ναό μου
ἔρχεται πάλι στοργικὰ
νὰ ζωντανέψει τὸ χαμένο ὄνειρό μου.

Παρθένα ἢ νιότη γέρνει στὴ χαρά !
Ἄνατριχίλες νέες μοῦ ἀπαλοτρέμουν
τὰ στήθη, πού βασάνισε σκληρὰ
μαῦρος ὁ πόνος· κι' ὅλα στὴ ζωὴ μου
παίρνουν μιὰ ξέχωρη ὁμορφιά,
μιὰν ὁμορφιά ἀφ' τῆ χάρη σου, ἀκρῆβή μου.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗ

ΤΟ ΧΑΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙ

ΖΕΦΥΡΟΥ ΒΡΑΔΥΝΟΥ

ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΦΩΤΟΛΟΥΣΤΟ
ΚΑΪΚΑΚΙ ΠΟΛΙΣΤΑΡΙΚΟ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΣΤΕ ΤΟ ΧΑΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙ

Στοῦ δειλινοῦ τὴν ὥρα, λίγο ἀκόμη
 πρὶν τὸ σκοτάδι ὀλόγυρα ἀπλωθῆ,
 —ἀνήμπορη ἡ ψυχὴ καὶ κούφια ἡ γνώμη—
 μιὰ τυραννία ξανάοχεται κρυφῆ:

Εἶμαι μικρὸ παιδί, ποῦ μὲς στὸ δάσος
 τὸ μονοπάτι κλαίγοντας ζητεῖ.
 Μὲ βοήθηε ἕνας ἀλήτης, ἕνας ξένος
 κ' ἀπὸ τὸ χέρι τώρα μὲ κρατεῖ.

Τὸ αἷμα τοῦ χεριοῦ του, ὦ, πῶς τὸ νοιώθω
 στὸ χέρι μου γοργὰ καὶ ρυθμικά!
 Φωρεῖ μιὰν ἄσπρη ζάπα, καὶ στὸ στήθος
 τὰ γένεια του ξεχύνονται λευκά.

Τὰ φύλλα τὰ πεσμένα τρίζουν, λυώνουν
 στὰ πόδια του ἀπὸ κάτου τὶ βαρειά.
 Τὰ χεῖλια του κλειστά, τραχειὰ ἡ ἀνάσα,
 τὰ βήματά του γλήγορα, ἀνοιχτά.

Κι' ἐγώ, λαχανιασμένος, κουρασμένος
 σὰν τὸ κουρέλι σέρομαι, ἀκλονθῶ.
 Ἡ κούραση ἀποδιώχνει μου τὸ φόβο:
 Νὰ κοιμηθῶ. Χριστέ, νὰ κοιμηθῶ!

Κι' ἄλλο δὲ βλέπει τώρα ἡ φαντασίά μου
 σ' αὐτὸ τὸ λαγοκοίμισμα τοῦ νοῦ,
 παρὰ μιὰ κούνια ἀπέραντη νὰ σειέται
 τρεμύμενη ἀπ' τὸ θόλο τ' οὐρανοῦ,
 καὶ μιὰ φωνὴ ποῦ σέρνεται καὶ πάει
 σὰν κλάμα, σὰν παρὰπονο βαθῆ,
 νὰ μουρμουρίζῃ ἀγάλια νάνι—νάνι
 στὴν κούφια μου τὴ γνώμη, στὴν ψυχί...

ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΦΩΤΟΛΟΥΣΤΟ

Χαμόγελο φωτόλουστο, σαν άνοιξης χαρά πρωινή,
Στό μπουμπουκένιο χύθηκε γλυκιά—γλυκιά τὸ στόμα
Καὶ χάρειψε σαν μουσική τ' αὐτιά μου ἡ δροσερή φωνή :
« Σὺν σᾶς ἀρέσει ὁ τόπος μας, μείνετε λίγο ἀκόμα ! »

Καὶ χίλια χρόνια ἀκόμα ἂν ζῶ, δὲν θὰ ξεχάσω τὴ ματιά.
Ποῦ μού ᾄριξε, ὅταν πρόσφερα : « Μακάρι νὰ μποροῦσα ! »
Καίτι σαν ἀφραστης χαρᾶς μὴ ξαφνικά, γοργή φωτιά,
Καίτι σὺν λύτης ἀφραστης μπόρα ἀγριοκυματοῦσα.

Κι' ἔφυγ' ἀπ' τ' ὄμορφω χωριὸ κι' ἀπ' τὸ μικρὸ της τὸ νησί,
Κι' ἴσως εἶνε καλύτερα νὰ μὴ γυρίσω πάλι :
Θι μὲ ξεχάση τότε ἀπὲς τὴν ἀνθησὴ της τὴ χουσὴ
Κι' ἐγὼ θὰ ζήσω πλὴ νεκρὸς στὴν κρύα τοῦ κόσμου ἀγκάλη...

ΚΑΪΚΑΚΙ ΠΟΔΙΣΤΑΡΙΚΟ

Καϊκί ποδιστάρικο στὸν ὄρμο ἦρθε ν' ἀράξει,
Σπασμένα εἶνε τὰ ξάρτια του, σκισμένα τὰ πανιά,
Τὰ λυσσασμένα κύματα τὸ ἔχουν κατασπαράξει,
Μὲ τὸ μικρὸ του παίζοντας κορμάκι μ' ἄλιονιά.

Καρδούλα ποδιστάρικη στὴν ἐρημιά ἔχει ἀράξει,
Μὲ τοὺς χαμένους πόθους της, τοὺς ἀρρωστούς παλιμούς,
Φουροτὸν' ἀγάτης ἄπονης τὴν ἔχει ὅλη σπαράξει.
Παίζοντας μὲ τῶν φύλλων της τοὺς πιὸ μικροὺς καϊμούς.

Μὴν κλαῖς τὸ πλοῖο ποῦ πόδισε, τὴν τρικυφία τὴ μαύρη
Θι τὴν ξεχάση γλήγορα σὲ γαλανὰ νερά
Κλίψ' τὴν καρδιά τὴν ἀμοιρῆ, ποῦ πλὴ ποτὲ δὲ θαῦρη
Τῆς ξεχασιάς τὴ δύναμη, ἐλπίδας νέα φτερά !

1924, Θάλασσα Κάρυστος—Τζιάς.

ΘΡΑΣΥΒ. Ν ΣΤΑΥΡΑΚΗ

ΟΙ " ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΜΙΑΣ ΒΡΑΔΥΑΣ ,,
ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΕΝΟΣ ΓΥΡΙΣΜΟΥ
ΤΑ ΙΔΙΑ ΓΥΡΙΣΜΑΤΑ ΣΕ ΝΕΟΥΣ ΡΥΘΜΟΥΣ

ΣΠΥΡΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

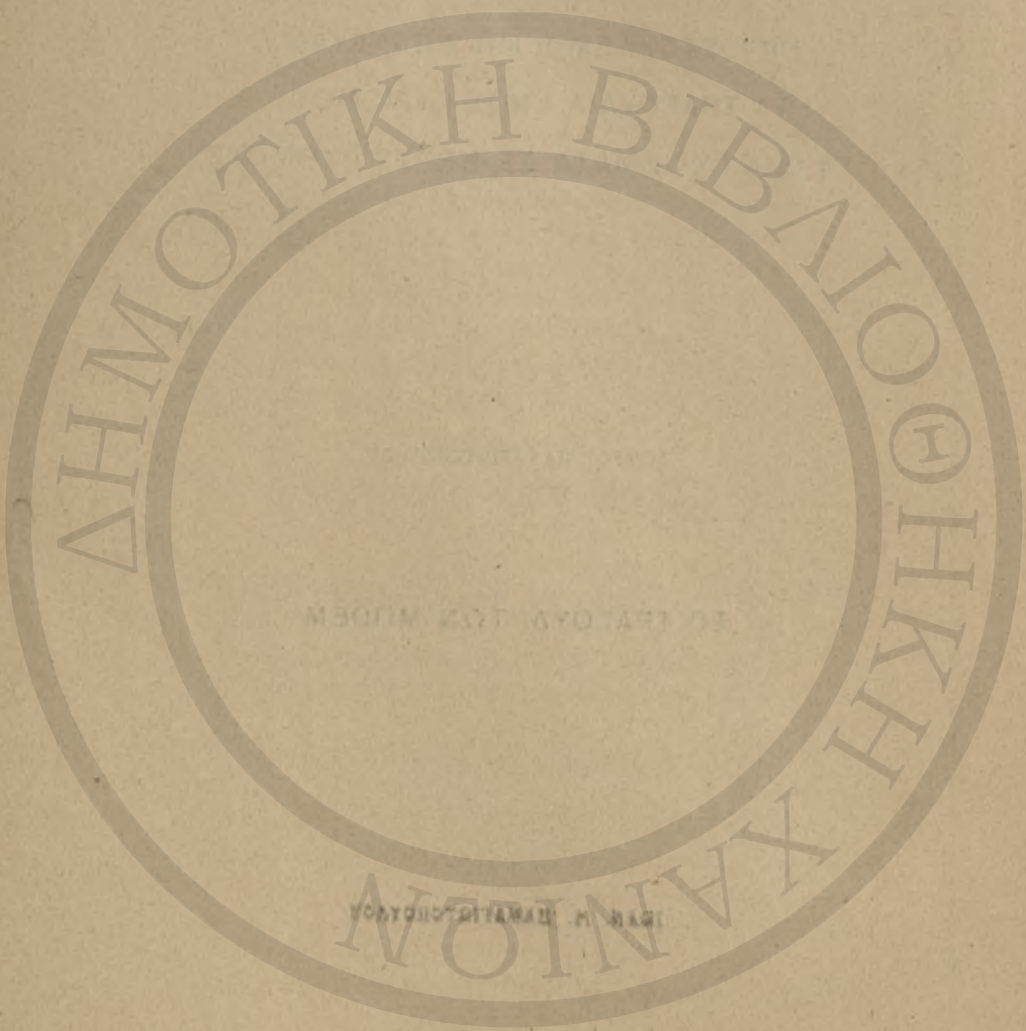
ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΜΠΟΕΜ

ΙΩΑΝ. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ ΜΙΡΑΝΤΑΣ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

LIBRARY

ΠΑΡΑΒΕΒΩΜΕΝΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ ΜΙΡΑΝΤΑΣ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΟΙ "ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΜΙΑΣ ΒΡΑΔΥΑΣ," *

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗΝ ΕΙΚΟΝΑ)

Ὁ Στοχασμὸς τοῦ «Πνέματος» μιλιῶντας σὶ τὸν Ποιητὴ

Ὁ στοχασμὸς ὁ γίγας εἶμαι
λαμπυρίζω,
βοτάνι χρυσολούλουδο
στὰ τροφαντὰ λειβάδια,
ὅμοιος μὲ λάμψη μακρουνῆς
αὐγῆς ἀντιφεγγίζω,
στῆς Γνώσης τὸ λαβύρινθο
καὶ στῶν καημῶν τὰ βράδνα.

Κι' ἀκόμα κι' ὁ κρινόπλαστος
ὁ στοχασμὸς ὁ νάνος,
λυγῶ σὰν ἔρημο δέντρο
μέσ' τῆ βοῇ τοῦ ἀνέμου·
ἄπλαστος ἴσκιος Ὀμορφιάς
ἀγχοροδίζω πλάνος,
στῆ γλαυῇ τῶν ταπεινῶν
στὸ βόγγο τοῦ πολέμου.

Καὶ στῆς Ζωῆς τῆς ἄρρωστης
τὰ σκοτεινά βελούδα
μύθους κεντῶ μακρουνοῦς
μὲ ρόδινο μετάξι,
σὲ κάποια χαμολούλουδα
μὴν ἄσπρη πεταλούδα
π' ἀπ' ὦρα σ' ὦρα καρτερεῖ
στὸ χάος νὰ πετάξει.

Στῆ νέκροθῆκη τῆς σαρκὸς
ἀστραφτερὸ διαμάντι,
δένω τὸ Ναῦ τὸν πρόσκαιρον
μὲ τὴν καρδίᾳ τοῦ Ἀπειροῦ,
Προφητικὸς καὶ πλαστικὸς
στὴν Κόλαση τοῦ Δάντη
βαρὺς στὰ βαθυστόχαστο
τὸ στίχο τοῦ Σκαπτήρου.

(*) Πολυθόρυβο κομπολόι ὑποκειμενικῶν τραγουδιῶν στὰ φόντα μιᾶς ὄνειρο-φαντασίας.

Ὁ Στοχασμὸς ὁ γίγας εἶμαι
λουλουδίζω,
στὴν κορυφὴ τῶν Ἄλλων
τὸ θρυλικὸ ἐντελβαίς·
ἄμποτε καὶ νὰ σ' ελοῦζε,
στὸ φῶς τοῦ σοῦ χαμίζω,
μιάς πρὸ βαθείας μου δύναμης
ὁ δοξασμένος Μάης!

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΕΝΟΣ ΓΥΡΙΣΜΟΥ (B—6)

Laschiate ogni speranza voi ch' in-
trate. DANTE - INFERNO

Νὰ ξυπνήσω πὸς ἤθελα
ὑπεράνθρωπος ἄλλος!
μὰ θὰ μ' ἀφίσει τ' Ὀνειρο
(ξεδιψαστὴς μεγάλος)
μαζὶ μὲ κάθε μου παλῆν
κι' ἀνώφελο κιτάπι,
νὰ στίσω μὲ τὰ χέρια μου
μὴς ὁμορφιάς ἀγάπη;
Ἡ πρὸς στίς ἴδιες στρέφοντας
ἀρχὲς θὰ ξαναλίνω
στῶν ψέμματων τὸ ξέχασμα
τοῦ ἐρημιτη τοῦ θρηνο;

ΤΑ ΙΔΙΑ ΓΥΡΙΣΜΑΤΑ ΣΕ ΝΕΟΥΣ ΡΥΘΜΟΥΣ (6)

Καὶ θάρθει τὸ Χυνόπορο—κι' ἀκόμη μὰ φορὶ
στὶς κνέες βραδυὲς νεκρόχαρη θὰ ξεχνεῖται μαβρίλα,
βαρώντας ἄγρια κύμβαλα τῆς μπόρας ἢ χαρά,
μέσ' τὰ θαμπὰ παράπονα καὶ τὰ δαρμένα φύλλα.

Κι ἀσκητευτὴς νοσταλγικὸς τὶς ὥρες τὶς σκληρῆς
πρόσχαρα πάλι θὰ σᾶς βρῶ προφητικὰ βιβλία,
μπρὸς στῆς φωτιάς μου τὶς παλῆς παιδρῆς ἀναλαμπές
κι' ἐνῶ ἀπ' τὸ τζάμι θὰ ὠχρσοβνοῦν τὰ γνώριμα τοπεῖα.

Καὶ θάρθει τὸ Χυνόπορο—κι' ἐνῶ ὅπως πρῶτα ἀχνή
ἀργὰ θὰ ζώνει με ἢ βαρεῖά μουντόχρωμη σκιά του,
ἐγὼ πάντα μὴν ἀνοιξη θὰ βλέπω φωτεινὴ
ἢ ἀλήθεια τώρα τὸ στερνὸ χειμῶνα τοῦ θανάτου;

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΜΠΟΕΜ

Τὰ πάντα ἕερας καὶ ζωὴ καὶ λευτεριά σὲ μᾶς
γλέντι τὴ πάντα : ἀπ' τὴ δουλειᾶ ὡς τῆς χαρηνγῆς τὰ μάγια
κι ὦ κοινωνία πανούργα ἐσύ, τοῦ κάκου πολεμῆς
νὰ μᾶς τραβήξεις στὴ σκληρὰ τ' ἀτσάλινά σου ἀρπάγια.

Ψέμα ἢ τιμὴ σου, ψεύτικο στολίδι κ' ἢ ἠθικὴ,
ἀνθὸς ποῦ μέσ' στὰ φύλλα του κούβονται ὄχιες οἱ τρόποι
τὰ κρατῆ κ' οἱ πατρίδες σου μὴ ἀνήλια φυλακὴ
ποῦ μέσα αὐτοκταδικοὶ ρέβουνε, σβυσοῦν οἱ ἀνθρώποι.

Νᾶνος ὁ κάθε σου τρανὸς ποῦ τὸν κρατᾶς ψηλὰ
καὶ πόσοι νᾶνοι σου τρανοὶ στὸν Καύκασο δεσιένοι.
Διαμάντια κλεις στὸ βουρκο σου ποῦ ἀγχοφεγγοβολᾶ
στὸν ἥλιο — ἑταίρα ψεύτικα πετράδια φορτωμένῃ.

Φύλαξε γι ἄλλους κάθε τι ποῦ τάξεις : τὴν τιμὴ,
τὴ δόξα, τὴν ὑπόληψη, τὰ πλούτη, τὰ παλάτια.
Μᾶς φτίνει τὸ τραγοῦδι μας, τὸ μαῦρο μας ψωμί,
τοῦ κάμπου τὴ τριαντάφυλλα κ' ἓνα ζευγάρι μῦτια.

ΙΩΑΝ. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ ΜΙΡΑΝΤΑΣ

Τὸ ἀβέβαιον πλῆθος τῶν σκιῶν μου ἀγοσοφαλεῖ τὴ μάτια
Ψυχὴ μου, ἀλόφω στήν γλαυκὴ τοῦ ὄνειρου σου γαλήνη
Τοὺς μάταιους κοίμησε καημοὺς καὶ τὶς βαθεῖες φροντίδες.

Μακριά, στὴ βάθη, ἀτρόσιτα τὴ χιόνια ἀσπρογαλλιᾶζουν,
Σὶν διάρανα ἀνθὴ ἐξωτικὴ κι' ἀγέρινα ὑφασμένα
Μέσ' στῶν βουνῶν τὶς ἀγκαλιὲς ἀπὸ τὸ σελιγνόφως.

Τὸ ἀβέβαιο πλῆθος τῶν σκιῶν μου ἀγοσοφαλεῖ τὰ μάτια.
Ἄρχαία δρόματα ξυπνοῦν βαθιὰ στοὺς στοχασμοὺς μου.
Κι' ἀπ' τὰ σκοτῖδια τῶν καιρῶν νὰ μὲ καλοῦνε νιώθω
Ἄσπρα σὰν κρίνα, εὐγενικὰ κι' εὐφωδιασμένα χέρια,
Κι' ἀπ' τὰ σκοτάδια τῶν καιρῶν νὰ μὲ καλοῦνε νιώθω
Κοιφομιλήματα ἀταίε κ' ἐροτικὲς φωνοῦλες.

Μακριά, στὰ βάθη, πέζ' ἀπ' τὴ βουνά, ποῦ ἀσπρογαλλιᾶζουν.

7. XI. 1923.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΤΣΙΓΓΑΝΟΙ

Τρεῖς Ἀτσιγγάνους κάπριτες μου ἀντίμωσα
ἐνῶ τ' ἀμύξι μου με κοίραση ἐτραβοῦσα
στὴν ἀπλωσιὰ τοῦ κάμαου, τὴν ἀμύδιχη
πούχε μαηχεῖ, νὰ σύρω ἐπολεμοῦσα.

Ὁ πρῶτος τὸ βιολὶ κράτας πασίγαρα
κι' ἐπαίξε ἓνα γλυκὸ θερμὸ τραγοῦδι
στὸ δειλινὸ ποῦ πλάκωνε φλογόθωρο
καὶ λές τὸν φίλας ἢ χαρὰ σὰν πεταλοῦδι.

Με γλύκα ὁ ἄλλος δάγκας τὸ τσιμποῦμι του
κι' ἠδονικὰ τὰ γαλανὰ τουλούπια του ἐθωροῦσε
ἢ Ἐφτηχία θασεῖς γερά τὸν ἐσφιγγε
καὶ τίποτα ἄλλο πὶ στὴ Γίς δὲ λαχταροῦσε.

Κι' ὁ τρίτος ξένοιαστα καὶ γαληνὴ κοιμότανε
σ' ἓνα κλωνάρι τὸ τσιβοῦρι του ἐνῶ ἀχοῦσε,
—γιατὶ τὰ γέρι τις χορδές του χάδεβε—
ἓνα ὄνειρο τὴ καρδίη χαῖδολογοῦσε.

Τρύπια ξεσκίδια ἦταν τὰ ροῦχα τους,
μὰ κόντρα στὴ ζωὴ ἐκείνοι με πείσμα
λέφτεροι σὰν τὰ ἡδόνια ἀνιπαλαίβανε
τρισμακάροισι μεστὸ γαλήνιο δῶσμα.

Κι' οἱ τρεῖς τριπλὸ μού κάναν μᾶθημα :
Στρίγλα ὅταν ἡ ζωὴ μᾶς τυραγνάει
στὸν ὕμνο, στὸ τραγοῦδι καὶ στὸ κάπνισμα
τριπλὴ φορὰ περιφρονῶντάς τῃς πηγνέει.

ΣΤΗ ΜΑΚΡΥΣΜΕΝΗ ΜΟΥ

Τὸ ρόδο ἐτοῦτο ποῦ θὰ θερίσω
στὴ μακρυσμένη ξεγητιά
σὲ σὲ ἤθελα νὰ τὸ χαρίσω
σὲ σένα ἀγάπη μου γλυκειά.

Δὲ πρέπει πὺ μακρυνὰ νὰ μένουιν
ἔσοι βαθιὰ θάγαπηθοῦιν
ἀπ' ὅσο τὰ ρόδα νὰ προσφταίνουιν
στὸ γέρι ἀκέρια νὰ δοθούιν.

Γιὰ ἀπόσο χρειάζεται τὰ ἡδόνια
στάγια νὰ φέροι στὴ φολιά
κι' ἀπ' ὅσο ὁ ξέφυρος φτερώνει
τὴν ἐρωτιάρα του λαλιά.

Ο ΛΗΣΤΗΣ

Κάπια ανοιξιάτικην ἡμέρα
 ὄξω ἀπ' τὸ δάσος τὸ σκοτεινὸν
 βγήκε ὁ ληστής, κι' ἀπ' τὴν κορφοῦλα
 στὸ μονοπάτι τὸ στενὸν
 βλέπει κοριτσι λυγρό.

Ἄν στὸ πανέρι σου ἀντὶς κρῖνα
 κρατούσες πλούτη βασιλεῖ
 — ὁ ἄφοβος γιὸς τοῦ δάσους λέγει—
 ἀνέγγιχτη θὲ νὰ περνοῦνες
 καὶ λέρτση σὰν τὰ πουλιά.

Καὶ μὲ τὸ μάτι του ἀκλουθοῦσε
 τὴν ὁμορφοῦλα ποῦ περνᾷ
 στοῦ λιβαδιῶ τὸ βᾶθος πέρα
 πρὸς τοῦ χωριοῦ τῆς τῆ μασά.

Ὡς ποῦ τὸραῖο κορμί τῆς κρύβει
 τῶν κήπων ἢ πλούσια ἢ φιλοσά
 Σιγῇ ὁ ληστής γεννάει στὸ δάσος
 βαθιὰ μὲς τὰ ἐλάτια τὰ σκοτεινά.

RICHARD DEHMEL

ΣΙΩΠΗΛΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Κεῖται μὴ πόλη μεστὴ λαγυρίδι
 γλαυκὴ ἀπὸ πᾶνω τῆς ἢ μέρα περνᾷ
 δὲ θὲ νὰ γρήσει νάστα τὸ βράδυ
 κανένα ἀστέρι κι' οὔτε φεγγάρι
 ἀφέντρα μόνη στὰ οὐράνια ἢ νυχτιά.

Τὴν Πολιτεία μὴ ἀπάχη ζῶνει
 ἀπ' τὴ βουνα τῆς τὰ τοιγερονά
 σκεπὴ καὶ σπῆτι κι' ἀβλή εἶλα χῶνει
 — θαυποχαράζουσι πύργοι γροφύρια—
 κι' ἀγὸς κανένας δὲν τῆνε σπᾷ.

Μὴ ὡς ὁ διαβάτης μὲ φόβο σιμῶνει
 μιὰ ἀχτίδα φέγγει ἀπὸ τὰ βαθιὰ
 κι' ἀρχινάει κίλιον ὕμνο, σιγαλὸ νὰ φτεροῦνει
 ἀπὸ παιδιάτικο λὲς ροδαλὸ στοματάκη
 μέσα ἀπ' τὴ σκοῦρα τὴν καταχνιά.

Μόναχο.

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΓΕΣΑΚΗ

ΣΕ ΜΙΑ ΔΙΑΒΑΤΙΚΗ

Ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ ὠκεανὸς στολίδια σ' ἔχουν γίνεαι
 στὴ γέφυρα τοῦ βαποριοῦ. πού ὑψώνεις τὴ μορφιά σου,
 ἀγέρωχη σὰ μάρμαρο, παρθενικὴ ὡς ρομφαία,
 πού στὸ βελούδο κοίτεται, μὲς στὸ χρυσοῦ, πού λάμπει.

Τὸ λιγρὸ σου τὸ κορμί, ἡ ὀμίλια σου ἀγκαλιάζει,
 ὅμοιο τραγοῦδι εὐγενικὸ τὴν ὀμορφιά τοῦ ὄνειρου.
 Κ' ὅπως τὸ κύμα ξεφυγὰ στὴν ἄμμο τραγουδώντας,
 σὲ συμφωνίες μὲς στὴν ψυχῇ, οἱ κινήσεις σου ἀργοσβουῶνε.

Τοῦ ἀπειροῦ τὴ λαμπρότητα, αἰγίει ἡ γλυκεριά σου χάρι
 καὶ ἀπ' τὰ μαλλιά σου ἀνάμισα ἡ θάλασσα ὅλη λάμπει,
 τὸ ἀτέλειωτο λὲς κλείνεται στοῦ στήθους σου τὸ τόξο.

Καὶ τὸ μυστήριον τὸ δειλὸ μὲς στ' ὄμορφον κορμί σου
 μαζοισμένη μὴ σιωπὴ ἐπιβάλλει στὶς αἰσθήσεις.
 Μὲ τὸν γραμμῶν, τὴ δόξα σου, τὸ θεῖον μᾶς φανερώνας.

(Μετάφραση)

† ΑΝΤΡΕΑΣ ΛΟΪΤΖΟΣ

R. TAGORE

Ο ΚΗΠΟΥΡΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

(ΕΚΔΟΓΕΣ)

Ἐνα πρωὶ στὸν ἀνθισμένο κήπο μιὰ τυρλὴ κόρη ἦρθε νὰ μοῦ
 προσφέρει κορυμνὴ κάτω ἀπὸ ἓνα φύλλο λωτοῦ, μιὰ ἀνθινὴ ἀλυσίδα.

Τὴν ἄλυσίδα γύρω στὸ λαιμὸ μου καὶ δάκρυα πλημμύρισαν
 τὰ μάτια μου.

Φίλησα τὴν κόρη καὶ τῆς εἶπα:

— Εἶσαι τυρλὴ καὶ σὺ σάν τὰ λουλούδια.

Σὺν καὶ ἀνὰ καὶ σὺ δὲν μπορεῖς νὰ νοιώσεις πόσο λαμπρὸ εἶναι τὸ
 δῶρο σου. Κι' ἐσὺ ἢ ἴδια δὲν μπορεῖς νὰ νοιώσεις πόσο λαμπρὸ εἶνε τὸ δῶ-
 ρο σου....

Ὅτι ἔρχεται ἀπὸ τὰ καλόβουλα χέρια σου τὸ δέχομαι. Δὲ ζητῶ τί-
 ποτε περισσότερο.

— Ναι, ναί, σὲ γνωρίζω καλὰ ὀλιγαρχῇ μου ζητιᾶνε..., ζητᾶς ὅλα ὅ-
 σα ἔχει κανεὶς.

— Ἄν βρεθεῖ κανένα ξεχασμένο λουλοδι γιὰ μένα, θὰ τὸ κρύ-
 ψω στὴν καρδί μου.

— Κι' ἂν ἔχει ἀγκάθια;

— Θὰ τὸ ὑποφέρω.

Ναι, ναί, σὲ γνωρίζω καλὰ ὀλιγαρχῇ μου ζητιᾶνε, ζητᾶς ὅλα ὅσα ἔ-

χει κανείς.

Και μόνο μιὰ φορά νὰ ἤφρονες τὰ μάτια σου πού γιὰ τὴν ἀγάπη ὄλε-
λές και μιλοῦν μόνο μιὰ φορά νὰ τὰ ἤφρονες πρὸς ἐμένα ἢ ζωὴ μου θὰ γί-
νονταν γλυκεῖά κι' ὡς πέρα ἀπὸ τὸ θάνατο.

—Κι' ἂν λαβαίνεις μονάχα ματιὰς σκληρῆς;

—Θὰ τις κρατῶ μέσα μου, νὰ μοῦ τρυποῦν τὴν καρδιά.

Ναί, ναί, σὲ γνωρίζω ὀλιγαρκῆ μου ζητιάνε, ζητᾶς ὅλα ὅσα ἔχει κανείς.

Μητέρα πῶς μπορῶ σήμερα νὰ προσέξω στὴ δουλειά μου, λένε πῶς
ἀπ' τὴν πόρτα μας προστά θὰ περάσει τὸ νέο βασιλόπουλο. Δεῖξε μου πῶς
πρέπει νὰ πλέξω τὰ μαλλιά μου, πές μου μὲ τί φόρεμα πρέπει νὰ στολιστῶ.

Γιατὶ μὲ ζητᾶς μὲ τόση ἀπορία μητέρα; Ξέρω καλὴ πῶς οὔτε ἓνα
βλέμμα δὲν θὰ ρίξει πρὸς τὸ παραθύρο μου. Ξέρω πῶς θὰ χαθῆ ἀπ' τὰ
μάτια μου, πρὶν προφτάσω κἄν νὰ τ' ἀνοιγοζλεύσω. Μονάχα τὸ ἀπόμωκρο
τραγεῦδι τοῦ αὐλοῦ σάν ἓνας λιγμὸς θὰ φτάσει σβύνοντας ὡς ἐμένα...

—Ὡ μητέρα τὸ νέο τὸ βασιλόπουλο πέρασε ἀπ' τὴν πόρτα μας
προστά.

Πέρασε, καὶ ὁ πρωῖνὸς ἥλιος χύθηκε λαμπρὸς ἀπὸ τὸ ἄρμα του.

Ἐσήκωσα τὸ πέπλο ἀπὸ τὸ πρόσωπο ἐτρόβηξα τὴν ἀλυσίδα ἀπ' τὸ
λαιμό μου, χύθηκαν τὰ ρουμπίνια μου καὶ σκορπίστηκαν στὴ διάβα του.

—Γιατὶ μὲ ζητᾶς μὲ τόση ἀπορία μητέρα;..

Ξέρω καλὴ πῶς δὲν ἐσκόνησε νὰ πάρη τὸ σκορπισμένο μου περιδέραιο.
Ξέρω πῶς συντρίφτηκε κάτω ἀπ' τοὺς τροχοὺς τοῦ ἀρματός ἀφήνοντας ἓναν
κατακόκκινο ὀγκὸ στὸ χῶμα. Καὶ κανεὶς ποτε δὲν θὰ μάθη τί ἄξιζε τὸ δῶρο
μου καὶ γιὰ ποιὸν προωρίζονταν. Μὴ τὸ νέο βασιλόπουλο διαβατάκινο πέρα-
σε ἀπὸ τὴν πόρτα μου προστά. Καὶ ἐγὼ πέταξα τὸ κίσμημα τοῦ στή-
θους μου στὴ διάβα του....

Ὅταν ἔσβυσε ὁ λύχνος δίπλα στὴν κλίνη μου, ξύπνησα μὲ τὰ πρωῖνὰ
πουλιά.

Στέκομαι στὸ ἀνοικτὸ παράθυρο μὲ ἓνα ὀλόδροσο στεφάνι στὶ μαλ-
λιά μου τὰ ξεπλέξα.

Ὁ νεαρὸς ὀδοιπόρος διαβαίνει στὸ πρωῖνὸ τριανταφυλλένιο θάλαμος.
Μαγαροτιάρα παίζον γύρο στὸ λαιμό του, καὶ οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πέ-
φτον στὸ λαμπρὸ του διάδημα. Σταματᾶ προστά στὴν πόρτα μου κ' μὲ
ἀνυπόμονη φωνὴ ρωτᾶ.

—Ποῦ εἶνε αὐτὴ πού ζητῶ;

Ἄπὸ μεγάλῃ μου ντροπῆ δὲν μπορῶ νὰ πῶς εἴμ' ἐγὼ νεαρὸ ὀδοιπό-
ρος, εἴμ' ἐγὼ....

Σούρουπο. Καὶ τὸ φῶς σβημένο.

Ἄφρημένα πλέκω τὰ μαλλιά μου.

Ὁ νεαρὸς ὀδοιπόρος ἐρχεται πάνω στ' ἄρμα του μέσα στὴ στερνὴ
λάμψη τοῦ ἡλίου πού σβύνει.

Τοῦ ἀλόγου του τὸ στόμα ἀφρίζει. Ὁ μαιδιάς του εἶνε σκονισμέ-
νος. Ξεπεζεύει στὴν πόρτα μου καὶ μὰ ρωτᾶ. Καὶ ἡ φωνὴ του εἶνε κουρα-
σμένη.

—Ποῦ εἶν' αὐτὴ πού ζητῶ;....

Ἄπο μεγάλη μου ντροπή δὲν μπορῶ νὰ πῶ: Εἴμ' ἐγὼ νεαρὸ ὁδοι-
πόρος, εἴμ' ἐγώ....

Ἀποϊλιτική νύκτα.

Τὸ φῶς καίει στὸ δωμάτιό μου, ἡ αὔρα τοῦ νότου πνέει ἀνάεφρα,
Ὁ ἀνήσυχος παταγάλλος κοιμάται στὸ κλουβί, Τὸ φορεμά μου εἶχει τὰ χρώ-
ματα τοῦ παγωνιοῦ, καὶ σὲν τῇ γλῶσῃ κατατοίσιαν εἶνε τὸ πικνωφόρι πού με
σκεπάζει....

Κάθομαι στὸ παράθυρο, Καὶ μέσα στῆ βαθειὰ μαυρίλα τῆς νύχτας
ψιθοῦρίζω ἐπιμόνα....

—Εἴμ' ἐγὼ ἀπελιτισμένε ὁδοιπόρε....

—Εἴμ' ἐγώ....

Πολυγατημένε μου σ' ἀγαπῶ. Συχωρεσέ μου τὴν ἀγάπη μου, Πιά-
στημα, Ἰσαζώθηκα σὲν ἓνα κοιλί πού εἶχε τὸν δρόμο του....

Ἡ καρδιά μου Σίχθησε καὶ Ξεγυμνώθηκε ὀλότελα,

Καλημέ την με οἶκτο πολυγατημένε μου, καὶ συχωρεσέ μου τὴν ἀ-
γάπη μου....

Ἄν δὲν μπορεῖς νὰ μ' ἀγαπᾷς πολυγατημένε μου, Συχωρεσέ μου
τὸν πόνο μου, Μὴν με κινᾷς με τὴν κόχη τοῦ ματιοῦ σου ἀπὸ μακρυνά....

Θά σιρθῶ πίσω στῆ γωνιά μου, καὶ θά μαζευτῶ στὴν σκοτεινιά, Μὲ
τὰ δυὸ μου χέρια θὰ σκεπάζω τὴν ντροπή μου πολυγατημένε μου πού
γυμνώθηκε ὀλότελα....

Ἄποστρεψε τὸ προσωπό σου ἀπὸ μένα πολυγατημένε μου, καὶ συ-
χωρεσέ μου τὸν πόνο μου....

Ἄν μ' ἀγαπᾷς πάλι πολυγατημένε μου συχωρεσέ μου τὴν χαρά μου....

Ὅταν ἡ καρδιά μου ὀδηγέται μακρυνά ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς εὐτυχίας, μὴ
μειδιᾷς γιὰ τὴν ἐπικίνδυνη ἐγκατάλειψη....

Ὅταν κάθομαι στὸν θρόνο μου καὶ σὲ τυραννῶ με τὴν τυραννικὴ ἀ-
γάτη μου, Ὅταν Θεὶ σοῦ ἀπονέμο μιὰ χάρη, Ὑπόφερε με ἐπιείκεια τὴν
περηφάνεια μου πολυγατημένε, καὶ συχωρεσέ μου τὴ χαρά μου....

(Μετάφρασι) Μ. Φ.

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΧΑΚΙΑ 1924

EROTOCRITUS

REVUE MENSUELLE MCMXXIV

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΠΟΙΟΣ είναι ο σκοπός μας; δὲν χρειάζεται θαρροῦμε πολυλογία γιὰ νὰ τὸν ἐκθέσουμε. Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ψυχολογημένη παρατήρηση τῆς ἱστορίας τῆς Κρήτης, τῆς περασμένης καὶ τῆς σύγχρονης, ἀπὸ τὴν μελέτη τοῦ τί εἴμεθα, τοῦ τί ἔχομε ἐπιδείξει, καὶ τοῦ τί θὰ εἰμπορούσαμε νὰ ἐπιδείξουμε τόσο στὰ Γράμματα ὅσο στὶς Ἐπιστήμες καὶ στὶς Καλὰς Τέχνας, ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ ἐκφραστοῦμε ὅσο μπορούμε πρὸ σεμνὰ μιλώντας γιὰ τὶς μελλοντικὰς βλέψεις μας καὶ τὰ συμπεράσματά μας ἐπειτα ἀπὸ τὴν μελέτη αὐτή.

Ἐσηματίσαμε τὴν ἀντίληψη πὼς θὰ μπορούσε ἡ Κρήτη ἀκόμα νὰ μᾶς δώσει ἕναν ἐμπνευσμένο Θεοτοκόποιο ἕναν Κορνάρο. Καὶ θελήσαμε νὰ βοηθήσομε στὴν καλλιέργεια τοῦ διανοητικοῦ ἐπιπέδου τοῦ θὰ χρῆσιμευε γιὰ τὴν βλάστηση τῶν καρπῶν μῆς μεγαλοφυΐας καὶ μαζὺ μ' αὐτὴν βλάστηση ἑνὸς Νεο Κρητικοῦ Πολιτισμοῦ.

Ἐπιχειρηματὰ μας, οἱ παλῆροι πολιτισμοὶ μας, οἱ μεγαλοφυΐες μας καὶ περισσότερο μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα οἱ θησαυροὶ τῆς δημοτικῆς μας μουσικῆς καὶ ποίησης ποὺ βροίσκεται σὲ στάδιο ἀκμῆς καὶ τοῦ μονάχη τῆς θὰ μπορούσε νὰ χρησιμεύσῃ ἀκλόνητο θέμελο κάθε μελετημένης ἐκπολιτιστικῆς προσπάθειας.

Αὐτὸς εἶνε μὲ λίγα λόγια ὁ σκοπὸς μας.

Τὸ μεταπολεμικὸ προοδευτικὸ πνεῦμα δίνει τὴν κατεύθυνσή μας, δὲν εἴμαστε παρὰ ἀπλὴ ὄργανα κάποιας μοιραίας εὐτυχημένης ἀνατολῆς ποὺ ἔρχεται μὲ τὴν σειρὰ τῆς καὶ σὶνὸν τόπο μας ἐπείτα ἀπὸ τόσες κουραστικὰς καὶ γεμάτο πολεμικὸ μένος νευρικότητες.

ΠΡΕΠΕΙ καλὰ νὰ κατανοηθεῖ ἀπὸ κείνους ποὺ συνεργάζονται καὶ ἀπὸ κείνους ποὺ θὰ ἐνδιαφεροθῶν γιὰ τὴν προσπάθειά μας παρακολουθώντας τὸν ἀγῶνα τῆς μηνιαίας μας ἐπιθεώρησης. **Πὼς ὁ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἕνα δόξτελα Ἐλεύθερο Βῆμα.**

Τὸ ἰδανικὸ του εἶνε νὰ συμβάλει εἰς τὴν ἐλευθερία τῆς διατύπωσης κάθε γνώμης ὅσο ἀντίθετης κα' ἂν εἶνε πρὸς κάθε παραδεδομένη ἢ ἀπαράδεκτη φιλολογικὴ κοινωνιολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ἄξια.

Αὐτὸ τὸ θεωρεῖ πρωτεύον στοιχεῖο γιὰ τὴν πρόοδο ποὺ εὐαγγελίζεται νὰ φέρει στὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα. Θὰ θεωρηθῆ δὲ τυχερὸς ὁ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ὅταν ἡ κεντρικὴ γραμμὴ τῆς κατεύθυνσός του πάρῃ τὸν τόνο τῆς τε-

λικής διαμόρφωσής της από την αλήθεια που θα προκύψει έτι σιγά-σιγά με την τήρηση της φιλελεύθερης πορείας που εκθέσαμε.

ΟΛΟΙ ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΙ ελπίζουμε πως θα απενίσουνε με αγαλλίαση την έκδοση του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ. Καιρός είναι τώρα πολύς που στην βαθεία Κρητική ιδιοσυγκρασία φώλιαζε κάποιος κόθος για κάποια πνευματική ανατολή, για κάποια Νεοκρητική ανάπλαση. Είχαμε φτάσει στο σημείο **να θέλουμε**, και όταν με την εξέλιξη αισθανθήκαμε **να θέλουμε έντονα** τότε η ίδρυση του συνδέσμου για τις Καλές Τέχνες και η έκδοση του ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ ήρθαν σαν μία εύκολωτάτη και άπλη φυσική συνέπεια.

Όλη αυτή η υπολανθάνουσα τάση άς ελπίζουμε πως θα φέρη αντί-εξια της όρμητικής της εκδηλώσεως αποτελέσματα.

ΔΕ ΘΕΛΟΥΜΕ όμως μοναχά να απενίσουνε με αγαλλίαση όλοι οι Κρητικοί εις την έκδοση του Έρωτόκριτου. Ζητάμε να συμπληθήσουνε με ειλικρίνεια τον άγώνα μας, να συναισθανθούν το βάρος του και να προσφέρουν πρόθυμοι κάθε λογής υποστήριξη για να επιτελεστεί το γρηγορότερο ο δ' εκπολιτιστικός μας σκοπός που ενδιαφέρει τόσο ζωτικά ολόκληρο το πολυπαθές νησί μας.

Οί Κρητες λόγιοι πρέπει να πιστεύουνε πως έχουμε βαθεία καταλάβει πόση σημασία έχει για τον σκοπό μας η συγκέντρωση της εργασίας των εις τις στήλες ενός όργανου Κρητικού. Η από το προσεχές τεύχος εξασφάλιση φιλολογικών αντιπροσώπων εις τις πρωτεύουσες του έξωτερικού θα καταστήση την επιθεωρησή μας το ποιο άριστό μέσον για την καλύτερη εμφάνισή τους.

Η εμφάνιση τους. Αυτή άκριβώς είναι που μάς ενδιαφέρει.

ΓΙΑ ΤΗΝ άριώτερη άκόμα εμφάνιση όλων των έκλεκτών μας συνεργατών θα προσπαθήσουμε να δημοσιεύουμε συγκεντρωμένη και σε μεγάλη ποσότητα την εργασία τους. Έχουμε την ιδέα πως ένας ποιητής αίφνης γίνεται γνωστός και δίδεται σ' αυτόν σημασία μονάχα με την έκθεση πολλαπλής και πλατειάς εργασίας του. Δυστυχώς αυτό δεν κατορθώθηκε να γίνει άπ' το πρώτο φύλλο, που ελπίζουμε να του συγχροηθούν και άλλες μεγαλύτερες έλλειψεις, προσεχόμενες από γνωστές εις αυτούς και σκεδόν άνυπέρβλητες δυσκολίες. Σύμφωνα με την άρχή μας λοιπόν αυτή της δημοσιεύσεως πλουσίας εργασίας των συνεργατών μας θα τους παρακαλούσαμε να μάς στέλνουν τ' έκλεκτά τους χειρόγραφα. Και ελπίζουμε ότι πρώτοι αυτοί βρίσκουν σωστή την ιδέα μας.

ΕΙΜΕΘΑ άρεκτά αισιόδοξοι παρακολουθοῦντες την θεομή υποστήριξη που βοήξε εκ μέρους των συμπολιτών μας η ίδρυση του Συνδέσμου για την διάδοση των Καλών Τεχνών. Πριν άκόμα προβούμε στους εράνους για την υποστήριξη του έργου του, πριν καν επιδείξουμε κάποια συγκεκριμένη εργασία εύρέθησαν οι έκλεκτοι ιδιώτες που και ήθικα και υλικά έβοήθησαν την συγκέντρωση ενός μικρού κεφαλαίου χρημάτων και ελπίδων. Την μικρήν περιουσίαν του συνδέσμου αποτελοῦν προς το παρόν 3.000 δραχμές του Δημοσίου, 10.00) έτησια επιχορήγηση του Δήμου, 1000 ως πρώτη

δότης τοῦ προοδευτικοῦ μεγαλεμπορίου τῆς πολιτείας μας κ. Κ. Μανουσάκη 1000 δρ. τοῦ χρηματιστοῦ κ. Στ. Χαροτάκη μέλους τοῦ λογοτεχνικοῦ Τμήματος τοῦ Συνδέσμου καὶ 3.500 ἔκ συνδρομῶν τῶν ἰδρυτικῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου. Ἐχομε κάθε λόγο νὰ πιστεύουσα πὸς ἡ προσεχὴς διενέργεια ἐργῶν μεταξύ τῶν εἰς τὴν Κρήτη καὶ Ἐξωτερικὸν συμπολιτῶν μας θὰ εἶνε περισσότερο ἀπὸ ἱκανοποιητικὴ. Μεγάλῃ ἀληθινῇ χαρᾷ αἰσθάνεται ὁ Σύνδεσμος τῶν Καλῶν Τεχνῶν βλέποντας νὰ ἀναγνωρίζεται ἔκ μέρους τῶν ἀρμοδίων καὶ νὰ ὑποστηρίζεται ὁ εὐγενικὸς σκοπὸς του. Οἱ εὐχαριστίαι πρὸς ἀπευθύνει πρὸς τοὺς συνειδητοὺς αὐτοὺς δημιουργοὺς ἐνὸς ὄραϊοῦ καὶ ἀνθηροῦ μέλλοντος, ἃς βεβαιωθῶν πὸς εἶνε εὐχαριστίαι εἰλικρινεῖς καὶ γεμᾶτες ἐκτίμησι.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΣΚΟΠΟΣ γὰρ τὸν ὁποῖον ἰδρύθηκε ὁ Σύνδεσμος εἶνε ἡ τοποθέτησι τῶν θεμελιῶν ἐνὸς σοβαροῦ μουσικοῦ ἰδρυματος. Ἀρχικὸς σκοπὸς μας ἦταν καὶ παραμένει πάντοτε αὐτός. Καὶ ἃς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ διατηροῦμε τὴν ἐλπίδα πὸς ὅπου ὑπάρχουν 400 μαθηταὶ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν μουσικὴν, ὅπου ὑπάρχει τάσι μουσικῆς μορφώσεως τόσο μεγάλη δὲν εἶνε μακρὰ ἢ ἡμέρα πρὸς θὰ μπορέσῃ αὐτὴ νὰ βρῆ τὴν κάποια συγκεκριμένη ἐπιστημονικὴ κατεύθυνση. Εἶνε κάμποσα χρόνια τώρα πρὸς τὴν εὐγενικὴν αὐτὴν τάσιν τῆς μορφώσεως εἰς τὴν Κρήτην τὴν ἐκμεταλείεται ἕνας χυδαῖος κομπογιαντισμὸς, Διάφοροι λαθρόβιοι μουσικοὶ μὲ τίς γνωστὰς φήμας τῶν πρῶν καὶ πρῶν διοργανωτῶν καὶ διδασκάλων, μὲ πιστοποιητικὰ ἡμιμαθείας καὶ ἄρθρον τὴν δόσιν τῆς ἀπαραίτητης διὰ τὴν ἐκμετάλευσιν τῶν ἐπαρῶν ἀσυνειδησίας, καταστρεφῶν ἀνεπανόρθωτα καὶ διαστρέφον κάθε καλὸ στοιχεῖο. Οἱ συμπολίταις μας πρέπει νὰ εἶνε περισσότερο προσεκτικοί. Τί τοὺς κοστίζει ἢ ἀφελὴς περιπάτησι τοῦ κομπογιαντισμοῦ, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπολογίσουν γιὰ τὴν πιθανὸν νὰ μὴ γνωρίζουν τί εἶναι ἢ ἀληθὴς μουσικὴν τὴν τέχνην καὶ τί ὁ κομπογιαντισμὸς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συνιστᾷ εἰς αὐτοὺς ὁ Σύνδεσμος τῶν Καλῶν Τεχνῶν εἶνε διαπιστία καὶ σοβαρότης. Τόσον μεγάλη σπατάλη ἠθικοῦ καὶ οικονομικοῦ κεφαλαίου εἶνε λυπηρὸν νὰ πηγαινέται ἐστὶ ἀδικα χαμένη. Τὸ μουσικὸν σχολεῖον πρὸς ὁ Σύνδεσμος ἔχει πολλὰς ἐλπίδας νὰ ἀνοίξῃ συντόμως παρὰ τὰ φαινομενικὰ ἐμπόδια, θὰ ἔχει 4 ἔδρας διπλωματούχων ἀνεγνωρισμένου Ὁδείου διδασκάλων. Πιάνου, Βιολιοῦ Μονωδίας καὶ Θεωρητικῶν.

ΚΑΤΙ ΣΧΕΔΟΝ παρόμοιον γίνεται καὶ μὲ τὴν τέχνην τοῦ Ἀπελλῆ εἰς τὰ Χανιά. Ἀπειρία ἀπὸ μαθητῆρας ἐργάζονται γὰρ τὰ ἐλαιοχρωματούργεια.

Βιομηχανία ὁλόκληρη ἀπὸ panneaux μὲ καλοστρωμένες πάνω εἰς αὐτὰ τίς ρωμαντικότητες μιᾶς ἀγελάδας πρὸς βόσκει, ἐνὸς «ρουακίου πρὸς κυλᾷ» δένδρων χλωρῶν τῆς ἀνοιξῆς καὶ τοῦ φθινόπωρου καὶ ἀνεμομύλων, παράγεται ἀπὸ τοὺς σπουδαστὰς αὐτοὺς πρὸς δοκιμάζον τὰ συναισθήματα εὐσυνειδήτων καὶ σιωπηλῶν ἐργατῶν τῆς τέχνης. Ἀπαραίτητο ἀκόμα θεωρεῖται γιὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς προίκας μιᾶς Χανιωτοπούλας τὸ σχέδιον φρούτων καὶ λοβουδιῶν γιὰ τὴν τραπεζαρία καὶ τὸ σαλόνι. Τέτοια ἢ ἀντιλήψιν τῶν περισσοτέρων σπουδαστῶν τῆς ζωγραφικῆς στὶ Χανιά πρὸς παῖρονται μαθήματα σὲ διδασκάλους μὲ ὄχι καλύτερη ἰδέαν γιὰ τὸν χρωστήρα

ἀπὸ αὐτοῦς. Καὶ τὴν εὐθύνη τῆς ἀηδούς καὶ γελοιοδεσπότης αὐτῆς καταστάσεως πρέπει νὰ τὴν κρίξουμε ἄραγε ὀλόκληρη στοὺς μαθητῆς;

Ἐκείνοι ἐργάζονται συστηματικῶς μὲ πιστὴ καὶ πεποιθήσει στὴν ἀξία τῆς δουλειᾶς των. Πότε ἐγίνε ἡ σχετικὴ ἐντομὴ προπαγάνδα ἐκ μέρους ἐκείνων ποὺ γνωρίζουν; Ποιὸς ἐπροσπάθησε μὲ ἀφοσίωση νὰ πείσει τοὺς καλοθέλητῆς αὐτοῦς μαθητῆς καὶ διδασκάλους(!) πὼς ἡ ζωγραφικὴ αἴφνης εἶνε τέχνη τῆς ἀντιγραφῆς τῆς φύσεως καὶ ὄχι τέχνη τῆς ἀντιγραφῆς κλιτ ποστάλ;

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ θεωρεῖ μεγάλη του τιμὴ νὰ συγκαταλέγει μεταξὺ τῶν ἰδρυτικῶν μελῶν του καλλιτέχνες ἐπιστήμονες ὅπως ἡ Κα Φ. Καλοῦσιθι διπλωματοῦχος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλ. Τεχ. τοῦ Λονδίνου, ἡ Δα Σήφακα τῆς Ἀκαδημίας τῆς Δρέσδης καὶ ὁ τόσον Κρητικὸς Ζωγράφος Διπλωματοῦχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολυτεχνείου κ. Δ Κοκοτάκης. Ἡ ἐπιτυχία τῆς συγκεντρώσεως εἰς αὐτὸν τῶν ἐξαιρετικῶν καλλιτεχνῶν ποὺ ἀναφέρουμε, τὸν φέρνει ἀκόμα εἰς τὴν πρῶτη τάξιν νὰ ἀνακοινώσῃ ἤδη πὼς ἀπὸ τὴν 1 Ὀκτωβρίου ἀνοίγει τίς πύλας τῆς ἡ πρώτης εἰς τὰ Χανιά Ἐπιστημονικῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, μὲ κλάδους Ζωγραφικῆς, Πλαστικῆς, Χαλκογραφίας, μὲ εἰδικὰ καὶ ὑποχρεωτικὰ μαθήματα, Σχεδίου Προοπτικῆς, Συνθέσεως, Γυμνοῦ κ. λ.

Οἱ ἐγγράφους γιὰ τὸ σχολικὸ ἔτος θὰ ἀρχίσουν καὶ θὰ τελειώσουν τὸ 1ο Δεκαπενθήμερο τοῦ Ὀκτωβρίου, τὰ δίδακτρα ἐκανονίστηκαν ἀπὸ 50—70 δραμὰς πληρωτέα κατὰ τριμηναίαν, μὲ δικαίωμα μαθήματος δυὸ φορές τὴν ἐβδομάδα χωρὶς τὰ ὑποχρεωτικὰ, καὶ μὲ ἐργαστήριον ἐλεύθερον καθημερινὸ ἀπὸ τὸ πρῶτὸ ὡς τὸ βράδυ.

Ἡ σχολὴ θὰ λειτουργεῖ σύμφωνα μὲ ἐκτυπούμενον πλήρη ἐπιστημονικὸ κανονισμὸν ποὺ θὰ σταλεῖ ταχυδρομικῶς εἰς ὅλους τοὺς ἐνδιαφερόμενους.

ΣΥΜΦΩΝΑ μὲ τὸν κανονισμὸν τοῦ λογοτεχνικοῦ Τμήματος τοῦ Συνδέσμου (ἢ Τμημ. Γραμματικῶν) θὰ λειτουργήσουν καὶ οἱ ἐφορίαι τῆς Κρητικῆς λαογραφίας καὶ τῶν Διαλέξεων. Ὅσοι φαντάζονται τοὺς ἑαυτοὺς των ἀξιους νὰ ἀντιπροσωπεύουν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Κρήτης τὴν ἐφορίαν τῆς Λαογραφίας, ὅσοι ἔχουν στοιχεῖα λαογραφικῆς συγγραφῆς καὶ ἀνεκδοτῆς ὅλης παρακαλοῦνται νὰ γράψουν εἰς τὸν **Σύνδεσμον Κ. Τεχνῶν Χανιά** διὰ τὸν κ. Δ. Σαζόγραρον καθηγητὴν καὶ ἐργον τοῦ Συνδέσμου. Ματὰ τὴν λήψιν τῆς ἐπιστολῆς των θὰ τοὺς σταλεῖ ἐπίσημος ἀνάθεση ἀντιπροσωπείας.

Αἰτήσεις γιὰ τίς διαλέξεις ποὺ θὰ διενεργήσῃ ὁ Σύνδεσμος τῶν Καλῶν Τεχνῶν τὸν χειμῶνα πρέπει νὰ ἀποστέλλωνται πρὸς τὸν ἐφορον διαλέξεων κ. Σ. Χαριτάκην ὁ ὁποῖος θὰ ἐκδώσῃ εἰδικὸν πρόγραμμα. Ὅσοι λόγιοι Ἕλληνες καὶ συμπολίτες μας θὰ θελήσουν νὰ μιλήσουν, πρέπει νὰ ἀναφέρουν μὲ λεπτομέρειες, τὸ θέμα ἢς ὀμιλίας των ἐντελῶς ἐλεύθερον ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν, ὀφείλει ὅμως νὰ εἶνε μορφωτικόν.

ΜΕΛΕΤΗ.
ΚΡΙΤΙΚΗ.
ΒΙΒΛΙΟ-
ΓΡΑΦΙΑ.

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

ΜΙΑ ΑΠΟΡΙΑ ΕΝ ΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ἀπὸ μικρῆς ἡλικίας ἤκουον κατὰ τῶν πρεσβυτέρων φοικιτῶν διηγήσεις περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἐν Κρήτῃ ἰδιωτῶν Μουσουλιμάνων πρὸς τοὺς συμπατριώτας τῶν Χριστιανῶν. Ἀγασεῖαι, ὕβρεις, προσηλακισμοί, ἀρπαγαὶ περιοικῶν, γυναικῶν καὶ παρθένων, παντὸς εἴδους ἀτιμῖαι, φόνοι κτλ. ἐτελοῦντο ἐλευθέρως. Ὁ φόνος Χριστιανῶν, ἔλεγον πρὸς ἐμὲ, δὲν ἐνομιζέτο σπουδαιότερον τοῦ φόνου ἐνὸς κοσσοφροῦ. Περὶ ἀνακρίσεως καὶ τιμωρίας τοῦ Μουσουλιμάνου φρονέως οὐδεὶς λόγος ἐγένετο. Κατόπιν τούτων ἐπεσκέφθην διαφόρους τουρκοκρατούμενας χώρας, Χίον, Λέσβον, Νέαν Ἐφεσον, Σμύρνην, Θεσσαλίαν κλπ., ἠρώτων δὲ πάντοτε καὶ πανταχοῦ περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἐγγυωρίων Μουσουλιμάνων πρὸς τοὺς ἐγγυωρίους Χριστιανούς. Φαντάσθητε δὲ πόσον ἐξεληττότην, ὅταν ἤκουον, ὅτι δὲν εἶχον μερῶς παραπονα κατὰ τῶν συνοικῶν αὐτοῖς Μουσαιμάνων. Μόνον Ἀρβανίτες, ἔλεγε πρὸς ἐμὲ γοαῖα τὶς ἐν Τουρνάβῃ τῆς Θεσσαλίας, ἐλίστεναν καὶ πολυτελῶς πολλακίς μᾶς ἐπειροῶσαν καὶ ἡ Κυβερνησις κήμι μὲ φόβῳ μᾶς ἀγγάρευε καὶ ἄλλας ἀνθαιεσίας, ἔκαμνον· οἱ ἐντόπιοι Τούρκοι δὲν μᾶς ἐνωγλοῦσαν. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἡπείρῳ καὶ τῇ Ἀλβανίᾳ οἱ ἐξισλαμισθέντες δὲν ἐτυροῶνουν τοὺς παραμεινάντας ἐν τῷ Χριστιανισμῷ ὅσον οἱ ἐξισλαμισθέντες ἐν Κρήτῃ τοὺς πατριώτας αὐτῶν Χριστιανούς.

Κατόπιν ὧν τούτων νοεῖται εἰκόλος, πόσον ηὔξησεν ἡ ἀπορία μου καὶ πόσον ἐπιμόνως ἐζήτητον καὶ ἐπεθύμουν νὰ εὔρω τὴν αἰτίαν τῆς ἰδιαιτέρας καὶ αὐτόχρημα θηριώδους διαγωγῆς τῶν ἐν Κρήτῃ Μουσουλιμάνων πρὸς τοὺς συμπατριώτας τῶν Χριστιανῶν. Λόγος καὶ φόβος Ἐπαναστάσεων δὲν ἤδύγκων νὰ εἶναι ἡ ἀληθὴς αἰτία, διότι, ὅτε ἡ Κρήτη κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, φαίνεται ὅτι ἀπεχώρησαν πολλοὶ καὶ ἰδίᾳ οἱ ἐπισιμότεροι ἐκ τῆς νήσου ἀπῆλθον μὲ τὴν ἐλπίδα ταχείας ἑ ἀνόδου, ἀλλὰ μάτην, ὥστε οἱ ὀλίγοι καὶ ἀσημότεροι παραμεινάντες ἐβράδυναν πολὺ, μολὶς μετὰ ἓνα αἰῶνα (ἀπὸ τοῦ Δασκαλογιάννη καὶ ἑξῆς) νὰ σκέπτονται πάλιν καὶ νὰ θέλουν ἑπαναστάσεις καὶ νὰ ὀνειρεύονται ἐλευθερίαν. Λοιπὸν τίς ἡ αἰτία τῶν φοικιτῶν, ἀπαθροῦπων καταδιώξεων; Κομματικοί, προσωπικοὶ λόγοι καὶ ἄλλα ποικίλα ἀντιζηλιαὶ βεβαίως θὰ ὑπῆρχον καὶ τότε· ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα παρατηροῦνται πάντοτε καὶ πάνταχοῦ, ἀλλὰ δὲν ἄγουσιν εἰς τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα αἵσθη καὶ κακοσυγγήματα. Ταῦτα ἀνασκολῶν κατέληξα εἰς τὴν εἰκασίαν ὅτι οἱ ἐξισλαμισθέντες καὶ βασανίσαντες τοὺς Χριστιανούς τοιοῦτοτρόπως οὔτε ἐξώθεν ἤλθον ὡς Τούρκοι, ἀφοῦ δὲν ἤξευρον τουρκικά, οὔτε γνήσιοι Κρητῆς ἦσαν, ἀλλὰ ξένοι, κατήγοντο δηλ. ἐκ τῶν ξένων, τῶν ἀποίκων, τοὺς ὁποίους παλαιότερον εἶχαν φέρει καὶ ἐγκαταστήσει ἐν Κρήτῃ οἱ Ἑνετοί. εἶχαν παραχωρήσει εἰς αὐτοὺς μερῶς κτήματα καὶ ποικίλα προνόμια, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ συγκρατῶσι τοὺς δυναστεῖς ὑπῆκοὺς εἰς ἡσυχίαν. Οἱ ἀποικοὶ οὗτοι ἔμαθαν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν διάλεκτον ἡμῶν, ἀλλὰ πάντοτε ἐξηκολούθηον νὰ εἶναι ξένοι, βοηθοὶ καὶ ὄργανα τῶν κατακτητῶν, πάντοτε ἐμίσουν καὶ κατεπίεζον ἡμᾶς καὶ, ὡς εἶναι φυσικόν, ἐμῆτουντο καὶ ὑπὲρ ἡμῶν. Λοιπὸν οὗτοι οἱ ξένοι, οἱ προνομιούχοι, ἵνα μὴ ἀπολέσουν τὰ κτήματα καὶ τὰ προνόμια αὐτῶν καὶ ἵνα δύνανται νὰ πιέζωσιν ἡμᾶς καὶ ἐρεξῆς, ἐσπευσαν νὰ ἀσπασθῶσι τὸν ἰσλαμισμὸν, καὶ προσέτι ἐπωφελοῦμενοι ἀπὸ τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τῆς ἀμαθείας

τῶν Τούρκων διοικητῶν ἀπειλόμησαν πᾶσαν ἀθεμιτοουργίαν καὶ πᾶσαν καή-
κουργίαν κατὰ τῶν ἤδη πρότερον μισουμένων ἐγχωρίων Χριστιανῶν. Ἐν-
εἰκασία αὕτη εἶναι ἀληθῆς καὶ ἐν τινι μέτρῳ, θὰ ἀποδειχθῆ, ὅταν ἐκ τῆς
μελέτης τῶν ἐνετικῶν Ἀρχαίων ἐξακριβωθῆ τίνες χώραι καὶ τίνα καθόλου
τῆς Κορήτης; μέρη παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς ἀποίκους τούτους κατὰ τοὺς χρό-
νους τῆς ἐνετοκρατίας (ταῦτα θὰ εἶχον κίντως στρατηγικὴν σημασίαν). Δι-
ότι ἐὰν αὐτὰ ταῦτα τι μέρος, αὐτὰς τὰς κόμας εὐρίσκομεν κατοχυρώ-
νας βραδύτερον ὑπὸ Μουσουλιμάνων, θὰ εἶναι οὐτόδηλον, ὅτι οἱ ἄθλιοι ἐ-
κεῖνοι οὐχὶ διὰ πίσειν ἐκ μέρους τῶν κατακτητῶν ἀλλὰ διὰ ταπεινοῦς συμ-
φέροντος λόγους ἐσπασαν νὰ ἀσπασθῶσι τὴν θρησκείαν αὐτῶν καὶ οὕτως ἐ-
λαβον πᾶσαν ἄλκιαν, ἵνα ἐντείνοιαι τὰς πίσεις ἐναντίον ἡμῶν. Ὡς πρόσθε-
τος λόγος ἐπιβοηθητικὸς τῆς εἰκασίας ταύτης δύναται νὰ προσαχθῆ καὶ τοῦτο,
ὅτι κῶμαι ἐγγὺς τῶν πόλεων καὶ δὴ καὶ τῆς κυβερνητικῆς πίσεως κείμεναι
ἐξηκολούθησαν καὶ κατόπιν νὰ κατοικῶνται ὑπὸ Χριστιανῶν, ἀλλὰ δὲ μα-
κρὰν μὲν τῶν πόλεων ἀλλ' ἔχουσαι στρατηγικὴν σημασίαν κατοικοῦντο μέχρι
πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπὸ τῶν Μουσουλιμάνων.

Ἐν ταῦτα ἔχονται, ὡς πιστεύο, ἀληθείας, τότε οἱ μὲν Μουσουλιμάνοι
οἱ καταλείποντες σήμερον τὴν Κορήτην δὲν ἔχουν κανὲν δικαίωμα νὰ ἀσάλλ-
ωσιν, κατόχουν ἀρχήθεν καὶ κατετηράνουν ξένην γῆν, οἱ δὲ μένοντες Χρι-
στiani οἱ ὄφειλον νὰ διαβλέπουν ἐν τούτῳ τὴν ἐπιλήθειαν τῶν λόγων τοῦ
προφητάνακτος: «**Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον ὡς
τὰς κέδρους τοῦ Διβάνου καὶ παρήλθον καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν καὶ ἐξήτησα
αὐτὸν καὶ οὐχ εὗρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ.**»

ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ

Ο ΜΙΝΩΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

(ΣΗΜΕΙΩΜΑ)

Ἐχομε μὰ κλασικὴν ἀρχαιότητα καὶ μὴ πρόληψη γι' αὐτή: ὅτι
εἶναι ἡ μόνη καὶ ἀνυπέροβλητη Ἑλληνικὴ ἐποχὴ. Μεγάλη καὶ θαυμαστὴ
εἶναι βέβαια ἡ ἐποχὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ μάλιστα ὁ αἰῶνας τοῦ Περικλέους.
Θρίαμβοι λογοτεχνικοί, φιλοσοφικοί, γλυπτικοί, ἀρχιτεκτονικοί, διακοσμη-
κοί! Θρίαμβοι ὑπερόχων ρυθμῶν. Φωτεινῶν, ἁπλῶν, αἰθερίων. Τίποτε νὰ
μὴ λείπει τὸ ἀναγκαῖο, τίποτε νὰ μὴ περισσεύει τὸ περιττό. Ὅλ' αὐτὶ σω-
στά καὶ λαμπρά. Μὴ γιατί τάχα ἡ Ἑλληνικὴ ἀκμὴ τοῦ τετάρτου καὶ τρίτου
αἰῶνα εἶναι ἡ ἀνυπέροβλητη καὶ μόνη Ἑλληνικὴ ἀκμὴ;

Βέβαια τὸ τρεπτόντο καὶ τὸ κοσμοτοσέντο τῆς Ἰταλίας, ἡ μεγάλη
Ἀναγέννησις σ' ἐκείνην τὴν Ἑλληνικὴν ἀκμὴν ἐστηρίχθηκε. Καὶ σήμερ' ἀκό-
μη ἡ παγκόσμια Τέχνη κ' ἡ παγκόσμια διανόησις ἀπὸ τὴν «καλὴν Ἑλληνικὴν
ἐποχὴν» τροφοδοτεῖται. Καὶ μάλιστα πολὺ ἀφθονά. Μὰ τάχα ἡ ἐποχὴ ἐκείνη
ἦταν ἡ μόνη Ἑλληνικὴ ἀκμὴ;

Τὸ πιστεύομε ὡς τὴ στιγμὴ τοῦ ἀφθονοῦ, πλούσιος σὲ τέχνη καὶ σὲ
πολιτισμὸν, φωτεινὸς σὲ γνώσιν καὶ σὲ σκέψιν, ρωμαλαῖος, ἀκμαῖος, κτασθη-
κτικὸς; ξερανερωθήκε ὁ Πολιτισμὸς τοῦ Αἰγαίου. Ἡ Κορήτη μᾶς ἔδωκε τὸ
μεγάλον αὐτὸ φῶς. Μεσ' αὐτὸ τὴν Κνωσσὸν καὶ τὴ Φαιστόν, μετ' ἀπὸ τὴν Κορη-
τικὰ χόματα ἐξεπλήθησε μία νέα θαυμάσια, λάμψη. Κ' εἶδαμε πῶς ὑπῆρχε

στην Ἑλλάδα μὴ παλιότερη ἀκόμη Ἀκμή. Καθόλου κατώτερη τῆς ἀρχαίας Αἰγυπτιακῆς. Ἀνώτερη πολὺ ἀπὸ τὴν μεταγενέστερή της Μυκηναϊκή. Ἰσάξια μὲ τὴν Ἑλληνική τῆς «καλῆς ἐποχῆς».

Μα ὑπάρχει μιὰ διαφορὰ, διαφορὰ κολοσσιαία μεταξὺ τῆς Καλῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐποχῆς. Στὴν ὅλη ἀποψη τοῦ ὄραίου καὶ τοῦ εὐγενικοῦ διαφέρουν τρομακτικά. Θάλεγε κανεὶς πὼς οἱ Μινωικοὶ χρόνοι εἶναι πρὸ κοντάστου Δυτικῆ Πολιτισμοῦ τῶν τελευταίων αἰώνων. Δὲν ὑπάρχει στὸν Ἀρχαῖο Κρητικὸ Πολιτισμὸ ἡ βαρειά, ἀπλὴ Ἑλληνικὴ γραμμὴ. Ὑπάρχει ἐκεῖ μιὰ Γαλλτικὴ—θάλεγε κανένα—ἐλαφρότης. Μιὰ μοντέρνα ρευστότης καὶ καμπυλότης. Ἀλλὰ μαζί καὶ κάποιο φόροτομα ποὺ θυμίζει ἀφοσίωσι στὸ ἔργο τῆς τέχνης, ποὺ μοιάζει σὲ Δυτικοὺς λαοὺς, ὄχι στοὺς κλασσικοὺς Ἀττικοὺς δημιουργοὺς.

Παρασάγγες λοιπὸν χωρίζει τίς δύο ἐποχές, τοὺς δύο πολιτισμοὺς. Κι' ὅμως εἶναι κ' οἱ δύο θαυμαστοί. Κ' οἱ δύο ὅμοια ἄξιοι μελέτης.

Κι' ὅταν τελευταία βρέθηκα στὸ Μουσεῖο τοῦ Ἡρακλείου, ξαφνίστηκα ἀπὸ μιὰ τεράστια ἀποκάλυψη!

Ὅτι οἱ ἀναπτηλώσεις τοῦ κ. Ἡβανς, ἐντελῶς ἀντιεπιστημονικῆς—οὔτε ἡ κατάταξι τῶν εὑρημάτων στὸ Μουσεῖο Ἡρακλείου—μὴ κατάταξι ἀκατάταχτη!—Βοηθοῦν στὸ ν' ἀντιληφθῆ κανεὶς τὸ μεγαλεῖο τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης. Μιὰ τὸ φῶς τῆς ἀστράφτει. Ὁ πολιτισμὸς τῆς θαμπώνει.

Ἡ τέχνη ἐμφανίζει ἐκεῖ τοιχογραφίες μὲ χοῶμα φυσικὸ καὶ αἰσθητικώτατα ἐφαρμοσμένο, ἀλλ' ἰκοὶ μὲ Προοπτικὴ! Ἐμφανίζει ἀγαλμάτια ἀπὸ πορσελάνη, ἀπὸ φίλντισι, ἀπὸ μάγμαρο, ἀπὸ σκληρὴ πέτρα, ὅλα θαυμαστὰ σὲ ἰκανότητα ἀληθινῆς ἀκμῆς. Ἐμφανίζει ἀγγεῖα, ἐργαλεῖα, ἀντικείμενα κάθε εἴδους ποὺ μαρτυροῦν θρίαμβο πολιτισμοῦ.

Μιὰ καὶ ἡ Γνώσι θριαμβεύει. Φαίνεται πὼς κ' οἱ ἐπιστῆμες εἶχαν ἀκμὴ τότες. Κρίμα ποὺ τὰ γράμματα τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης δὲν ἐδιαβάστηκαν ἀκόμη! Ποιὸς ξέρει τί καινούργια πράγματα θὰ δεῖξουν!

Ἀκόμα κ' ἐφημερίδες εἶχαν οἱ ἀρχαιότατοι ἐκεῖνοι Κρητικοί. Μάλιστα. Εὐρέθηκε δίσκος πήλινος ψημένος μὲ γράμματα ἀπάνω σπειροειδῶς τυπωμένα. Μάλιστα, *τυπωμένα!* Ὡστε θὰ βγῆκαν πολλὰ ἀντίτυπα. Κι' αὐτὸ χιλιάδες χρόνια πρὶν Χριστοῦ.

Σκύψτε σύγχρονοι νὰ προσκυνήσετε τὸν πολιτισμὸ τοῦ Αἰγαίου. Καὶ πρὸ πολλοῦ σκύψετε καὶ θάψαστε μὲ σεβασμὸ γιατί κείνοι εἶχαν καὶ κάτι πρὸ πολλοῦ ἀπὸ σας, κίριον σύγχρονοι. Εὐρέθησαν στὴν Κρήτη πόλεις, παλάτια, θησαυροὶ τέχνης, πλούτος ἀμετρος. Φρούρια, τείχη καὶ ὄργανα πολεμικὰ δὲν εὐρέθησαν. Οἱ πόλεις ἦταν ἀτείχιστοι. Βγάζετε λοι τὸν ἕνα συμπέρασμα; Εἶναι φανερό πὼς τότες πόλεμοι δὲν ἐρίνοντο!

Ἐνῶ ἐμεῖς;

Πότε θὰ φτάσουμε σὲ μιὰ τέτοια ἀκμὴ πολιτισμοῦ;

(Ἀθήνα. 1924)

ΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΛΥΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ Ή ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΟΥ ΜΠΕΤΟΒΕΝ

Ο όρισμός έννοιας και του σκοπού των Καλών Τεχνών που εκθέσαμε στην αρχή της ιστορικοαισθητικής μελέτης μας, είχε ένας όρισμός γενικός που προσπαθεί να ἀγκυλιώσει τον αντικειμενικό σκοπό των τεχνών μέσα σε όλους τους περασμένους και μελλοντικούς αιώνες, φιλάσσονας και σερόμενος όλες τις απαιτήσεις της *σχετικής έννοιας* του *καλού* και του *δραίου* που κανονίζεται σύμφωνα με τις εκάστοτε ψυχικές διαθέσεις, και διαπονητικές πεποιθήσεις. Έτσι μπορούσαμε να εξηγήσουμε γιατί η Μουσική μαζί με όλες τις άλλες τέχνες στην ἀρχαϊότητα και κάτω απ' την Έλληνική χειραφέτησι τους περιβάλλονται από την λιτή εκείνη πλαστική αἴγλη, γιατί στην μουσική μεταχειρίζονται περισσότερο την κατεχομένη διαδοχή των φθόγων από την ἀνεχομένη. Είδαμε πώς οι μορφές και οι εἴδη των τεχνών τους, ἐκρηξαν μέσα στη σπλάγχνα τους την φιλοσοφία τους τις συνειδητές και ὑποσυνειδητές τάσεις τους. Βλέπουμε ἐπειτα τους αιώνες με τον βαρὺ καταθλιπτικὸ ὄγκο τους να κυλοῦν, να ἀναποδογυρίζουν παραδεδομένες ἀξίες να διαμορφώνουν νέες κοινωνίες που μαζί τους ἀνεχομένα πλατύνονται βρίσκονται καινούριες πεποιθήσεις, καινούριες ιδέες. Και παρακλινομένων την ἱστορία των τεχνών μέσα στο καλλιεργούμενο ζῶμα του Χριστιανικοῦ Εὐαγγελίου, τις βλέπουμε βιαστικά βιαστικά να ἀποζητοῦν καινούρια ἐκφραση. Τὸ μυστικὸ ὄλησ ἀυτῆς τῆς ἐσπευσμένης μετουσίωσης βρίσκειται μέσα στη ρητι τοῦ Εὐαγγελίου ἢ ἀνάκληση τοῦ Ἰουδαϊκοῦ δεκάλογου, ἢ στην παραβολὴ τοῦ στορέος και ἢ στην ἐπι τοῦ ὄζου ὁμιλία. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἀναμυρισιβήτητα ὁ πατέρας μας, αὐτὸς εἶναι ὁ θεματοουργός, νέος μέγας ποιητῆς που εὐαγγελίζει ἀπὸ μακρὴν τις σύγχρονες Καλές Τέχνες. Ὁ ἄνθρωπος καλεῖται τώρα να ρίξει μι ἄματιὰ στὸν ἑαυτὸ του, ἢ στην ψυχὴ του.

Κι ἔσκηνα πρὸς τὴν ψυχὴ μου σ' ἐν στην ἀρχὴ πηγαδιῶ...

Κι ἔκραξα πρὸς τὴν ψυχὴ μου με τὸ κράξιμο τοῦ νοῦ. (Παλαμῆς)

Ἐκεί μέσα στὰ κατάβηθα τῆς ψυχῆς του θὴ βροεὶ τὸ βάλλασο τῆς παρηγοριᾶς ὁ ἄνθρωπος και τὴν ἀξία τῆς ζωῆς, τῆς καινούριας ψυχικῆς ζωῆς. Ἐτσι τώρα ἡ μουσικὴ προορίζεται να γίνει ἡ ἀτοκίληρη των ἐδαιμόνων μας, τῆς ἀτομικῆς ψυχικῆς οὐσίας μας. Δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐργασιμὴ τις σύμμετρης ὁμορφιᾶς, δὲν ἀρκεῖ ἡ αντικειμενικὴ ὁμορφιὰ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Χρειάζεται ἡ ὁμορφιὰ αὐτὴ να βροεὶ ὑποκειμενικὴ ἐκφραση, να συνταυτισθεῖ με τὸ βάθος τῆς ὁμορφιᾶς τοῦ ἐσωτερικοῦ μας, κῆσιον γιν να μᾶς συγκινήσει. Μὴ και κατὶ ἄλλο ἀκόμα. Ὁ ἐσωτερικὸς μας κῆσιος ἔχει βέβαια και αὐτὸς τὸν Ἀπόλλωνα του και τὸν Διονυσό του, ἀκόμα βαθύτερα ὅμως ἔχει τὸν ἀνεκφραστο κόσμο των ψυχικῶν συγκινήσεων, τὴν λιγοθυμισμένη ἐκείνη ἀπειρία των συγκινημένων ὄραμοτήτων που ἐκφραζόμενες με τὴν βοήθεια τῆς Μουσικῆς ὄσο περισσότερο εἶνε μορφετὸ πῶ ἀνέροα και ἰδανικά, βρίσκουν τις ὑποκειμενικὲς χορδές τῆς ψυχῆς των ἄλλων και μέσα σε μι ἀνεκφραστη πῆσι συγκίνηση, τοῦς χαρίζουν τις ὄραιες λεγόμενες στιγμές που κάνουν τὴ ζωὴ ἀντάξια να τὴν ζήσι κανεῖς. Ἐτσι λοιπὸν ἡ οὐσία τῆς Γερμανικῆς Μουσικῆς, τῆς Μουσικῆς συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν εὐρίσκειται ἢ στην ἐρευνα τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου και αὐτὸς μᾶς ἐνδιαφέρει στην σύγχρονη ἐποχῆ. Στην Μουσικὴ τοῦ Μπετόβεν (μιλὼ βέβαια ἔτσι συμπληρώνοντας ὄλη τὴν κλασ. Γερμανικὴ παρα ὄρη στην συμ-

φωνία του Μπετόβεν) είναι αδύνατο να καθορίσει κανείς με τη σκέψη, με την **διασαφιστική** διάνοηση το περιεχόμενο της. Η όμιλία της είναι **ψυχική**, και ποιος μπορεί να διασαφίσει την όμιλία της ψυχής; Η κατανόηση της είναι έργο της ενδόμυχης εκείνης σκέψης που δεν μας είναι **μπορετό να συλλάβουμε καθοριστικά** με το όργανο εκείνο που ονομάζουμε **μυαλό** και που σε ποι του είναι να έρουνά μέσα στην σφαίρα του νοητού και λογικού τίς σχέσεις του εξωτερικού και εσωτερικού κόσμου με το περιβάλλον. Τέτοια ή ουσία της μουσικής, μας εμφανίζεται στην περίπτωση αυτή σαν **μοναδική τέλεσι γλώσσα της ψυχής** γλώσσα του ανέκφραστου ψυχικού ενδομύχου. Την αισθανόμαστε να μας διαπερνά ως τι κατάβαθα του έγώ, μά δεν μπορούμε να διανοηθούμε εκείνα που μάς λέει, δεν μπορούμε να τα κάνουμε συγκεκριμένα και ακριβώς σ' αυτή την αδυναμία της βρίσκει η αξία της και η αναμρίβολη υπεροχή της ανάμεσα στις άλλες Τέχνες που μάταια κληγάνε να φτιάσουνε στο μεταφυσικό ύψος της Μουσικής, Ποιό μέτρο, ποιά χρώμα, ποιές λέξεις μπορούν κά εξαυλωθούν στο ύψος της Μουσικής και να μιλήσουν τη γλώσσα της ψυχής; "Όλες οι Τέχνες έχουνε και χρωστούνε την υπαξή τους στην μουσική μορφή που περιβάλλονται για να εμφανιστούν αξίες να συγκεκρισουν. Καθώς λέμε για ένα ποίημα, ένα κάδρο, ένα άγαλμα, πώς έχει μουσική και ρυθμό, στο στίχο, στο συνδυασμό των χρωμάτων, στην γραμμή, για να δώσουμε σ' αυτό σπουδαιότητα θέση ως έργου βιόσιμου, ως έργου, που ανταποκρίνεται στην μεταφυσική ροπή των ψυχικών μας συναισθημάτων. Το άναερο στοιχείο της Μουσικής κινούμενο μέσα στον χρόνο είναι, αυτό καθ' εαυτό ψυχή. Η έποικοδόμηση των ήχων μέσα σέ ορισμένο άπο την ψυχική διάθεση σχήμα είναι η πιο αντίξια ζωγραφική μις όρισμένης ψυχικής κατάστασης. Έτσι αυτή καθ' εαυτήν ή Μουσική άποτελεί μι' άποκάλυψη. Είναι άποκάλυψη μεταφυσική και ως τέτοια δεν μπορεί παρ'ι να έχει μέσα της την μεταφυσική ουσία της «άποκρυφης φύσης του κόσμου». Και βέβαια ή άποκρυφη ουσία του κόσμου βρίσκειται μέσα εκεί στο άκατανόητο, στο άσύλληπτο, στο άδιανόητο και ανεξερεύνητο εκείνο στοιχείο που ονομάζεται ζωική πνοή, πνοή του πνεύματος της φύσεως και του πνεύματος του ανθρώπου, και, βρίσκειται μέσα στη Μουσική. Άς άκούσουμε, να μάς μιλάει το θέμα ένός κοναρτέτου, του θέμα της συμφωνίας της χαράς, το θέμα μις σονάτας πιάνου, του Μπετόβεν. Προσπαθίστε να καθορίσετε τί αισθάνεσθε, προσπαθήστε να συλλάβετε την δύναμη εκείνη που έρχεται να σάς κτυπήσει το στήθος, να σάς πλημμυρίσει άπο όρμες, να σίς αναπάψει την κουρασμένη άπο τις όδύνες της ζωής όντότητα, να σάς τσακίσει άπο θλίψη, να σάς συνεπάσει σέ δάκρυα, σέ γέλοια, σέ λιγοθυμισμένα γαργαλισματα πνευματικά. Αί όχι λοιπόν, εκείνη τη στιγμή δεν ζητε, δεν είστε άνθρωποι, ή ψυχή σας δεν είναι μαζί σας είναι εκεί μέσα στον ήχο, άλληλοχαιδεύεται μαζί του, φτερουγίζει σέ τρελλό άνέερο ταξίδι, συναγωνίζεται μαζί του στο χαρούμενο κατοικύλισμα, κλαίει μαζί του τον πόνο του που είναι και δικός της πόνος, αναδιπλώνεται και τριγυδει και μεστέ άπο θλίψη και μεστέ άπο χαρά την έλευθερία της, παίξει με τα έλεύθερα φτερά της. Και τότε σεις, σεις το μυαλό σας το φτωχό μας λογικό τί κάνει; Είναι πολύ ζαλισμένο διστάζει δεν ξέρη τί να πη και του μένει μοναχ'ι πάντοτε μιá θετική άμφιβολία. Άραγε είναι ή ψυχή μου άπο μουσική, και είναι ή μουσική άπο ψυχή; Γιατί να μην ονομάζω την ψυχή μου μουσική;

Και θεμελιώνουμε έναν όρισμό μεταφυσικό.

*Μουσική εινε η ιδανικώτατη και πνευματικώτατη παράσταση ης μονιστικης μεταφυσικης; ουσίας του ζωϊκου κόσμου, που ενσπαιει άφομοιωτικά εις αυτόν, τα στοιχεία του ατομικου πνευματικου πεδίου του ανθρωπου με τα στοιχεία του πνευματικου πεδίου της επίλοιπης φύσης. Ω; συμβολική παράσταση αυτής της ενσπαιη πνευματικότη-
τας η μουσική εινε ταγμένο να ερευνηται από την τέχνη της μουσικης, και μαζί με αυτήν να ερευνηται το μυστήριο του κ σμου και το μυστή-
ριο της ψυχης που εκείνη εινε καθαρός καθρέφτης των και μοναδική γλώσσα των.*

ΜΑΝΩΛΗΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΕΣ ΣΤΑ ΚΡΗΤΙ- ΚΑ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΡΩΜΑΝΤΖΑ

ΔΙΔΑΧΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣ ΔΡΑΣ ΜΩΑΤΣΟΥ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Κύριοι και Κυρίες,

Για να νοιώσουμε το πνεύμα των μεσαιωνικών τραγουδιών της Κρή-
της πρέπει να ξαίρουμε πρώτα πώς και πότε εμφανίστηκαν στην Ελλάδα τα
ίπποτικα έρωτικά ρωμάντζα και πώς γενήκανε δεκτά απ' τον Ελληνικό
λαό.

Από το 1204 και πριν ακόμα, με την επιδρομή των Σταυροφόρων
και με τους γάμους των Κομνηνών με φράγκισες πριγκιπέσες ή μίμησις του
ίπποτικου βίου απλώνεται στο Βυζάντιο και σιγά-σιγά ή ίπποτική αυτή ζωή
ανεβαίνει και στην πνευματική δημιουργία την προσωπική και τη λαϊκή.

Δίπλα στο μυστικισμό της ζωής των μοναστηριών στη θρησκόληπτη
μανία των στιχογραφών στους γεμάτους ήδονισμό στίχους των ύμνογράφων
βλέπουμε στο Βυζάντιο ψηλαφητά κι' αδέξια να προβάλλη ο ίπποτικός έρωτας
των μεσαιωνικών τραγουδιών της Δύσης, βλέπουμε και στην Ανατολή το
πνεύμα αυτό το romanticque που φύσαγε στην Φραγκιά, βγαλμένο μέσ' απ'
τους πύργους των άρχόντων. Ήταν ή έποχή που ξειντευόνταν οι ίπποτες
για την «άπελευθέρωση» των Αγίων Τόπων και που μακροχρόνιες τιχοδι-
ωκτικές περιπέτειες κ' ή απομάκρυνση, όχι από τη γυναίκα, άλλ' από την
«dame» δηλ. την διαλεχτή άρχόντισσα στην οποία αφιέρωναν τη ζωή τους,
έξιδανίκευε περισσότερο τη γυναίκα στα μάτια τους, γιατί ο έρωτας ήταν
γι' αυτούς ανώτερος σκοπός στη ζωή, πηγή όλων των άρεστων, ταυτόσημος
με τη θρησκεία και το μόνο θέμα στην Τέχνη.

Πέρα ως πέρα τα τραγούδια τα μεσαιωνικά τραγουδάνε την αγάπη,
μιάν αγάπη που γεννάει άρεστή, που εκθέτει τον ήρωα στους μεγαλύτερους
κινδύνους για τη δόξα να φανή στα μάτια της αγαπημένης ανώτερος απ'
τους άλλους. Κ' ή γυναίκα είναι το είδωλο που έχει ξεχάσει πειά την
παληιά βάνανση στάση του άντρα μες στην δουλική ύποταγή που της προσ-
φέρει τώρα.

Αυτός ο Έρωτας ήθελε να μπη και στη δική μας λογοτεχνία. Ο Ίμ-
πέριος κ' ή Μαργαρώνα, ο Βέλθανδρος κ' ή Χρυσάντζα, ο Φλώριος κ' ή

Πλατζιαρλόμα, ὁ Καλλίμαχος κ' ἡ Χρυσορρόη, τὰ τραγούδια τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου, τὰ περίφημα Καταλόγια τοῦ 14' αἰῶνα εἶναι δείγματα αὐτοῦ τοῦ Φραγκισμοῦ κ' ἀπὸ τὸ 1' αἰῶνα τὸ ἔπος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα (σ' ὅλες του τὶς διασκευές) εἶναι ἔπος ρωμαντικό.

Κι' αὐτὴ ἡ μανία τῆς μίμησης τῶν τρουβαδούρων καὶ τῶν minnesänger ἀπλώνεται ὡς καὶ στα ἐπη τα κλασικά, καὶ μεταλλάζει ὡς καὶ τοὺς ἥρωες τῆς Ἰλιάδας, κ' ἔχουμε ἕναν Ἀχιλλέα, ὠραῖο μεσαιωνικὸ ἱππότη, ἔρωτευμένο μὲ ὠμορφες πριγκηπέσες, νὰ τριγυρνάει τυχοδιωχτικὴ κ' αὐτὸς τὴν Εὐρώπη καὶ νὰ τὸν σκοτώνει προδοτικὴ ὁ Πάρις σὲ ἕνα ναὸ τῆς Τροίας.

Μὰ τὴν τέλεια μορφή τοῦ μεσαιωνικοῦ αὐτοῦ ἱπποτικοῦ ἔρωτα καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ romancique—καὶ ἀναγκάζομαι νὰ μεταγχειριστῶ ξένον ὄρο γιὰ νὰ μὴ γίνῃ σύγχυση μὲ τὴ ρωμαντικὴ κατεύθυνση παῦδωκε ἀργότερα ὁ Rousseau—τὸν ἱπποτικὸ λοιπὸν αὐτὸν ἔρωτα, στὴν πλέρια του μορφή, τὸν βρίσκουμε τραγουδισμένον ἁρμονικὰ καὶ τεχνικὰ στὰ λαμπερὰ φιλολογικὰ διαμάντια ποῦ μᾶς ἀφῆκε ἡ Κρητικὴ μεσαιωνικὴ λογοτεχνία.

Πρῶτα θ' ἀσχοληθοῦμε μὲ τὸν Ἐρωτόκριτο, τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ 17ου αἰῶνα ποῦ εἶναι σὲ ὅλους μας γνωστὸ καὶ ποῦ, ἂν καὶ ἐπιρροασμένο στὴν πλοκή—ὅπως εἶπαμε καὶ γιὰ τὰ βυζαντινὰ ἔργα—ἀπὸ ρωμάντσα ξένα, δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ μᾶς δίνει μὴν εἰκόνα μᾶλλον πιστὴ τῆς ζωῆς τοῦ κοριτσιοῦ μὲς στ' ἀρχοντόσπιτο τοῦ πατέρα τῆς, τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Χριστιανικῆς Ἑλλάδας.

Δὲ μπορεῖ παρὶ νὰ ζοῦσαν καὶ στὸν τόπο μας τὸ μεσαίωνα ὅπως ζοῦσαν καὶ στὶς ἄλλες πολιτισμένες χώρες τῆς Εὐρώπης, καὶ φυσικὸ ἦταν νὰ εἶχαν τὴν ἴδια ζωὴ, ἀφοῦ εἶχαν δεχτῆ τὸ Φραγκικὸ πολιτισμό, ἀφοῦ βλέπουμε τὰ πλουσιόπαιδα τῆς Κρήτης νὰ ξεκινᾶνε γιὰ τὴ Δύση, νὰ σχηματίζουσαν δικές τους ἀποικίες (ὅπως στὸν 16ο αἰῶνα στὴ Βενετία, γύρω στήν ἐκκλησιὰ τοῦ San-Giorgio) καὶ ἐκεῖ μνηματοποιήσας, ζωγράφοι κ' ἀγιογράφοι νὰ φυλάγουν καὶ νὰ τελειοποιοῦν τὶς βυζαντινὲς παραδόσεις γιὰ τὴν τέχνη. Κι' ἄλλους πάλι, ἐμτόρους ἢ καλλιτέχνες, νὰ γυροῦν στὸν τόπο τους μὲ τὴν ἐπίδραση τῆς Δύσης ποῦ κ' αὐτὴ εἶχε δεχτεῖ προηγήτερα τὸ δικό μας πολιτισμό. Κι' ἀκόμα νὰ βλέπουμε στὸ Χάντακα τῆς Κρήτης μιά μικροῦλα Βενετία μὲ τὴν πλατεία τοῦ Ἁγίου Μιχαὴ καὶ μὲ τὴν πολυτέλεια καὶ τὸν πλοῦτο τῆς ἐκφυλισμένης πανίσχυρης πύλης.

Εἶναι ἕνα ταξίδι μακρυνό, μὲς σὲ πολιτεῖες λησμονημένες, σὲ συνήθειες παλιές, σὲ μεγάλους μελαγχολικοὺς πύργους ὅπου ἡ ζωὴ εἶναι μονότονη, ὅπου τὰ κορίτσια ῥάβδουν καὶ κεντοῦν, φλ' αὐσώντας, τραγουδώντας τότε-τότε, ὅπου ὅλες οἱ μέρες ἔχουν ὅμοιες ἀσχολίες, ὅπου οἱ γυναῖκες βγαίνουν σπάνια στὸ δρόμο, κ' ὅταν βγοῦν τραβοῦν ἴσια μπροστὰ μὲ τὰ βλέφαρα χαμηλωμένα, δίχως νὰ γυρίσουν νὰ κυττάξουν εἴτε ἄντρα, εἴτε γυναῖκα, δίχως νὰ γελᾶσουν, νὰ μιλήσουν, νὰ σταθοῦν.

Μὲς σὲ μὴ τέτοια ἀτυόσπαιρα γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε ἡ Ἀγετοῦσα, ἡ κόρη τοῦ βασιλέα Ἡράκλη τῆς Ἀθήνας, Ὁμορφῆ, γνωστικιά, χαριτωμένη, εὐγενειά, ταχυκὴ, ὅλες τὶς χάρες τὶς εἶχε, μᾶς λέει ὁ ποιητής. Κι' ἀκόμα—κ' αὐτὸ ἴσως νᾶταν ἰδιαιτέρω χάρισμα καὶ προνόμιο βασιλοπούλας—ἦτανε καὶ μορφωμένη. Στὴ σύσταση ποῦ μᾶς κίνει ὁ Κερνάρης τῆς

ἠοώϊδας του στήν ἀοχή τοῦ ρομάντσου μᾶς τὸ λέει:

«Κι ἄν βασιλεῖς τῶς παιδι καὶ σὴν θυγατέρα
κόθο με γάλο ἦσαν στο γράμμα νύχτα-μέρα»

(Α. στ. 67-68)

Μι κ' ἡ Ἰδιλ πορ κί το μῆς λέει με πόση ἀγάπη κί ἐνθουσιασμό
καταγγινοῦνται στὶ γράμματα, πὼς γράφει, πὼς κί τὰ ἀπ' τὸ προσκεφάλι
τῆς ἐκρυβε τὸ βιβλίο το βιβλίο καὶ πὼς ποίος ξητηνοῦς ζητηνοῦς φῶς νά ξα-
ναοχισῆ τὸ διέβλημα. Τὶ ἀλλοιόμοσι ὅλα αὐτὴ ἡ Ἀρετοῦσα συλλογιέται τὶς
ἀθῶες αὐτῆς κ' εὐρενικῆς ἀσχίλιες τῆ σιμῆ σου ἀρχίζει σιμῆ-σιμῆ νά ξυ-
πνί ἡ ψυχὴ τῆς στήν ἀγάπη, στήν ἀπὸ κίττη ἀνητυχία, στοὺς καίμιους καὶ
στὶς λαχτάρες. Καὶ τὸ λέει στή Νένα τῆς, τῆς θυμίζει τὴν παιδιὰτικὴ τῆς
ζῶη τὶ παιχιδία τῆς τοῦ τ' ἀγαπῶσας, πὼς τὰ φύλαξε, πὼς προὶ-προὶ
τῶδ' εἶνε νί τῆς τὰ φερούμε στο στοῦμα κριν νιπῆ νί τὴ ξαναδῆ ἐνα-ἔνα.
Κ' εἰπὶτα σὶν ἀγίε νί με γὰ ἄνη λιγί κα πὼς σιμῆ-σιμῆ ἀλλίξανε καταπύθου-
ση τὶ γούστα ἡς; καὶ πὼς ὁ μέρης εὐρενικῆς γενινοῦντανε μὲς στήν ψυχὴ τῆς.

«Τὸ γράμμα, τὰ γράμματα καὶ τὸ κοντάκι, Νένα
ἐγῆπου, κ' εἰς φιλοτήτες οἱ λογ ὁμοί μου μελίνα.»

(Α. στ. 1021-1028).

Μι καλύτερα ἂς κάρ νις τὸ εἶσο τοῦ Κοσμίου κ' ἀγάπια-ἀγάπια
ὁ τὼς μᾶς ξητυλιέται μπουστὶ ἡ ἀρχοντικὴ παιδοῦλα νί τὴν παρακολοῦθῆ-
σοῦμε στὶ πέντε ἐξη χρόνια αὐτὰ που μῆς τὴν τραγοῦσας ὁ ποιητῆς.

Ὁ βασιλεὺς Ἡράκλῆς τῆς Ἀθήνας κ' ἡ γυναῖκά του ἡ Ἀρετμή ὁ-
πὼς στὶ πελοπονησιακὰ ρομάντσα δὲν κάνουνε παιδιὰ. Ἐπειτὰ ἀπὸ
προσευγῆς καὶ ταῖσματα βουρῆται στὸν κίττ' ἕνα κοριτσάκι καὶ, εἶτε συγγε-
λέσε ἡ πολυπόθη ἀτεκνία εἶτε γιατί οἱ ἀγγέλοις τῆς ἐκλογῆς ἐξεῖνης ἦταν
διαφορετικῆς, τὸ κοριτσάκι ἀντιθετὰ με ὅτι βλέπομε στὶ χρόνια μας εἶναι
κίλοδεχτὸ στὸν ἐρχομὸ τοῦ «το παλάτι ἦρεσε, οἱ γειτονεῖς ἐχαίρονταν κί
οἱ τόποι ἀναγαλλοῦσαν.» Ὁ Ἡράκλῆς κ' ἡ γυναῖκά του εὐτυχημένονι πικῆ,
ζοῦν ἡρεμὰ καὶ καμαρόνοῦνε τὴν κοριτσάτικὴν παιδοῦλα που σὶ δροσερὸ
κλονάρι μεγάλωνε καὶ πλουτίζανε σὲ χροῖς.

Ἐπειτὰ ὁ βασιλεὺς συμβουλό του τὸν Πελοπονησιακὸν πορ κ' αὐτὸς ἐχει
μονάκι ἕνα παιδί τὸ Ρωτόκριτο δεκοχτὸ χρονῶ παλληκῆρι προικισμένονι ὁ-
λες τὶς οὐρανοτικῆς ἀρετῆς. Μπαγοβγαίνει ὁ Ρωτόκριτος στο παλάτι κ' ὁ
Ἡράκλῆς τὸν κητῆρει σὶν δικὸ του παιδί. Μι ἡ φουορτὶ τῆς Ἀρετοῦσας
σπλαχθῶνει τὴν καρδίε τοῦ νέου καὶ πόθος κρυφὸς γεννιεται μέσα του γιὰ
τὴν κόρη τοῦ βασιλιά του. Κί ὅμοια μ' ὅλους τοὺς ἐρωτευμένονι στήν ἀοχή
ζητῶ νί φύγη ἀπ' τὴ φωτι, νί λυτρωθῆ ἀπ' τὴν ἀτασθαλίη ἀγάπη καὶ
παῖρονε τὰ δάση τὶ βουνά, μὰ ἡ νύχτα πάντα τὸν βόισκει κατ' ἀπ' τὰ πα-
ράθυρα τῆς ρηγοπούλας, νά κητῆρει γλυκῆ τὸ λαγούτο του, νά κλαίει τὸν
πόνό του, νί καθαριεῖται τὴν ἀγάπη...

Ἡ Ἀρετοῦσα δὲν κοιμᾶται. Γνωτῆ στο στοῦμα, ξηπνητῆ, ἀκούει τὰ
τραγοῦνι. Μιὰ περὶ ἄνη ψυχικὴ κατάσταση διαδέχεται τὴν πρῶτηθενὴ τῆς
παιδιὰτικῆς ἡρεμίας. Εἶναι δεκατοῦ-δεκατεσσάρων χρονῶ κοριτσάκι. Μᾶς τὸ
λέει παρ' ἄ κίτ' ὁ ποιητῆς, στο Γ' τοῦ τραγοῦδι:

«Λοιπὸ ἂν τὸν Ἐρωτὰ κί αὐτὴ νί τὴ γελῶσ' ἀφῆξε
που νι δεκατοῦ χρονῶ, δεκατεσσάρων μετῆξε.»

(Γ. στ. 1605-1606)

Είναι στην ηλικία που φυσικά ξηραίνει μέσα της το άριστο αίσθημα της αγάτης, της ατα κέρνηης και της θυλίας. Ζητάει κίπ η άγρωση ψυχούλά της νί βοή, κίπ με γάλο κί ανώτερο νί λατρεύση, ζητάει σ' ένα είδωλο νί αφροισωθή. Η Φροσύνη, ή καλή της ή Νένα, που την είχε βιζιάξει, που σιν μίνα της την αγάπα, δέν της φάνει πιά, τὰ παιχιδεμα της δέν της γεύζουν τή ζωή της, τει διαβάσματα της αφήνον μιν άοριση άνησυχία. Κ' έρχεται τὸ νυχτικιο τραγούδι ν: σέση μιν καινούργια ψυχική κατάσταση, νί δόση μιν κατεύθυνση περί όριση σι ανήσυχα συναισθήματα του κοριτσιού, κί ὁ άγνωστος λαμουάρης γίνεται τὸ είδωλο που θά λατρεύη ή εύφενικί ή σή σπούλα.

Αν γεί σ' άλλα σημεία φράγκικη έπίδραση ὁ ποιητής σ' αὐτήν τουλάχιστον τή λεπτομέρεια μὲς άπόδοσε τιστὴ την ψυχή του κοριτσιού της Κρητής, εξαίρετικί εύαίσθητο σι καλλιτεχνικί χαρίσματα. Τήν έπίδραση του τραγούδιού στή νεανική καρδί τής κοέλας τή βρίσκουμε και στή λαϊκή μουσα. Ένα γνωστό Κρητικό διάστιχο λέει:

Ανάθεμά μ' αν έκαμνι αγάπη με παράδες
 Παρά με τὸ λυράκι μου και με τίς μαντινάδες

Κι' ὁ Κρητικός άπ' τόν καιρό του Ρωτόκριτου ὡς σημερα μπορεί ν' αυτοσχεδιάζει τραγούδια και ν' άγωνίζεται με διάστιχα σαν τους άρχαίους βοικόλους. Η θλίψη του, ή χαρά του, ὁ πόνος του του γενανε τραγούδια:

«Όποιος μ' άκούει και πονῶ λέει δέν έχω πόνο
 Κ' έγω με τὸ τραγούδι μου τόν πόνο ξαλαφρώνω».

Γι' ὅσους ζαίουν την Κρήτη με την πολεμική και ηρωική της πορφή θά φανή ίσως σαν εξααιρετικό φαινόμενο ή προτίμηση του κοριτσιού σ' έναν τραγουδιστή και ποιότερο θά ήταν μί προτίμηση στήν παλληκαριά. Μά ή γενναιότητα είναι τέσο μέσα στή φύση του Κρητικού που δέ τή βλέπει πιά σαν ξεχωριστό γνώρισμα. Κ' ή Άρτεπούσα, ά: είναι κόρη ενός φανταστικού βασιλιά της Αθήνας, είναι Κρητικί γιατί πέρα ὡς πέρα τὸ εθρο είναι καθαρά Κρητικό άπό τή γλώσσα του ὡς τή φανερό προτίμηση που δίνει ὁ ποιητής στο Χαρίδημο τόν Κρητικό που έρχεται νάγωνιστή στο κονταροχτύπημα.

(Έχει συνέχεια)

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

[Κρίνεται κίθε έκδοση που θά μὲς σταλθεί σέ δυό άντίτυπα. Οι γνώμες που δημοσιεύονται έδώ είναι άπομι κές εκείνων που τίς γράφουν].

Ο ΣΚΛΗΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΑΡΕΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Έκτεκλοφόρησε τελευταία ένα καινούργιο βιβλίο του κ. Γ. Κορδάτου «Η κοινωνική σημασία της Έπαναστάσεως του 1821». Ο κ. Κορδάτος στο βιβλίο αυτό έπιχειρεί μί μελέη της Έπαναστάσεως του 21 άπό καθαρή ιστορικοϋλιστική άποψη. Στην εισαγωγή τει έξιστάει πολυ σύντομα τή γενική θεωρία του ιστορικού υλισμού. Άπ' τήν εισαγωγή αυτή ὁ συγγραφεύς φαίνεται πὲς έχει μία έντελῶς στοιχειώδη ιδέα της υλιστικής αντίληψως της Ιστορίας. Φαίνεται ὅμως έπίσης πὲς άγνοεϊ έντελῶς (αν και παραθέτει

μόνον τὶ ὄνυματα μερικῶν συγγραφέων) τὰ νεώτερα καὶ τὰ σύγχρονα ρεύματα ποὺ κυκλοφοροῦν ἐπὶ τὴν κοινωνιολογία, στὸν ἱστορικὸ ὕλισμό καὶ ἐπὶ τὴν φιλοσοφία τοῦ δικαίου. Γιὰ τὸ ἥ σκέψη του εἶνε σχεδὸν πάντοτε πολὺ φτωχή, καὶ ἡ ἐρευνα του στὰ ἱστορικὰ θέματα ποὺ καταπιάνεται ἀπελπιστικῶς ἀτονη καὶ ἀνύστα ξεπέφτει στὸ ἀναμάσσημα μερικῶν στερεοτύπων φράσεων.

Δὲν θ' ἄξιζε ἴσως νὰ μιλῆσαι κανεὶς γιὰ τὸ τὸ βιβλίον ἂν ὁ συγγραφεὺς του δὲν ἐφρόνιζε νὰ βροῖσαι ἀναιδέετατα στίς σελίδες του καὶ τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς λίγους μαρξιστὲς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸ Γ. Σκληρό. Εἶνε γνωστὴ ἡ ἀξιοσημείωτη ἐργασία τοῦ Σκληροῦ ἐπὶ τὴν μαρξιστικὴ θεωρία καὶ ἐπὶ τὴν νεοελληνικὴ ἱστορία. Ἐν τούτοις ὁ κ. Κορδάτος χρεὶ πιθανώτατα τὴ γνῶμη ὅτι ἀρκεῖ νὰ κατέχει κανεὶς κίποιον θέση πρὸς μὴ κομμουνιστικὴ ὀργάνωση γιὰ νὰ παίξει ρόλο μαρξιστοῦ ἐπιστήμονος (ὁ κ. Κορδάτος εἶνε, ἂν δὲν ἀπατώμεθα γαυματὰς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος). Καὶ γράφει τὰ ἐξῆς ἀμίμητα περὶ Σκληροῦ: «Παρ' ὅλην ὅμως τὴν φιλοσοφικὴν κατάρτισιν τοῦ ὁ Γ. Σκληρός ἦτον ἐπιρρεασμένος βαθειά ἀπὸ τὸν ρεβιζιονισμόν (!) τοῦ Μερντοῦν καὶ τὸν ἰδεαλισμόν (!) τοῦ Ζωρὲς δι' αὐτὸ ἂν καὶ χρησιμοποίησεν τὴν μέθοδον τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ πολλακίς δογματίζων κατὰ τρόπον ἀφόρητον! Καὶ παρασύρεται εἰς τὸ νὰ διατυπώσῃ κρίσεις ἀπλύτως ἰδεαλιστικάς!» Οἱ φράσεις αὗτὲς δείχνουν τὴ διανοητικὴ σύγχυσις τοῦ κ. Κορδάτου. Ὁ Σκληρός δὲν εἶχε καμμια σχέση μετὰ τὸν ρεβιζιονισμόν. Ὁ ρεβιζιονισμὸς ἐγκαταλείπει τὴν θεωρίαν τῆς πάλης τῶν τάξεων, ἐνῶ ἀπεναντίας ὁ Σκληρός μένει ἀκλόνητος ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς θεωρίας αὐτῆς. Εἶνε ἀκατανόητο πῶς ἀνθρώπος καὶ στοιχειωδῶς γνωρίζων τὰ πράγματα ἰσχυρίζεται τὸ ἀντίθετον. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἰδεαλισμὸν τοῦ Ζωρὲς νομίζω πῶς πρέπει νὰ γελάσει κανεὶς. Ὁ κ. Κορδάτος εἶπε ἴσως θῆμα παρεξηγήσεως. Περὶ τοῦ ἰδεαλισμοῦ τοῦ Ζωρὲς καὶ φιλοσοφικῆς θεωρίας ἢ τάξεως πρώτη φορὰ γίνεται λόγος. Ἀλλ' εἰ νὰ πει κανεὶς μισροσὰ πρὸς παρόμοια φαινόμενα: guarda e passa.

Ἄλλ' ὁ κ. Κορδάτος προοτιῶν νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐξηγήσῃ πῶς εἶνε δυνατὸν ἕνας συγγραφεὺς νὰ εἶνε βαθειὰ ἐπιρρεασμένος ἀπὸ τὸν ἰδεαλισμόν καὶ σύγχρονος νὰ χρησιμοποίησεν τὴν μέθοδον τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ καὶ νὰ διατυπώσῃ καὶ κρίσεις ἀπλύτως ἰδεαλιστικὰς προχωρῆσεν ἀκόμη πρὸς πολὺ. Χαρακτηρίζεται ὡς ἰσορροπημένους διατυπώσεις καὶ κριτικὰς παρατηρήσεις τοῦ Σκληροῦ ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ ὡς «διανοητικὸν ἔκτροχασμόν» ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν του μετὰ τὸν νόθον καὶ προδοτικὸν σοσιαλισμόν τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καὶ τῆς γερμανικῆς σοσιαλισμοκρατίας καὶ εἰς τὴν συγγραφικὴν ἐπιρροὴν τοῦ Πλεκάνωφ!! Καὶ εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ ὁ κ. Κ. κέρπει θῆμα τῆς συγχύσεώς του καθὼς καὶ τῆς ἀνυποταχτικῆς ἀμείθειας του ἐπὶ τὰ μαρξιστικὰ ζητήματα. Δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του ὅτι οἱ διατυπώσεις καὶ οἱ παρατηρήσεις τοῦ Σκληροῦ γιὰ τὴν σχέση τῶν παραγόντων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς παρὰ τὴν πρωτοτυπία τους γίνονται πάντα ἐπὶ τὸ πλάσιον τῆς μαρξικῆς θεωρίας καὶ ὅτι τέτοιαι διαφωτιστικαὶ διατυπώσεις σὶνα τοῦτοῖς ὄχι μόνον στὰ ἔργα τῶν μαρξιστῶν συγγραφέων ἀλλὰ καὶ σ' αὐτὰ τὰ ἔργα τῶν ἰδρυτῶν τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ (εἶνε γνωστὸ πῶς ὁ Ἐγκελς ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ζητοῦσε διαρκῶς νὰ βροῖ μίαν τελειότερον διατύπωσιν τῆς θεωρίας).

Ὁ κ. Κορδάτος δὲν περιορίζεται σ' αὐτὰ. Καὶ σ' ἄλλα σημεῖα τῆς μελέτης του προσπαθεῖ νὰ ἀναιρέσῃ τι συμπεράσματα τοῦ Σκληροῦ χωρὶς,

έννοεῖται, καὶ νὰ τὸ κατορθῶναι. Θὺ ἦταν ἐντελῶς περιττὸ νὰ συζητηθεῖ κανεὶς τὶ σημεῖα αὐτά. Ἡ ἐπίθεσις καὶ ἡ πολεμικὴ τοῦ κ. Κ. κατὰ τοῦ Σκληροῦ ποροισάζει γενικὰ μὴ συστηματικὴ πρόθεσις διαστρεβλώσεως τῶν γεγονότων μὴ μανία ἀντιλογίας χαρακτηριστικὴ τοῦ χειροτέρου διανοητικοῦ διλετταντισμοῦ. Δὲν ξέρω ἂν δὲν θάπρεπε νὰ τὴν ἀποδόσουμε σὲ ταπεινὰ ἐλαττήρια ἀλλὰ εἶνε πάντως ἐνδεικτικὴ τῆς καταπτώσεως μερικῶν διανοουμένων πού προσπαθοῦν νὰ ἀναδειχθοῦν μὲ τὸ θόρυβο καὶ μὲ τὴν ἐπίκριση τῶν ἄλλων, ἰδίως ὅταν οἱ ἄλλοι τύχει νὰ εἶνε φυσιογνωμίαι σὰν τὸ Σκληρό. Εἶνε ὡς τόσο παρήγορο τὸ γεγονός ὅτι καὶ ὁ κ. Κορδάτος δὲν παρέλειψε νὰ παρατηρήσει καὶ νὰ ἀναφέρει τὴν κατάπτωσιν αὐτὴ μιλῶντας περὶ «διανοητικοῦ μανδαρινισμοῦ» καὶ «διανοητικῶν ζητιάνων».

ΑΝΔΡ. ΣΑΟΥΝΑΤΣΟΣ

A. EMBIRICOS : APOLLON ET LE SATYRE

Εἶναι τὸ δεύτερο ἔργο ἐνὸς ποιητῆ, πού ὑπόσχεται. Στὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀπόλλωνα καὶ τοῦ Μαρσύα, ὁ ποιητὴς βλέπει τὴν πάλην τοῦ πνεύματος ἐναντίον τῆς σαρκός. Τὸ δεύτερον ποίημα, ὅπου ὁ συγγραφεὺς συμβολίζει τὸν ἑαυτὸν του, περὶ ῥάφει τὸ ἐδικητικὸν ξύπνημα τῆς ἡρεμῆς σήμερον θάλασσης. Στὸ τρίτον, ὁ Ὀδυσσεύς, μὴ στιγμὴν κουρασμένος, ὑπόσχεται νὰ νικήσῃ τις θάλασσας. καὶ ὁ ποιητὴς συμβολίζεται ἀκόμα στὸν Ὀδυσσεύα. Τέλος στὴν «Aurore Délieenne» εὐχεται νὰ μὴ εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ μὴ σερνή διάπυρη φλόγα. Βλέπει κανεὶς πὸς εἴμαστε μακριὰ ἀπὸ τὴν γουναίρικον ἐμπνεύσει. Μερικοὶ Ἕλληνας ποιητῆς, πού κάνουν νὰ σιγοβράζει ἡ καρδιά τους στὴ σάλτσα τῶν δακρύων, θάπρεπε νὰ διαβάζουνε τὸν κ. Ἐμπειροῖκο.

Ἄς σημειώσουμε κάποιαι ἐπιφύλαξεις εἰς τὴν κατασκευὴν. Ὑπόσχομεν γλωσσικὰ λάθη: di-sé-je (?) arde (λέξι φοιχτῆς καθαρεύουσας) παρμένη ὡς ὀριστικὴ κ.τ.λ. Ὑπόσχομεν ἀκαταλληλότητες: sempiternel, λέξι γελοία καὶ κωμική, εἶναι παρμένη ὡς ἴση μὲ τὸ éternel, κ.τ.λ.

Ἡ στιχογραφία πρὸ παντός μὲ σιγῆν. Ξαναλέω πὸς ἡ στιχογραφία μας ἢ στιχοποιημένη σὲ παραδόσεις εἶναι παράλογη. Μὰ οἱ ἐλευθεροὶ πού παίρνει ὁ συγγραφεὺς μαζί της, ἀπ' ἐδῶ, ἀπ' ἐκεῖ, δὲν ἔχουν καθόλου κανόνα: δύνουν τὴν ἐντύπωσιν **σφαλμάτων**. Ὅσο γιὰ τὸν ἐλεύτερον στίχον, πού συχνὰ μεταχειρίζεται, ἀνοοῦμαι (ἴσως γιὰ τὸν δὲν τὸν καταλαβαίνω) νὰ τὸν θεωρῶ στίχον. Στὸν πρόλογον, ὁ κ. E. Reynaud μιλά γιὰ τὸν ἐλεύτερον στίχον, «στὸν ὁποῖον ὁ La Fontaine κατέχτησε, ἀπὸ πολλὴν καιρὸν στὸν τόπον μας, πολιτικὰ δικαιώματα». Ἀπατάται ὁλότετα, καὶ χωρὶς ἄλλο δὲν ἔχει μελετήσει τὴν στιχογραφίαν τοῦ La Fontaine. Δὲν ὑπόσχει καμὴν σχέση μετὰ τὸν ἐλεύτερον στίχον τοῦ La Fontaine, πού εἶναι λιγώτερον ἐλεύτερος παρὰ δυνάτως.

Κι' ἀκόμα, τὸ πλεῖστο μέρος τοῦ χρόνου, οἱ μῦθοι τοῦ La Fontaine εἶναι σὲ δωδεκάστιχον, ἀνακατεμένο, ὅταν ἡ ἀλλαγὴ νοήματος τὸ ἀπαιτεῖ μὲ ὀκτάστιχον. Τίποτα παραπάνω. Κρατῶ γιὰ νὰ μνημονέψω αὐτὸν τὸν παραλογισμὸν μὲ διὰ τὸ νόημα σχέσεων.

Αὐτὸ πού ἐμποδίζει τοὺς νέους ποιητῆς νὰ ἰδρῶσιν μίαν ἀληθινὴν στιχογραφίαν εἶνε ἡ μετοικὴ ἄγνοιά τους. Ὁ κ. Ἐμπειροῖκος ἀναφέρει τοὺς στίχους τούτους τοῦ Ch.-Th. Fréret:

O toi qui combats toujours par la beauté
Qui sus par le verbe et le fer racheter
Pénélope, comme aux rivages sanglants
Hélène aux bras blancs.

Ο κ. Fréret θέλησε—αὐτὸ βγάιναι τὰ μάτια—νὰ μιμηθεῖ τὴ σαπφική στροφή:

Jam satis terris nivis atque dirae
Grandinis misit pater, ac rubente
Dextera sacras jaculatus arces,
Terruit Urbem.

Μὰ ὁ κ. Fréret διαβάσει τὸ λατινικὸ ὅπως στὴ Γαλλία, καὶ δὲν ξαίρει βέβαια νὰ ρυθμίσει τὴ σαπφική στροφή. Ἡ μίμησί του δὲ μιμεῖται ἄπολύτως τίποτε. Τὸ ἀντίστοιχο τοῦ Terruit Urbem δὲν μπορεῖ νάναί τὸ Héléne aux bras blancs. Θάτανε παραδειγματος χάρις L' ombre et le calme. Βλέπει κανεὶς πὸς ἡ παράλογη προφορὰ τὸν τῆξέον μας τὸν εχει βλάψει ὅσο καὶ στὴν Pléiade.

Ἔνας ποιητὴς μετοικὸς πὸν θάξαισε τὴ γλῶσσα σὰν ἓνα γλωσσολόγο θ' ἰ μᾶς ἔδινε μὰ στιχομογία ἀληθινὰ βγαλμένη ἀπ' τὴ σπλάχνα τῆς νέας Γαλλικῆς. Θάτανε ἡ διάλυση. Γιατὶ ἡ διάλυση τοῦ ἐλεύτερου στίχου δὲν εἶναι μιά.

Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμποδίζει τὸν κ. Ἐμπειρικό νὰ διατυπώνει μὲ πάθος ψηλὰς ἰδέες.

(Μεταφρ. Σ. Κ.)

LOUIS ROUSSEL

ΤΟ ΒΙΒΑΙΟ ΤΗΣ ΜΙΡΑΝΤΑΣ

Ἡ ἐντύπωση ἀπὸ τὸ διάβασμα τοῦ πρώτου αὐτοῦ τόμου ποιημάτων τοῦ κ. Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλου εἶναι πὸς πρόκειται γιὰ μὴ ποίηση γραφινάτη, εὐγενικιά, ὄραιόπαθη, μὰ προπάντων μουσική.

Ο κ. Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλος δὲν κατέχει μονάχα τὸ συναισθηματικὸ πλοῦτο πὸν χρειάζεται ἓνας ποιητὴς. Κατέχει στὸν ἴδιο βαθμὸ καὶ τὴ δεξιότητα τοῦ τρόπου τῆς ἀκφρασης. Πουθενὰ δὲ βλέπει κανεὶς τὶς κακοτοπιές, πὸν συναντᾶμε στοὺς περισσότερους ποιητὴς μας.

Ἐκεῖνο πὸν διακρίνει τὸν κ. Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλο ὡς ποιητὴ εἶναι ὁ μυστικισμὸς του:

Ἄφωνα ἡ νύχτα ἀκίνητῃ στὶς χάλκινές της πύλες.

Γυρτὰ στὴν ἀχροποταμιά σὰν λύδιοι αὐλοὶ σπασμένοι
Μεθοῦνε κ' ὄνειρεῦνται τὰ ὑγρά, λιγὰ καλάμια.

Ρόδα σαλεύουν στὶς βραγιές, τὸ ἀγρόκλημα στοὺς τοίχους
Καὶ μέσα ἀπὸ τὴ μυστικὴ πόρτα τοῦ κήπου μὲ ἄσπρα,
Διάφανα φεύγουν σιγηλὰς σαντάλια οἱ νύχτιες ὥρες.

Οἱ ἐπίσημες στιγμὲς χτυποῦν στὴν πόρτα τῆς ψυχῆς μου.

Κ' ἐγώ, πὸν μάταια τὰ φτεροῦ πρὸς τὰ πελάη ἀπλώνω
Σὰν τὰ πουλιὰ τῆς μοναξιᾶς, τὰ δέσμια στὰ λαγκάδια

Πλάι στις πηγές του θείου νερού, που οδεύει προς τη Στύγα
Νοιώθω ν' ανθίζουν μέσα μου γαλάζια όνειρων κρίνα.

Γιατί είναι η Νύχτα ακίνητη στις πύλες με το κέρας
Στα χέρια, αμίλητη μες στη βαριά της πανοπλία,
Τήν ώρα που οι επίσημες στιγμές με προσκαλούνε.

Η ποιησή του είναι γεμάτη από την ωραιόπαθη χάρη και τη συναι-
σθηματική μελαγχολία, τη λεπτή και γλυκεία, που φέρνει στην ψυχή του ά-
ναγνώστη κάποιες αισθητικές συγκινήσεις.

Όλη η ψυχή μου ένας καημός κι' όλη ένας πόθος είναι.

Και δε ναιρεύεται παρά γυναίκες με ήλαρά
Χαμόγελα στα ευγενικά και ήδονικά τους χείλη,

Έσσημα πάρα σ' ένα όχο ύπνωμένα σελήνοφοι
Μεταναστευτικά μουσικά και δέντρα σκεπτικά,

Σπίτια κλεισμένα άρχοντικά, και πολίτες χαμένες
Μες στην τρυφή των μαργιτών παλιών καιρών σκιών,

Με πένθημα χαμπανοριά και ασάλευτα νερά,
Που ακνηστών με ύπομονη στα έρημικά κανάλια —

—Κι' άκομα κάποια, που άκουσα μια έσπερα, έρωτικά
Λόγια και που έχω στην καρδίαν από καιρό κρυμμένα,

Όλη η ψυχή μου ένας καημός κι' όλη ένας πόθος είναι.

Τη φραστική επιλογή τη βρίζουμε άγεφυγμένη σ' εξαιρετικό βαθ-
μό στο νέο ποιητή. Εκείνο όμως που δείχνει γερή συνείδηση του ποιητι-
κώς ωραίου είναι η έλεκτικότητα των έλαθέτων, που τόσο διακρίνει κανείς
στο Mallarmé. Σχετικά μεταφέρω εδώ μερικούς στίχους του κ. Γ. Μ. Παναγ.

Φέγγη έπιλανόντιαν ήλαρά μες στη γαλάζια νύχτα.
Στο άβέβαιο γριζο των στενών και λυπημένων δρόμων
Άνθιζαν φώτα έκστατικά και φώτα ως θαμπομένα
Από την ίδια φλόγα των....

Μιράντα, έσ' ό' άλλότατο κι' ευγενικότατο άνθος

Μια αιλαία έσκέπασεν άχρη, γεμάτη άχρόα φέγγη
Τις άνοιξιάντικες βουκουλικές μας φανταστές,
Με των βραδιών την άπειρη στοχαστική ήρεμία
Των κάμπων και των γαλανών νερών τη θεία γαλήνη.

...Κ' ή πολιτεία στο βάθος

Κάτω άπ' τον εναστρο ουρανό, σιμά στο περιγιάλι,
Έκφρονη μες στών γασεμιών τους άλλους και αοράγτες
Και πλάι στους φράχτες που άσελγούν τ' έράσματα
[σχημμένα ρόδα.

Το «Βιβλίο της Μιράντας» (1) το κλείνεις (2) και νομίζεις πως ά-

κούεις μιὰ μουσική ν' ἀρραβήναι σταυτιά σου. Τόσο γλυκό, τόσο ὠραῖο εἶναι.

Τ. ΚΡΗΤΙΚΟΣ

(1) Τὸ βέβαιο εἶναι πὸς ἡ ποίηση τοῦ κ. Ἰ. Μ. Π. δείχνει ἐπίδραση ξένων καὶ μάλιστα τοῦ Rodenbach. Οἱ ἐμπνεύσεις τοῦ Rodenbach γιὰ τὴ μουσικοπάθεια τῶν ναῶν, τὰ πένθιμα κανάλια, τοὺς γκριζοὺς δρόμους ἀντηχοῦνε στὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ μας καὶ τὸν κάνουν νὰ μᾶς δίνει θέματα παρόμοια πολλὰς φορὲς.

(2) Τὸ «Βιβλίον τῆς Μιράντας» εἶναι συμπληρωμένο καὶ μὲ δέκα ἄλλα ποιήματα ἴσης ἀξίας μὲ τὰ προηγούμενα καὶ μιὰ μεταφραστικὴ δοκιμὴ. Γιὰ τὴν τελευταία τούτη ἀξίζουνε δίχως ἄλλο πολλοὶ ἐπαινοί. Δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ μετάφραση. Ἔχει μεταφερθεῖ στὴ γλῶσσα μας, ὅπως θὰ ἔγραφε ὁ ποιητὴς ἂν ἔγραφε ἑλληνικά.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΑ ΤΥΠ. ΛΑΘΗ

Γιὰ τὸ τραγοῦδι «Αὐτάρκεια»

Ἄς μοῦ συχωρεθῆ ἡ ἀσυνέπεια τοῦ τίτλου πρὸς τὸ νόημα τοῦ τραγοῦδιος. Εἶχα τὴν καλὴ πρόθεση νὰ τραγουδήσω τὴν ὑπερκρίσιμα φιλοσοφικὴν αὐτάρκεια. Ἄν δὲν ἔμεινα ὡς τὸ τέλος ἀτάραχος εἶνε ἐπειδὴ φαίνεται δὲν εἶμαι ἀκόμα ψυχικὰ προετοιμασμένος γιὰ ἓνα τέτοιο τραγοῦδι. Ὁ ζωϊκὸς καλλιτέχνης ἄνθρωπος φαίνεται πὸς ὑπερβάλλει μέσα μου τὸν φιλόσοφο. Ἴσως κ' ἡ περιγραφή αὐτῆ τῆς ἀδυναμίας μου, αὐτὸ τὸ ποιητικὸ σοφιστικὸ κόλπο τῆς ὑπεκφυγῆς μου ἀπὸ τὴν συγκεντρωμένην ἀτομώωσίν μου, νὰ μὴν εἶνε ὀλότελα ἀνάξιο μοτίβο γιὰ ἓνα ἀνθρώπινο τραγοῦδι.

Μ. ΣΚ.

Στο τραγοῦδι τοῦ κ. Σπ. Παναγιωτόπουλου. Σελ. 55 νὰ διορθωθῆ ὁ 12 στίχος ἔτσι:

στὸ βοῦρκο—ἐταίρα πρόστυχα πετροῦδια φορτωμένη

Στὸ πρῶτο μας τοῦτο φύλλο δὲ μπορέσαμε παρ' ὅλη τὴν καλὴ θέλησίν μας ν' ἀποφύγουμε καμπόσα λαθάρια καὶ παρακαλοῦμε τοὺς καλοὺς μας συνζογάτες νὰ μᾶς συχωρέσουν. Ἰδιαιτέρως τὸν κ. Φ. Γιοφύλλη, πού στὸ ἔργο του γίνανε πολλὰ σφάλματα.

Στὸ ἐρχόμενο τεύχος θὰ κριθοῦν:

«Τὰ Μαϊστράλια» τοῦ κ. Σ. Παναγιωτόπουλου ἀπὸ τὸν κ. Μ. Σκουλούδη.

Τὸ «Ἐνας-Ἐνας» τοῦ κ. Κουκούλα ἀπὸ τὸν κ. Σ. Καφομένον.

TRADIZIION GRAFION

KAPITAN HADJIBEN KOEN

ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΧΑΡΙΤΑΚΗ ΠΩΛΟΓΙΩΡΓΗ ΚΟΕΝ

ΕΚΤΕΛΕΙΤΑΙ ΠΑΣΑ ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ

25